

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**POVEZAVA MED VLOŽENIMI SREDSTVI V INDIVIDUALNEGA
VRHUNSKEGA ŠPORTNIKA IN MOŽNOSTJO DOSEGANJA
VRHUNSKIH ŠPORTNIH REZULTATOV**

Ljubljana, marec 2025

STAŠ REMIH

IZJAVA O AVTORSTVU

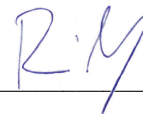
Podpisani Staš Remih, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Povezava med vloženimi sredstvi v individualnega vrhunškega športnika in možnostjo doseganja vrhunskih športnih rezultatov, pripravljenega v sodelovanju z mentorjem red. prof. dr. Tomažem Čatrom in somentorjem red. prof. dr. Edvardom Kolarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preveril verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne 2. 4. 2025

Podpis študenta:

KAZALO

1	UVOD	1
2	VRHUNSKI ŠPORT IN KLASIFIKACIJA ŠPORTNIH PANOG.....	3
2.1	Vrhunski šport, vrhunski športnik in vrhunski športni rezultat	4
2.2	Športni rezultat in njegova vrednost.....	5
2.3	Klasifikacija športnih panog	5
2.4	Status športnikov v RS	7
3	VLOŽENA SREDSTVA V INDIVIDUALNE VRHUNSKÉ ŠPORTNIKE	8
3.1	Strokovno znanje	9
3.1.1	Športno treniranje	9
3.1.2	Zdravstvene storitve	10
3.1.3	Športna psihologija.....	10
3.1.4	Športna prehrana.....	10
3.1.5	Športna analitika	11
3.2	Logistična podpora	11
3.2.1	Vodenje reprezentance	11
3.2.2	Transport.....	12
3.3	Bivalni pogoji	12
3.4	Športno infrastrukturni pogoji	13
4	FINANCIRANJE ŠPORTA	13
4.1	Financiranje športa v RS	13
4.1.1	Financiranje nedobičkonosnih športnih organizacij	15
4.1.2	Financiranje vrhunskega športa v RS	19
4.2	Financiranje športa v Evropi in drugod po svetu.....	20
5	RAZISKAVA O POVEZAVI MED VLOŽKOM V POSAMEZNO ŠPORTNO PANOGO IN ŠPORTNIM REZULTATOM V RS	21
5.1	Metodologija raziskave	22
5.2	Predstavitev NPŠZ in športnih panog	23
5.3	Predstavitev intervjuvanih oseb	25
5.4	Analiza rezultatov raziskave.....	26
5.4.1	Uspešnost športnih panog.....	26
5.4.2	Finančni vložki v športne panoge in pridobivanje sredstev	29
5.4.3	Strokovno znanje	34
5.4.4	Logistična podpora in stroški povezani z oddaljenostjo tekmovanj.....	37
5.4.5	Športna infrastruktura in oprema ter bivalni pogoji	41
5.4.6	Povezava med številom vrhunskega športnikov in prilivom sponzorskih sredstev ter številom mladih športnikov	46
5.4.7	Primerjava financiranja, org. in razvoja športnih programov s tujino	48
5.5	Končne ugotovitve	51
6	SKLEP	54
	LITERATURA IN VIRI.....	56

PRILOGE.....	61
---------------------	-----------

KAZALO TABEL

Tabela 1: Podatki športnih organizacij v Sloveniji	17
Tabela 2: Športne panoge, št. reprezentantov, kategoriziranih in vrhunskih športnikov	24
Tabela 3: Uspešnost športnih panog	28
Tabela 4: Financiranje športnih panog	30
Tabela 5: Vložek v logistično podporo	39

KAZALO SLIK

Slika 1: Uspešen športni cikel	4
Slika 2: Število kategoriziranih športnikov med letoma 2015 in 2024	7
Slika 3: Prihodki nedobičkonosnih športnih organizacij v Sloveniji	17
Slika 4: Model uspešnosti športnih panog uporabljen v raziskavi	27
Slika 5: Povezava med številom vrhunskih športnikov ter višino sponzorskih sredstev	46
Slika 6: Povezava med številom vrhunskih športnikov in številom mladih športnikov	47

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik	1
Priloga 2: Transkripcija intervjuja s Andrejem Jelencem	9
Priloga 3: Transkripcija intervjuja s Tomom Česnom	30

SEZNAM KRATIC

AIMS – (angl. Alliance of Independent Recognized Members of Sport); Zveza neodvisnih priznanih športnih članic

BDP – Bruto domači proizvod

COBISS – (Co-operative Online Bibliographic System & Services); Spletni bibliografski sistem in storitve

EU – Evropska unija

FŠO – Fundacija
za šport

GAISF – (angl. Global Association of International Sports Federations); Globalno združenje mednarodnih športnih federacij

KZS – Kajakaška zveza Slovenije

LPŠ – Letni program športa

MGTŠ – Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport

MOK – Mednarodni olimpijski komite

MPŠŠ – Mestne panožne športne šole
MŠF – Mednarodne športne federacije
NPŠŠ – Nacionalne panožne športne šole
NPŠZ – Nacionalna panožna športna zveza
OKS-ZŠZ – Olimpijski komite Slovenije - Združenje športnih zvez
OŠO – Osnovne športne organizacije
PPŠO – Pol profesionalne športne organizacije
PŠO – Profesionalne športne organizacije
PZS – Planinska zveza Slovenije
RS – Republika Slovenija
SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika
Zveza ŠIS-SPK – Zveza za šport invalidov Slovenije - Slovenski paralimpijski komite

1 UVOD

Šport je že od nekdaj eno najbolj popularnih sredstev množičnega razvedrila, saj ga v živo na tekmovanjih ali preko televizijskih sprejemnikov oziroma drugih medijev vsak dan spremljajo milijoni ljudi. Pri tem pa se mnogi nikoli ne vprašajo, čemu vse so se športniki, predvsem tisti vrhunski, ki tekmujejo na najvišjih rangih tekmovanj, morali v času svoje kariere odpovedati in koliko sredstev so morali vložiti, da so postali del športne elite. V magistrski nalogi se bomo posvetili materialnim sredstvom, potrebnim za obstanek med elito in njihovo povezavo z dosego vrhunškega športnega rezultata.

Šport že nekaj časa ni le telesna dejavnost, ampak postaja ne le v Sloveniji, temveč v vsem svetu vedno pomembnejši kazalec civilizacijske, družbene in gospodarske ravni države (Šugman in drugi, 2006, str. 13) in ga lahko tako razumemo kot družbeni, ekonomski in medijski fenomen (Larive, 1994, str. 58). Identiteta naroda naj bi se oblikovala predvsem preko jezika, kulture in politike, a raziskave v Sloveniji kažejo, da je vpliv športa pri nas na primer nesporno večji od vpliva politike in da so državljani Slovenije najbolj ponosni ob odmevnem športnem rezultatu naših športnikov. Prebivalci Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) cenijo športnike in vrhunske športne rezultate in trdimo lahko, da ima vrhunski šport v RS bogato tradicijo (Retar, 2006, str. 19–30).

Kot pravi Kolar (2005, str. 8–9), je športni rezultat najbolj viden produkt treninga, v katerem se objektivizirajo športnik in vse osebe, vključene v trenažni proces. Za zagotovitev objektivnosti pri oceni vrednosti športnih dosežkov je pomembno, da je model za vrednotenje zasnovan na podlagi strokovnih ugotovitev in je preverljiv. Pri tem so za primerjalno ovrednotenje tekmovalnih športnih dosežkov in posledično športnih panog ključna dobro postavljena merila in spremenljivke. Bolj kot je športna panoga oziroma disciplina množično zastopana in s tem konkurenčnejša, težje je doseči vrhunski športni rezultat. Prav tako pa doseganje vrhunškega športnega rezultata pri nekaterih panogah bolj kot pri drugih vplivajo finančne zahteve.

V Zakonu o športu (ZŠpo-1), Ur. l. RS, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg, 82/20 in 3/22, je vrhunski šport opredeljen kot »programi priprav in tekmovanj vrhunskih športnikov, usmerjenih v doseganje vrhunskih športnih dosežkov na mednarodni ravni« in v 18. točki je vrhunski športnik opredeljen kot »športnik mednarodnega, svetovnega ali olimpijskega razreda, ki je dosegel vrhunski rezultat na mednarodnem tekmovanju v absolutni starostni kategoriji, in je vpisan v evidenco registriranih in kategoriziranih športnikov kot vrhunski športnik«. Vrhunski športni rezultat se v RS vrednoti predvsem na podlagi dokumenta Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju Pogoji za registracijo in kategorizacijo) (OKS-ZŠZ, 2023a), s pomočjo katerih se rezultate športnikov vrednoti objektivno ter se športnikom glede na rezultat dodeli različne razrede kategorizacije in potencialno naziv vrhunškega športnika.

Športne panoge, ki so del sistema registracije in kategorizacije v RS, se med seboj bistveno razlikujejo, a jih je mogoče razporediti v več različnih skupin panog s podobnimi značilnostmi. Panoge so tako v Pogojih za registracijo in kategorizacijo na grobo razdeljene na zimske in letne športne panoge ter individualne in kolektivne. Osnova za drugo delitev je kriterij, ki panoge vrednoti glede na to, ali je določena panoga na programu naslednjih olimpijskih iger ali ne, in na podlagi tega se panoge delijo na olimpijske in neolimpijske športne panoge.

Za doseganje vrhunškega športnega rezultata pa ni dovolj le zadostna količina treninga, v katerega je vključenih več ljudi in mnogokrat tudi več športnih organizacij. Vrhunski športni rezultati so prav tako plod tehnološko dovršenega, individualiziranega procesa, katerega stroški so podobni povsod po svetu in iz leta v leto naraščajo. Za doseganje konkurenčnosti in ohranjanja storitve, kot je vrhunski športni dosežek, je tako potrebno zadostno vlaganje različnih sredstev, kar predvideva tudi Resolucija o Nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji za obdobje 2014–2023 (ReNPŠ14–23), Ur. l. RS, št. 26/14.

De Bosscher in drugi (2015) so v svoji raziskavi o dejavnikih, ki najbolj vplivajo na športni uspeh, ugotovili, da univerzalnega modela, ki bi ga lahko preprosto prenesli iz enega konteksta v drugega, ni mogoče uporabiti za zagotavljanje uspeha. Primerjava 15 držav ni omogočila identifikacije najpomembnejših dejavnikov za uspeh. Največji izziv je uravnoteženje različnih dejavnikov ob prilagajanju nacionalnemu kontekstu in kulturnim značilnostim posamezne države ter hkratno upoštevanje dobrih praks uspešnih modelov. Avtorji prav tako poudarjajo, da je uspeh močno povezan z obsegom financiranja športa.

Problema smo se lotili, ker je potreba po višini vloženih finančnih sredstev za udejstvovanje v vrhunskem športu vsako leto višja in ima posledično ustrezna razporeditev različnih sredstev znotraj posameznih športnih panog velik pomen. Naš **namen** je bil predstaviti optimalne prerazporeditve s pomočjo dobrih praks posameznih nacionalnih panožnih športnih zvez (v nadaljevanju NPŠZ). Izvedena analiza bi bila lahko v korist NPŠZ-jem, ki imajo pod okriljem športne panoge, ki ne dosegajo vrhunskih rezultatov, in tudi športne panoge, katerih stroški so zaradi pomanjkanja infrastrukture oziroma drugih omejitev znatno višji, njihovo izhodišče za doseganje vrhunskih športnih rezultatov pa je zaradi teh dejavnikov slabše.

Glavni **cilj** naloge je ugotoviti povezavo med vloženimi sredstvi v individualnega vrhunškega športnika in možnostjo doseganja vrhunškega športnega rezultata ter s tem omogočiti povečanje števila vrhunskih športnikov v prihodnjih letih. Med individualnimi športnimi panogami, ki so imele v določenem obdobju vsaj enega vrhunškega športnika, smo preverili, katerih sredstev so deležni vrhunski športniki aktivni v tej panogi in kakšna je njihova finančna vrednost. Poleg tega smo pridobili informacijo, na kakšen način posamezni NPŠZ-ji pridobivajo finančna sredstva, ki jih porabijo za namen priprav in udeležbe članskih

reprezentanc na tekmovanjih najvišjega ranga. Na podlagi zbranih rezultatov smo poskušali prepoznati sredstva, ki so v Sloveniji ključna za športnikov uspeh na najvišji ravni.

Raziskovalno vprašanje, ki smo si ga postavili, je, katera sredstva, ki jih NPŠZ-ji vlagajo v programe priprav in nastopov državnih članskih reprezentanc, v katere so vključeni vrhunski športniki, so ključna za njihovo uspešnost, ter kako razpoložljiva sredstva prilagoditi nacionalnemu kontekstu in kulturnim značilnostim RS.

Za preverjanje raziskovalnega vprašanja smo uporabili **metode** deskripcije, kompilacije, analize, sinteze, komparativno metodo, metodo anketiranja, metodo intervjuja in statistično metodo. V teoretičnem delu smo za osnovo uporabili kompilacijo literature in virov ter s pomočjo deskripcije izpostavili avtorske misli, povezane z obravnavano tematiko. V empiričnem delu smo z metodo analize in sinteze ugotovili preteklo in sedanje stanje na obravnavanem področju ter pridobili nove podatke z metodami anketiranja in intervjuja. Statistično metodo smo nato uporabili za analizo podatkov in njihov prikaz s pomočjo tabel in grafikonov. Za postopek primerjanja podatkov in ugotavljanje njihovih podobnosti ali razlik smo uporabili komparativno metodo.

V teoretičnem delu smo uporabili sekundarno pridobivanje podatkov, za kar smo literaturo poiskali v knjižnicah in preko spleta. Na spletu smo uporabili spletni bibliografski sistem COBISS in spletni iskalnik Google oziroma Google učenjak. S sekundarnim pridobivanjem podatkov smo nadaljevali v raziskovalnem delu naloge, kjer smo uporabil pridobljene vire Olimpijskega komiteja Slovenije - Združenja športnih zvez (v nadaljevanju OKS-ZŠZ) in drugo domačo ter tujo literaturo, vsebinsko vezano predvsem na vlaganje sredstev v vrhunski šport. Glavni vir pridobivanja podatkov v raziskovalnem delu sta spletni anketni vprašalnik zaprtega tipa, ki smo ga v izpolnitev posredovali predstavnikom NPŠZ-jev, ter delno strukturiran poglobljeni intervju, ki smo ga naredili z dvema predstavnikoma NPŠZ, ki sta izpolnila anketni vprašalnik.

2 VRHUNSKI ŠPORT IN KLASIFIKACIJA ŠPORTNIH PANOG

Ljudje usvajamo navade za zdrav življenjski slog skozi različne pojavne oblike organizirane športne dejavnosti, ki imajo različen vpliv na različne ciljne skupine in se med seboj prepletajo in povezujejo. Šport je sestavina kulture in družbe, ki je v osnovi namenjena zadovoljevanju človekovih interesov, želja in potreb (Šugman in drugi, 2006, str. 73–76).

Skupni cilji vseh oblik športnih dejavnosti so trajne športne navade, možnost samopotrjevanja, izboljševanje telesne pripravljenosti, prevzemanje odgovornosti za lastno zdravje in motivacija za dejavno, zdravo ter zanimivo preživljanje prostega časa v vseh obdobjih življenja. Različne ciljne skupine terjajo različno zastavljene cilje in tako so bili v ReNPŠ14–23 opredeljeni različni športni programi in sicer: Šport v vzgojno-izobraževalnem

sistemu, Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine, Športna vzgoja otrok in mladine s posebnimi potrebami, Obštudijske športne dejavnosti, Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, Kakovostni šport, Vrhunski šport, Športna rekreacija in Šport starejših. Zelo pomembno za uspešnost posameznih programov je povezovanje vsebinske, prostorske in finančne odgovornosti posameznih nosilcev športnih programov (družine, izobraževalne institucije, športna društva, lokalne skupnosti, zasebna podjetja, resorna ministrstva idr.), pri čemer za optimalno izvajanje športnih programov ne ločujemo glede na te nosilce.

2.1 Vrhunski šport, vrhunski športnik in vrhunski športni rezultat

Z doseganjem najvišjih oblik človekove ustvarjalnosti na področju športa lahko govorimo o vrhunskem športu in največji športni dosežki ne vplivajo le na posameznika oziroma na ustvarjalce športnega rezultata, temveč so ti ob spletu medijske pojavnosti, nacionalnega pomena športa in družbene odmevnosti pomembni tudi za širšo družbeno skupnost. Preko vrhunskega športa se povečuje prepoznavnost države, torej lahko rečemo, da vsak vrhunski dosežek predstavlja tudi korist posamezni državi (ReNPŠ14–23). Vrhunski šport spodbuja množično športno udeležbo, ki poleg koristi za zdravje zagotavlja večji »bazen« športnikov v določeni državi, velikost tega »bazena« pa predstavlja možnosti za bodoče vrhunske športnike. Mednarodni uspehi vrhunskih športnikov vodijo do nacionalnega prestiža in prispevajo k občutku kolektivne identitete. To nato spodbuja večjo množično športno udeležbo, kar vodi do bolj zdrave populacije. Posledično se povečuje število talentiranih posameznikov, iz katerih je mogoče izbrati bodoče vrhunske športnike, s čimer se t. i. »uspešen športni cikel«, ponazorjen na sliki 1, ponovno začne (Grix in Garmichael, 2011).

Slika 1: Uspešen športni cikel

Vir: prirejeno po Grix in Garmichael (2011).

V preteklosti smo za vrhunski šport trdili, da je v bistvu igra, a danes se moramo zavedati, da je mnogo več kot to: jedro vrhunskega športa je trdo delo, za vrhunsko športno storitev je potrebno izjemno veliko dela in talenta, poleg tega pa se znotraj vrhunskega športa prepletajo številni interesi (npr. osebni, gospodarski, politični ipd.) (Bednarik in drugi, 2002).

Términ »vrhunski športnik« je vezan na doseganje vrhunskih športnih rezultatov, na podlagi katerih si športnik pridobi pridevnik »vrhunski« (Šugman in drugi, 2006, str. 26). S pomočjo dosežkov na športnih tekmovanjih preko vrhunskega športa športniki izoblikujejo svojo družbeno vlogo (ReNPS14–23). Da pa lahko govorimo o vrhunskem športu, mora biti dosežek primerljiv v svetovnem merilu na tekmovanjih najvišjega ranga, kot so evropsko, svetovno prvenstvo, olimpijske oziroma paralimpijske igre ali pa katero drugo mednarodno tekmovanje podobnega ranga (Šugman in drugi, 2006, str. 26). Vrhunski športni dosežek je tako lahko dosežen le v najmočnejši konkurenci oziroma na rangih tekmovanja, kjer nastopa absolutna mednarodna konkurenca, torej najboljši športniki v posamezni športni panogi (OKS-ZŠZ, 2023a). Términa »vrhunski šport« ne smemo enačiti s t. i. profesionalnim športom, saj vrhunski športnik ni nujno tudi profesionalni športnik in obratno. O profesionalnem športu govorimo, ko so športniki v delovnem razmerju in za svoje športno udejstvovanje dobivajo plačilo. Profesionalni oz. poklicni športnik je torej tisti, ki se s športom preživlja (Šugman in drugi, 2006, str. 28–29).

2.2 Športni rezultat in njegova vrednost

Športni rezultat je najpomembnejši del športne industrije oziroma njen produkt, ki je neposreden prikaz ustrezne priprave oziroma slika športnika. Vrhunski športni rezultat je dosežek, ki ga lahko športniki dosegajo le s sistematičnim, dolgoročnim, ustreznim in kontinuiranim procesom športne vadbe. V veliki večini primerov športni rezultat ni samo končni cilj, ampak dobi pomembne dodatne razsežnosti šele v spremljanju odzivanja javnosti. Športni rezultat je produkt dela, ki ga nato športnik ali športna organizacija uporabi za pridobivanje različnih sredstev, hkrati pa je tudi promotor športnika (in trenerja) in države, od koder prihaja. Brez gledanja ne bi bilo športnega rezultata in spremljanje športnega rezultata s strani javnosti je tako dopolnitev športnega treninga, ki dokonča produkt in tako iz zgolj športnega rezultata preide v vrhunski športni rezultat (Bednarik in drugi, 2007, str. 37–43).

Za doseganje vrhunskih rezultatov je potrebno dolgoročno načrtovanje, najemanje primernih športnih objektov in uporaba najsodobnejše tehnologije. Bolj kot gre za tehnične športne panoge, bolj je za konkurenčno aktivnost ključnega pomena tudi visoko razvita športna oprema. Poleg bitke na igrišču je tako pomemben tudi boj zunaj igrišča, povezan s pridobivanjem različnih sredstev, ki omogočijo zgoraj omenjene zahteve (Savić in drugi, 2017, str. 514).

2.3 Klasifikacija športnih panog

Obstajajo športi, ki so razširjeni po vsem svetu in posledično je konkurenca v njih številčnejša, spet drugi so popularni v manj državah, kar posledično pomeni tudi manjšo konkurenco. To pa seveda ne pomeni nujno, da je pri slednjih potrebnega manj napora in talenta za doseganje vrhunskih dosežkov (Bednarik in drugi 2007, str. 39).

V Sloveniji dokument Pogoji za registracijo in kategorizacijo ob temeljnih zakonskih in drugih aktih predstavlja enega najbolj pomembnih sistemskih dokumentov v slovenskem športu. Dokument je osnova za sistem registracije in kategorizacije, ki je podlaga za pridobitev statusnih pravic športnikov. V sistemu je opredeljenih 171 športnih panog, od tega 144 individualnih ter 27 kolektivnih. Na nacionalnem nivoju s panogami upravljajo NPŠZ, ki so na mednarodnem nivoju združene v mednarodne športne federacije (v nadaljevanju MŠF). Na nacionalnem nivoju so NPŠZ članice OKS-ZŠZ, ki je član Mednarodnega olimpijskega komiteja (v nadaljevanju MOK).

V Pogojih za registracijo in kategorizacijo (2023) vezano na vključenost športne panoge ločimo med olimpijskimi športnimi panogami, športnimi panogami, ki jih priznavata MOK ali Globalno združenje mednarodnih športnih organizacij (GAISF) (po novem Zveza neodvisnih priznanih športnih članic (v nadaljevanju AIMS)), ter ostalimi športnimi panogami. Glede na vključenost športnih panog in glede na njihovo konkurenčnost so narejeni kriteriji za dodeljevanje kategorizacije. Kriteriji torej upoštevajo mednarodno prepoznavnost športnih panog – bolj kot je športna panoga prepoznavna, več ljudi se ukvarja z njo. Vse olimpijske športne panoge sodijo v prvo skupino, znotraj katere so prej omenjeni kriteriji najmanj strogi, saj gre predvidevati, da je v teh panogah konkurenca najmočnejša. Druga skupina je sestavljena iz športnih panog, ki jih priznava MOK oz. AIMS in imajo višjo konkurenčnost kot športne panoge, ki jih uvrščamo v tretjo skupino. Tretjo skupino športnih panog, znotraj katere so kriteriji najbolj strogi, sestavljajo panoge, priznane s strani MOK oz. AIMS z nižjo konkurenčnostjo in ostale športne panoge. Poleg omenjenih so tu še panoge športa invalidov, ki jih združuje Zveza za šport invalidov Slovenije - Slovenski paralimpijski komite (v nadaljevanju Zveza ŠIS-SPK), ki je ena izmed članic OKS-ZŠZ.

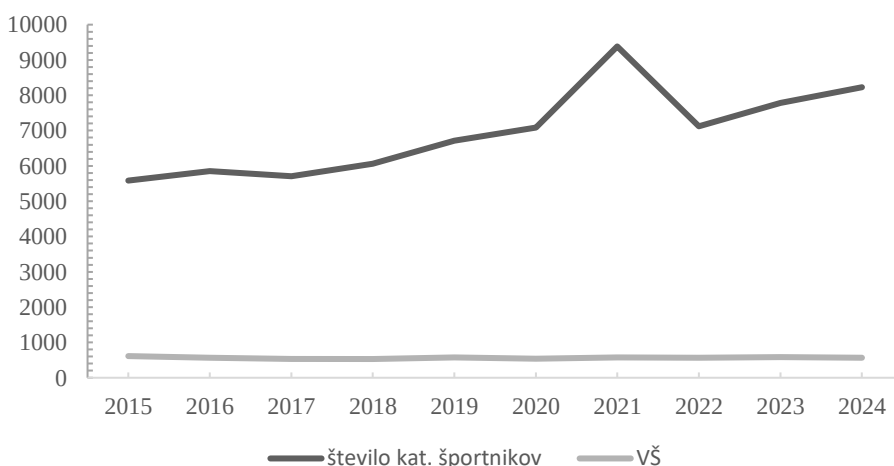
OKS-ZŠZ (2024a) za potrebe razpisa Fundacije za šport (v nadaljevanju FŠO) vsako leto pripravi oziroma posodobi Model razvrstitve športnih panog v razrede konkurenčnosti (v nadaljevanju Model FŠO). Model športne panoge deli na zimske in letne. Razmerje med letnimi in zimskimi športnimi panogi je 1:7 v korist letnih, upoštevajoč vse panoge, ki so del sistema registracije in kategorizacije, z izjemo panog športa invalidov. Model FŠO razdeli športne panoge na podlagi različnih meril in spremenljivk v pet razredov od tistih z najvišjo konkurenčnostjo do tistih z najnižjo. Zaradi objektivnih oziroma podnebnih okoliščin (npr. nadmorska višina, podnebni pas, temperatura zraka, ekstremni vremenski dogodki ipd.) je težje zagotoviti množičnost držav zimskim športnim panogam, saj večini svetovnih držav ne sneži oziroma se temperature ne spustijo pod ničlo in tako izvajanje zimskih športnih panog ni mogoče. Pri merilu »svetovni nivo«, ki panoge vrednoti glede na število držav udeleženk svetovnega prvenstva, prejete točke model dodatno pomnoži pri zimskih športnih panogah s faktorjem, ki predstavlja količnik med povprečjem 50 % števila držav z najvišjo zastopanostjo na svetovnih prvenstvih pri poletnih panogah in povprečjem 50 % števila držav z najvišjo zastopanostjo na svetovnih prvenstvih pri zimskih panogah.

2.4 Status športnikov v RS

OKS-ZŠZ kot upravljalec zbirke podatkov, ki jih posredujejo NPŠZ-ji, Zveza ŠIS-SPK, njim pa športna društva in njihovi člani, na podlagi javnega pooblastila vodi javno evidenco registriranih in kategoriziranih športnikov, ki je skladno z ZŠpo-1 (2017) uradni vir registriranih in kategoriziranih športnikov. Registriran športnik mora biti skladno s Pogoji za registracijo in kategorizacijo star najmanj 12 let (izjemoma 10 let), član športnega društva, ki je včlanjeno v NPŠZ ali Zvezo ŠIS-SPK, poleg tega pa mora imeti s strani OKS-ZŠZ potrjen nastop na uradnem športnem tekmovanju, na podlagi česar je vpisan v evidenco registriranih in kategoriziranih športnikov. Kategoriziran športnik je po drugi strani državljan RS, star najmanj 14 let in je, glede na dosežen rezultat na tekmovanju uradnega tekmovalnega sistema, razvrščen v naziv mladinskega, državnega, perspektivnega, mednarodnega, svetovnega ali olimpijskega razreda. V sistemu registracije in kategorizacije športnikov so udeleženci programov vrhunškega športa evidentirani v olimpijskem, svetovnem ali mednarodnem razredu.

Na evidenci kategoriziranih športnikov, objavljeni dne 1. 2. 2024, je bilo 8.226 športnikov, od tega 4.297 športnikov iz individualnih športnih panog ter 3.939 iz kolektivnih športnih panog. Od skupnega števila je vrhunskih športnikov 7 % oziroma 566, od tega 293 športnikov iz individualnih športnih panog (52 %) ter 273 iz kolektivnih (48 %). Na podlagi zadnjih desetih januarskih evidenc lahko opazimo trend naraščanja števila kategoriziranih športnikov v RS, ki je viden na sliki 2. Strm skok v letu 2021 in padec v letu 2022 sta posledica podaljšanj kategorizacij zaradi izrednih razmer povezanih s pandemijo Covid-19. Ob stalnem naraščanju kategoriziranih športnikov pa se število vrhunskih športnikov (na sliki označeno z VŠ) ne povečuje, kar je prav tako razvidno na sliki 2 (OKS-ZŠZ, brez datuma).

Slika 2: Število kategoriziranih športnikov med letoma 2015 in 2024

Vir: prirejeno po OKS-ZŠZ (brez datuma).

3 VLOŽENA SREDSTVA V INDIVIDUALNE VRHUNSKÉ ŠPORTNIKE

Razvoj vrhunskih športnikov je dolgotrajen proces, ki zahteva velike vloške. Zagotavljanje finančnih sredstev za podporo vrhunskim športnikom je ključnega pomena za njihov trajnostni razvoj, hkrati pa zagotavljanje finančnih sredstev poveča tudi možnosti doseganja športnih uspehov, s katerimi športniki pripomorejo k večji konkurenčnosti države na mednarodnih tekmovanjih (Wicker in Frick, 2020, str. 1–3). V trenažnem procesu pa niso pomembna le finančna sredstva, ampak tudi sredstva, ki posredno ali pa neposredno vplivajo na trenažni proces in so nekaj, česar mora biti športnik deležen za doseganje vrhunskih športnih rezultatov.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) lahko najdemo različne razlage termina »sredstvo«, ki je med drugim opredeljeno kot nekaj, »kar je namenjeno, uporabljeno za uresničitev kakega dejanja, dosego določenega cilja, namena« (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, brez datuma b). Sredstva, ki neposredno vplivajo na športnikov organizem, so na primer medicinske storitve, fizioterapija, nutricionizem, psihološka podpora, storitve, ki nadzirajo učinke treninga (učinkovitost porabljenega časa) ter storitve, katerih glavni cilj je povezovanje športnega udejstvovanja z izobrazbo ali poklicem (dvojna kariera) (Guellich in Emrich, 2012 str. 246, 2012; Savić in drugi, 2017, str. 517).

Višina vloženih sredstev se od športnika do športnika razlikuje in je eden izmed omejevalnih dejavnikov za možnost doseganja vrhunskih rezultatov. Z višino vloženih finančnih in tudi drugih sredstev se športniku povečujejo možnosti za doseg zastavljenih ciljev (Guellich in Emrich, 2012, str. 243–244). Zaradi razlik v potrebnem času športnika za doseg vrhunškega športnega rezultata in potrebnega finančnega vložka je bilo ugotovljeno, da se »vrednost časa« od športa do športa razlikuje in posledično socialni status vpliva na zmožnost udejstvovanja v različnih športnih panogah, saj dolgoročen proces zahteva večji finančni vložek. Posamezniki z nižjimi prihodki se ne morejo ukvarjati s športnimi panogami, ki zahtevajo večji finančni vložek (Taks in drugi, 1994).

Guellich in Emrich (2006, str. 100–105) sta v svoji raziskavi ugotovila, da je za uspeh ključna predvsem časovna ekonomičnost, h kateri pripomorejo različni dejavniki, kot so na primer dodatne priložnosti za trening, trenerji, športni objekti in oprema, izboljšanje prenašanja obremenitve športnika z zdravstvenimi storitvami, izogibanje motnjam v procesu treniranja, usklajevanje med časovnimi zahtevami trenažnega in tekmovalnega procesa in časovnimi zahtevami dejavnosti, ki niso povezane s športom ter zmanjšanje finančnih, izobraževalnih in zdravstvenih stroškov in tveganj športnika. Na časovno ekonomičnost lahko vplivajo tudi ustrezna izobrazba trenerjev, ki načrtujejo trening z ustrezno intenziteto, športni objekti in oprema najvišjega standarda, redno diagnosticiranje športnikovih psihofizičnih sposobnosti ter analiziranje opravljenega dela in skrajševanje regeneracijskega časa z ustreznimi medicinskimi storitvami.

3.1 Strokovno znanje

Humanistični koncept športa stremi k psihofizičnemu, psihosocialnemu in funkcionalnemu razvoju vsakega posameznika. Za doseganje dobrih športnih rezultatov je tako pomembno upoštevanje vseh sklopov priprave športnikov: telesne, tehnične in taktične, v zadnjem času pa se vedno bolj uveljavlja tudi »četrti steber«, psihološka podpora (Drenovac, 2007). V športnem svetu so v ospredju športniki, a se je potrebno zavedati, da brez strokovnih delavcev, ki delujejo v ozadju, ni športa (Merkač Skok, 2008). V sodobnem času vrhunski šport zahteva delavne pogoje na najvišjem nivoju in sodobne strokovnjake, ki neposredno sodelujejo s športniki (Savić in drugi, 2017, str. 517). V športnih organizacijah tako delujejo ljudje različnih profilov, ki med seboj sodelujejo. Natančna delitev dela med različnimi profili strokovnih delavcev v športu je nujna, ravno tako pa strukturiranje njihovih vlog, s čimer se poveča tudi njihova učinkovitost in imajo večji pozitiven učinek na končni rezultat (Retar, 2006, str. 44–46).

Za vrhunski športni dosežek mora športnika nekdo usmerjati. Na najvišjem nivoju so to profesionalci z ustreznimi kompetencami in širokim znanjem na področju, ki ga pokrivajo. Med strokovni kader, ki je pomemben v športni sferi, sodijo na primer trenerji, zdravniki, fizioterapevti, psihologi in nenazadnje tudi športni managerji, ki v sklopu tekmovanj skrbijo za logistično podporo. V primeru, da športnik v danem trenutku nima na voljo oskrbe, ki jo potrebuje, lahko to že pomeni, da njegova priprava ne bo optimalna, kar lahko rezultira v slabšem končnem rezultatu (Savić in drugi, 2017, str. 517).

Strokovni delavci so zelo pomemben vzvod uspešnega razvoja športa. Število formalno izobraženih strokovnih delavcev se iz leta v leto povečuje, kar je tudi posledica določitve ZŠpo-1 (2017), da lahko strokovno delo v športu na področju športa opravljajo le ustrezno strokovno izobraženi kadri in ne kdorkoli. Številčno povečevanje kadra pomeni tudi povečevanje kakovosti športnih produktov, ki jim npr. specialno znanje, veščine za načrtovanje, organiziranje in izvajanje športnih aktivnosti ter kompetence povečuje njihovo vrednost. Znotraj športnih organizacij najdemo različne strukture, v grobem pa kadre delimo na poklicne in prostovoljne (Retar, 2006).

3.1.1 Športno treniranje

Trener, oziroma po definiciji SSKJ nekdo, ki se »poklicno ukvarja s treniranjem« (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, brez datuma-c), je poleg športnika ključna figura v športu. Še izrazitejša je njegova vloga v manjših državah, med katere sodi tudi Slovenija, kjer je selekcijski princip zaradi manjšega števila športnikov ne deluje. Trenerji, ki delujejo v vrhunskem športu in so sami športnike »spravili« na to raven, imajo ogromno izkušenj, ki jih v kombinaciji z znanjem prenašajo na športnike in so tako kot oni ocenjeni skozi uspehe na športnih tekmovanjih (Retar, 2006). Trenerji so neposredno odgovorni za tehnično, taktično, fizično in psihološko pripravo športnikov. Njihovo kvaliteto odraža tudi

kritičnost in odprtost do spreminjanja svojih programov v primeru, da je to potrebno. Ker se vrhunski športniki med seboj razlikujejo po številnih lastnostih, je pri trenerskem delu zelo pomembna tudi individualizacija (Tušak in Kajtna, 2007).

3.1.2 Zdravstvene storitve

Fizioterapevti z odgovornostmi, ki segajo od preprečevanja poškodb in zdravljenja do optimizacije vzorcev gibanja in podpore zdravju športnikov, igrajo pomembno vlogo v športu. So sestavni del celovite priprave športnikov, še posebej v pripravljalnem in prehodnem obdobju treninga, vsekakor pa pri marsikaterem športniku nepogrešljiv člen v obdobju tekmovanj (Jaworski, 2019, str. 784–785). V športnikovih karierah fizioterapevti odigrajo pomembno preventivno vlogo oziroma pomagajo pri preprečevanju poškodb ali pa v primeru teh skrbijo za hitrejšo okrevanje in kar se da hiter povratek v trenažni oziroma tekmovalni proces. Rehabilitacija je zelo pomemben del športnikovega programa - s pomočjo strokovne zdravstvene pomoči se ta skrajša in pomudi športniku več časa za trening (Cabri in Baeyens, 2006).

3.1.3 Športna psihologija

Psihološka priprava športnikov je vedno bolj razširjena in športni psiholog je znotraj športnega »kolektiva« psihološko izobražen posameznik, ki svoja znanja uporablja za pomoč športniku pri doseganju športnih ciljev. Športna psihologija je aplikativna veja psihologije, ki z namenom pomagati športniku, da bo čim bolj uspešen, splošna psihološka znanja prenaša v športno okolje (Kajtna, 2019, str. 2). V praksi je spekter delovanja športnih psihologov zelo širok in lahko tako športniku pomaga na različnih področjih, na primer pri soočanju s poškodbami in stresnimi situacijami, motivaciji v vseh obdobjih športne kariere, koncentraciji, v ekipnih športih tudi pri ekipni dinamiki ipd. (Kajtna, 2019, str. 2–3; Tušak in Tušak, 2003, str. 20–23).

3.1.4 Športna prehrana

Podobno kot psihološka priprava športnika je tudi nutricionizem v športu oziroma športna prehrana v zadnjih nekaj desetletjih deležna precejšnje pozornosti in bo zaradi ene izmed ključnih vlog pri športnikovem nastopu vedno večji faktor uspešnosti. Prehrana vpliva na skoraj vsak proces v telesu, ki je vključen v proizvodnjo energije in okrevanje po treningu ali tekmi. Napor povzroča več molekularnih, biokemičnih in fizioloških odzivov, cilj dobro zasnovane prehrane pa je zagotoviti pravilen vnos energije, ogljikovih hidratov, beljakovin, maščob, vitaminov, mineralov in vode, da bi podprli osnovne prehranske potrebe ter specifične prehranske faze pred, med in po treningu ali tekmi (Negro in drugi, 2013, str. 3). Nutricionisti igrajo pomembno vlogo pri razvijanju in spremljanju prilagojenih prehranskih strategij za športnike in tesno sodelujejo tudi z drugimi deležniki v trenažnem in

tekmovalnem procesu. Ključno vlogo imajo že pri razvoju mladih športnikov, kjer lahko z zgodnjimi posegi bistveno vplivajo na uspešnost tudi v kasnejših fazah njihovih karier (Gilbert, 2009, str. 23–24).

3.1.5 Športna analitika

Jevtić in drugi (2011) definirajo športno industrijo kot nov dobičkonosen posel in za doseganje vrhunskih rezultatov ter medalj na največjih tekmovanjih je obvezno sledenje današnjim trendom športne industrije. V zadnjem času smo priča eksponentnemu razvoju tehnologije, povezane s športnikovim trenažnim procesom in v primeru želje po doseganju vrhunskih športnih rezultatov predstavlja razvoj športne industrije osnovo za delo s športniki v prihodnje. Del tehnologije v športu je tudi podatkovna analitika, ki je področje, povezano z informacijsko tehnologijo in v zadnji letih beleži drastičen napredek. Vedno več se za pridobivanje vzorcev, določanje in izboljšanje taktik in treningov ter napovedovanje rezultatov uporablja tudi v športu, poimenovana kot športna analitika (Bogo in drugi, 2019). Športna analitika v vrhunskem športu pomembno prispeva k izboljšanju pripravljenosti športnikov. Z analizo podatkov lahko ekipe in posamezniki prepoznajo vzorce, trende in pomanjkljivosti, ki jih analogne metode ne zaznajo. Analitika pomembno prispeva k optimizaciji treningov in regeneracije, identifikaciji prednosti in slabosti ter oblikovanju boljših taktičnih načrtov, kar posledično vodi k izboljšanju športnikove učinkovitosti. Na uspešnost uporabe analitike vpliva sposobnost trenerjev in tudi športnikov, da zberejo kakovostne podatke, jih natančno analizirajo ter jih pravilno interpretirajo ter uporabijo (Dmello, 2023, str. 6313).

3.2 Logistična podpora

3.2.1 Vodenje reprezentance

Na športne organizacije nenehno vplivajo zunanji in notranji dejavniki. Nosilci sprememb so člani organizacije oziroma managerji, katerih naloga je, da sprejemajo odločitve ter posredujejo naloge izvajalcem. Na poti od sprejema odločitve do opravljene naloge se prepletajo številni medčloveški odnosi, zato je občutek za te odnose pomembna lastnost uspešnega managerja (Retar, 2006, str. 53–58).

»Poslovni vodja moštva, skupine, posameznika v poklicnem športu« oziroma manager (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, b. d.-a) ima ključno vlogo pri zagotavljanju optimalne športne uspešnosti in finančne donosnosti (Jovanova-Simeva, 2009), njegove glavne naloge pa so načrtovanje, organiziranje, vodenje in nadzorovanje (Šugman in drugi, 2006, str. 234–236). Podobno kot športniki in njihovi trenerji postavljajo športne cilje, je naloga managerjev postavljanje in uresničevanje poslovnih ciljev (Retar, 2006, str. 54). Delo športnega managerja je delo na dolgi rok in podobno kot pri športnikih,

njihovih trenerjih in ostalih delavcih v športu, se njihova uspešnost ocenjuje glede na zunanje kriterije (npr. uspehi na tekmah in tekmovanjih), pogosto pa so prezrti uspehi, kot so stabilno financiranje, legitimno vodenje, medčloveški odnosi in ustrezni stiki z javnostmi. Dober oziroma uspešen manager zna tako dobro ravnati s človeškimi viri, sredstva razdeljuje tako, da se projekt konča v predvidenem času v okvirju predvidenih sredstev, hkrati pa je dober manager pri svojem delu realen, ne zahteva nemogočega in si postavlja dosegljive cilje (Retar, 2006, str. 54; Šugman in drugi, 2006, str. 234–236). Vodja reprezentance je eden tistih managerjev, ki je zelo dober poznavalec športnega področja. Mnogokrat se v tej funkciji znajdejo kar trenerji sami.

3.2.2 Transport

V življenju vrhunškega športnika ima transport zelo pomembno vlogo, saj je sredstvo za enostavnejši dostop do različnih virov, ki so bistveni za športni uspeh. Kvaliteten, hiter in zanesljiv prevoz bistveno prispeva k časovni ekonomičnosti, saj omogoča pravočasen prihod na treninge, tekmovanja ter druge dogodke in s tem posredno vpliva na pripravljenost športnikov in njihovo možnost doseganja vrhunskih športnih rezultatov. Dobra logistika oziroma organizacija transporta je temelj za zmanjševanje stresa in utrujenosti, ki ga povzročajo potovanja, in tako prispeva k boljši fizični in psihični pripravljenosti športnika (Wicker in drugi, 2009).

Predvsem v primeru mednarodnih tekmovanj transport vključuje tudi dobro organiziranost pri prevozu spremljevalnega osebja ter športne opreme, količina katere je odvisna od športne panoge. Linearno s količino osebja, opreme in oddaljenosti športnih prizorišč se povečujejo tudi stroški logistike. Pri prevozu na oddaljena tekmovanja gre za precej zapleten proces in le dobra organizacija omogoča, da lahko športnik vso energijo usmeri samo na športne nastope (Baker in Cote, 2003). S hitrim napredkom tehnologije in infrastrukture, kot so specializirana vozila, hitri vlaki ter letalski prevozi, se kvaliteta transporta močno izboljšuje in s tem omogoča športnikom boljši časovni izkoristek oziroma hitrejše in učinkovitejše dostopanje do prizorišč (De Bosscher in drugi, 2006, str. 18–21).

3.3 Bivalni pogoji

Eden ključnih dejavnikov športnega uspeha je regeneracija. Na dobro regeneracijo vplivata predvsem kvalitetna hrana in kvaliteten počitek, torej ustrezni bivalni pogoji, ki športniku nudijo vse ugodje, ki je na danem mestu oziroma ob določenem času na voljo (Bajec, 2016, str. 161). Da lahko ustvarimo ustrezne bivalne pogoje, moramo poiskati mirno in tiho okolico s kakovostno namestitvijo, udobnimi spalnimi prostori in ustreznimi podpornimi storitvami (npr. prehranske, zdravstvene storitve in storitve, ki pripomorejo k športnikovi sprostitvi v prostem času). Nekatere raziskave celo kažejo, da so dobro zasnovani bivalni pogoji povezani z zmanjšanjem poškodb, izboljšanjem spanca in dobro psihično pripravljenostjo.

Ustrezni bivalni pogoji tako pripomorejo k doseganju vrhunskih športnih rezultatov in dolgotrajnosti karier športnikov (Viru in Viru, 2002).

3.4 Športno infrastrukturni pogoji

Za razvoj vrhunškega športa je potrebna kakovostna športna infrastruktura, ki je eden izmed temeljev za doseganje vrhunskih športnih rezultatov. Tvorijo jo tako javni kot tudi zasebni športni kompleksi ter površine, med katere sodijo npr. športne dvorane, športna igrišča, bazeni, pokrita drsališča, smučišča in posebni smučarski objekti itd. (Vlada RS, brez datuma-b). RS bo v letih 2024 in 2025 preko lokalnih in nacionalnih razpisov podprla 141 projektov oziroma namenila sofinanciranje v višini 176,1 milijona € (Vlada RS, brez datuma a). Infrastruktura oziroma športni objekti, ki so v lasti države, so športnikom v Sloveniji na voljo za uporabo brezplačno. Vse pogostejše pa se športna infrastruktura gradi tudi iz privatnih sredstev, kar pomeni dodaten strošek za uporabo športnih objektov, ki jih privatni sektor gradi z namenom trženja, nasprotno kot je to pri javnih objektih, ki so namenjeni za javno dobro. Športniki so za uporabo tovrstne infrastrukture odvisni od državnega proračuna oziroma interesa za določeno športno panogo (Dugalić in Lazarević, 2016, str. 65–66). Za zagotavljanje kakovostnega razvoja tekmovalnega športa je v RS načrtovana vzpostavitev mreže panožnih športnih centrov, prilagojenih različnim ravnom razvoja športnikov (Vlada RS, brez datuma a).

Časovna komponenta ima za vrhunškega športnika velik pomen in na to med drugim vpliva bližina športne infrastrukture oziroma njena »priročnost«, ki lahko bistveno pripomore k časovni ekonomičnosti (Hallmann in drugi, 2012, str. 528). Sistemska organizacija športa oziroma gradnja javno dostopne športne infrastrukture ima zaradi socialno-ekonomskih razlik na nacionalni in lokalni ravni velik vpliv na zmožnosti športnega udejstvovanja (Soyoun in drugi, 2011, str. 216–218). Izbira športne panoge je omejena s denarnimi in časovnimi omejitvami. Razpoložljivost športne infrastrukture posledično lahko pomeni omejitev za športno udeležbo, zlasti za tiste športne panoge, ki zahtevajo posebne športne objekte. V primeru, da vzamemo kot primer športno panogo kajak kanu – slalom, sta trenajžni in tekmovalni proces nemogoča, če ni na razpolago temu namenjenega poligona. Raziskave kažejo, da se slabše socialno situirani posamezniki udeležujejo predvsem v kolektivnih športnih panogah, katerih ponudniki so nedobičkonosne športne organizacije, nasprotno pa se bolj premožni posamezniki pogostejše udeležujejo v individualnih športnih panogah (Hallmann in drugi, 2012, str. 529–531).

4 FINANCIRANJE ŠPORTA

4.1 Financiranje športa v RS

Kot pravi Andrijašević (1999), šport kot javna dobrina pripomore k blagostanju vseh posameznikov in zato se financiranje ne more v celoti prepustiti zasebnemu sektorju. To bi

predstavljalo nevarnost, da bo ta dobrina na voljo le tistim, ki si jo lahko privoščijo. Dobrino bi si tako privoščili le v primeru, da bi od nje imeli korist, kar pa bi javno dobrino spremenilo v zasebno. Ravno tako pa šport zadovoljuje potrebe posameznikov in je s tega vidika zasebna dobrina, ki jo posledično financirajo zasebniki. Kljub temu, da številni posamezniki za šport plačujejo, je pri športu splošna korist za družbo večja od koristi posameznika. Šport je tako zmes javnih in zasebnih dobrin oziroma kot temu pravi Stanovnik (1998, str. 8) »mešana dobrina«. Lahko ga uvrstimo tudi med dobrine s posebnim družbenim pomenom, med katere sodijo še na primer šolstvo in zdravstvo in za katere obstaja javni interes. Takim dobrinam je zato omogočeno javno financiranje oziroma sofinanciranje. V Sloveniji med ponudniki športnih storitev poznamo:

- športna društva oziroma organizacije ustanovljene po Zakonu o društvih (72,4 %),
- gospodarske družbe in samostojni podjetniki na področju športa (14,4 %),
- javni zavodi na področju športa (10,1 %),
- zasebni zavodi na področju športa (0,9 %),
- samostojni podjetniki s področja športa (2,1 %).

Po številu in prometu torej športna društva in zveze krepko prednjačijo in so najpomembnejši ponudnik športnih storitev v Sloveniji (Šugman in drugi, 2006, str. 80).

Vsakdo, ki vlaga v neko dejavnost, zahteva od nje določeno korist oziroma učinke. V športu to pomeni, da nekdo plačuje za užitek drugega in skladno s prejšnjih stavkom za to pričakuje neko korist. Tako starši na primer želijo, da bi njihov otrok s športom zapolnil prosti čas, postal telesno in psihično močnejši ter zdrav. Športni gledalci kupujejo vstopnice za ogled športnih prireditev, ker jim to nudi določeno mero zabave. Sponzor finančno podpira šport, da bi prišel v stik s športnimi gledalci. V tem pogledu država ni nič drugačna in s financiranjem želi ljudi usmerjati v uživanje v športu ter s tem pozitivno vplivati na njihovo zdravstveno in psihično stanje, delovno sposobnost ter jih narediti močnejše v boju proti vsakdanjim negativnim vplivom ulice (Šugman in drugi, 2006, str. 74). Poleg tega pa je pomembna funkcija športa tudi promocija države, za kar poskrbijo odmevni vrhunski športni rezultati, ki spodbujajo množično športno udeležbo (Grix in Garmichael, 2011). Konec koncev je za športnike in strokovne delavce v športu bolj kot struktura financiranja pomembno dejstvo, da je šport z javnim financiranjem cenejši in posledično bolj dosegljiv (Šugman in drugi, 2006, str. 74).

Šport se v RS financira iz različnih državnih oziroma javnih in zasebnih virov:

- Javni viri:
 - državna proračunska sredstva (Letni program športa (v nadaljevanju LPŠ) Ministrstva za gospodarstvo turizem in šport (v nadaljevanju MGTŠ) in FŠO),
 - sredstva lokalnih skupnosti.
- Zasebni viri:

- sponzorska sredstva,
- donacije,
- gospodinjstva,
- vstopnine,
- članarine,
- drugih prihodki iz lastne dejavnosti.

Slovenski model financiranja se zgleduje po evropskem, vendar lahko opazimo nekatere bistvene razlike. Relativni vložek je podoben evropskemu povprečju. Šport se v Sloveniji torej financira 35 % s strani države ter 65 % s strani zasebnih sredstev. V primerjavi z ostalimi evropskimi državami pa je bistvena razlika znotraj zasebnega financiranja, saj v nasprotju z evropskim povprečjem v Sloveniji večino prispevajo podjetja (47 %), znatno manj pa k temu pripomorejo gospodinjstva (18 %). Za primerjavo je trend evropskih držav, katerih povprečje zasebnega financiranja v primerjavi z javnim znaša 63 %, ravno obraten, saj so gospodinjstva tista, ki dajejo zasebnemu financiranju največji delež (50 %), podjetja pa s sponzoriranjem prispevajo približno 14 % skupnih sredstev (Andreff, 2009, str. 6–7).

4.1.1 Financiranje nedobičkonosnih športnih organizacij

Nedobičkonosne organizacije se od dobičkonosnih ločijo predvsem po temeljnem cilju, ki je pri dobičkonosnih organizacijah doseganje ekonomskih rezultatov. Napačno bi bilo sklepati, da nedobičkonosne organizacije ne stremijo k ustvarjanju čim večjega dobička, je pa namen porabe v primerjavi z dobičkonosnimi organizacijami, ki tega razdelijo med lastniki, povsem drugačen. Nedobičkonosne organizacije porabijo dobiček za uresničevanje svojega poslanstva in svoj dobiček porabijo za ustvarjanje blagostanja vseh članov organizacije ter za zagotavljanje njenega obstoja in razvoja, medtem ko dobičkonosne organizacije dobiček usmerjajo v povečanje finančnih koristi svojih lastnikov ali delničarjev. Glavni cilj dobičkonosnih organizacij je ustvarjanje dobička, ki se nato razdeli med posameznike ali investira v nadaljnji razvoj podjetja z namenom povečanja vrednosti za lastnike (Kolar in Jurak, 2014, str. 31–37).

Ko govorimo o nedobičkonosnih športnih organizacijah, jih v osnovi ločimo na zasebne in javne. Zasebne nedobičkonosne športne organizacije lahko razdelimo na športne klube oziroma društva in zveze športnih društev (športna društva, NPŠZ, OKS-ZŠZ), ki so ustanovljeni skladno z Zakon o društvih (ZDru-1), Ur. l. RS, št. 64/11 – uradno prečiščeno besedilo in 21/18 – ZNOrg. Omenjeni zakon v svojem 1. členu pravi, da je »*društvo samostojno in nepridobitno združenje, ki ga ustanoviteljice oziroma ustanovitelji skladno s tem zakonom, ustanovijo zaradi uresničevanja skupnih interesov.*« Med javne nedobičkonosne športne organizacije sodijo javni zavodi za šport, kot so: Direktorat za šport pri MGTŠ, FŠO, Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani – Inštitut za šport, Fakulteta za ergonomske in kineziološke študije Univerze na Primorskem, Pedagoška fakultete Univerze v Mariboru, Visoka šola za trenerje izbranih športnih panog. Ti so ustanovljeni skladno z

Zakon o zavodih (ZZ), Ur. l. RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC, 127/06 – ZJZP in 65/08, ki v svojem 1. členu pravi, da so »zavodi organizacije, ki se ustanovijo za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva, otroškega varstva, invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ali drugih dejavnosti, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička.«

Nedobičkonosne športne organizacije so interesna združenja in delujejo ob navzkrižju interesov udeležencev oziroma posameznikov, skupin in združb, ki imajo glede delovanje organizacije interes ter imajo nanjo lahko pomemben vpliv. Za najuspešnejše doseganje zastavljenih ciljev in smotrov družbe je potrebno dobro usklajevanje interesov, ki so odraz želja, potreb in pričakovanj udeležencev. Prostovoljne organizacije so bile nekoč združenja podobno mislečih članov in jih je danes potrebno voditi planirano, kar pa ne pomeni menjave prostovoljnega kadra s profesionalnim. Večje organizacije, kot so NPŠZ, morajo stremeti k temu, da s pomočjo strokovnega kadra pomagajo manjšim športnim društvom, katerih struktura je bolj ali manj prostovoljne narave. V današnjem času je profesionalni kader zagotovo pomemben doprinos, brez katerega ne gre več voditi večjih organizacij, a ga je za uspešno delovanje nedobičkonosnih športnih organizacij, ki izhajajo iz temeljev prostovoljstva, potrebno ustrezno uporabiti (Kolar in Jurak, 2014, str. 31–37).

Bednarik in drugi (2013) so v svoji raziskavi razdelili zasebne nedobičkonosne organizacije RS na podlagi finančnih podatkov športnih društev in njihovih zvez (NPŠZ). Uporabili so različne finančne spremenljivke in sicer vezane na športna sredstva (dolgoročna in kratkoročna), finančne obveznosti (kapital, kratkoročne finančne obveznosti, dolgoročne finančne obveznosti), na prihodke (prihodki od prodaje, javni prihodki, članarine, donacije, drugi prihodki od dejavnosti) in na odhodke (stroški storitev, stroški materiala, stroški najema, stroški dela, donacije, slabe terjatve, drugi stroški).

V tabeli 1 so prikazani rezultati raziskave Bednarika in sodelavcev (2013, str. 246), iz katerih je razvidno, da so osnovne športne organizacije (v nadaljevanju OŠO) v Sloveniji najštevilčnejše in imajo v povprečju najmanjše prihodke oziroma kar desetkrat manjše kot po številu drugo uvrščene pol profesionalne športne organizacije (v nadaljevanju PPŠO). V primeru, da bi se po prihodku želeli izenačiti z najmanj številčnimi profesionalnimi športnimi organizacijami (v nadaljevanju PŠO), bi morali svoje prihodke pomnožiti s številom 192. Še večje razlike pa se pokažejo v pregledu bilančnega stanja organizacij. V primeru medsebojne primerjave, prikazane na sliki 3, gledano relativno znotraj vsake skupine organizacij ugotovimo, da po prihodkih PŠO precej izstopajo s pridobivanjem finančnih sredstev preko prihodkov od prodaje, veliko manjši pa je v njihovi strukturi procent pridobivanja sredstev s članarinami in donacijami. PPŠO imajo sredstva od prodaje in donacije le nekoliko višja od OŠO, ob tem pa nekoliko nižji odstotek javnih sredstev. Stroškovno gledano v vseh treh skupinah organizacij prednjačijo stroški storitev, med katere štejemo najemnine, pogodbe s športniki ali osebjem, prijavnine, logistične stroške, stroške zavarovanja ipd.

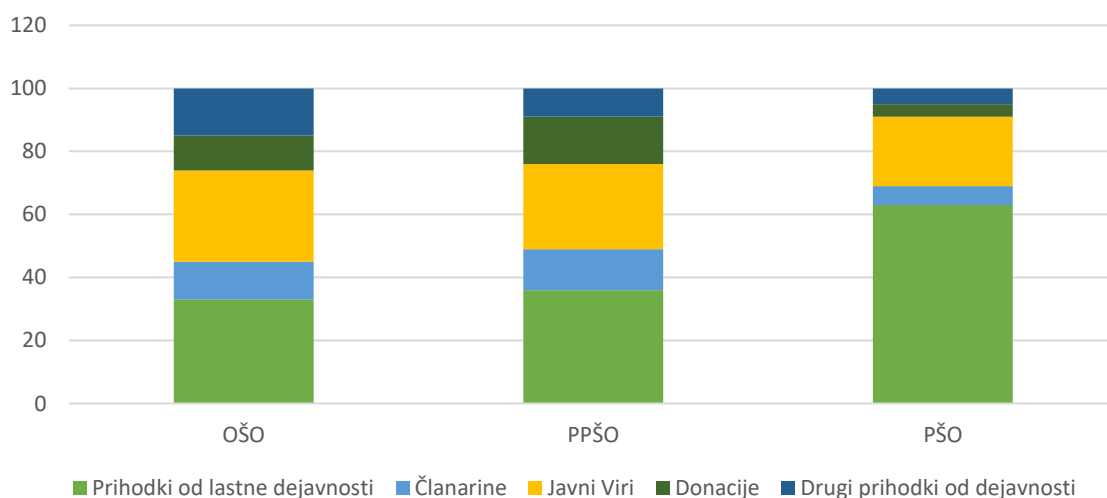
Tabela 1: Podatki športnih organizacij v Sloveniji

Finančne spremenljivke	OŠO	PPŠO	PŠO	Skupaj
Skupno število	4.749	1.298	83	6.130
Skupni prihodki (€)	29.936.162	84.285.830	100.606.067	214.828.059
Delež društva:zveze	96:4	94:6	66:34	95:5
Javna sredstva (€)	8.474.849	22.416.069	22.349.263	53.240.181
Delež vseh, ki prejema javna sredstva (%)	54	69	89	55

Vir: prirejeno po Bednarik in drugi (2013, str. 246).

Najmanjša skupina so PŠO, med katere uvrščamo večje športne klube in NPŠZ-je medijsko najbolj izpostavljenih športnih panog. Pri teh je v ospredju prihodek od lastnih dejavnosti in s strani javnega financiranja. NPŠZ-ji medijsko manj izpostavljenih športnih panog se uvrščajo v PPŠO, saj večino prihodkov neposredno ali pa posredno pridobivajo preko javnih financerjev. Šugman s sodelavci (2006, str. 77) trdi, da medijsko izpostavljeni športi poberejo največji delež sponzorskih sredstev in ravno ta predstavljajo največji odstotek prihodkov na področju zasebnih virov financiranja. Poleg tega na trende vpliva tudi globalizacija oziroma globalni mediji, ki vplivajo na odločitev večjih svetovnih podjetji, kam usmeriti svoje vlaganje. Bolj popularne športne panoge oziroma športniki, ki se z njimi ukvarjajo, imajo večji medijski doseg in so bolj privlačni za podjetja oziroma sponzorje, ki sledijo različnim ciljem, npr. pojavljanje imena in logotipa podjetja v medijih, vključevanja podjetja v socialno okolje, izboljšanje javnega mnenja o podjetju ali njegovih proizvodih, izboljšanje splošnega mnenja podjetja, aktivnosti podjetja v humanitarne namene, širitev poslovnih povezav, povečanje socialne odgovornosti, povečanje tržnega deleža napram konkurenci, ipd.

Slika 3: Prihodki nedobičkonosnih športnih organizacij v Sloveniji

Vir: prirejeno po Bednarik in drugi (2013, str. 246).

Manjše NPŠZ si težko izborijo delež v primerjavi z večjimi, saj njihovi produkti, torej športniki, ne prinašajo potenciala za izpolnjevanje zgoraj omenjenih ciljev. Za njih je smiselno usmerjanje strukture financiranja oziroma finančnih sredstev predvsem v gospodinjstva. To jim omogoča neodvisnost in lažje uresničevanje svojega poslanstva. Gospodinjstva večino porabijo za nakup športne opreme, kar lahko društvo s pridom izkoristi in se umeri v povečanje maloprodaje oziroma prodaje navijaških rekvizitov, dresov športnikov ipd. (Šugman in drugi, 2006, str. 81–85). Večje število področji, s katerimi organizacije pridobivajo prihodke, pa ni namenjeno le povečanju prihodkov, temveč tudi stabilizaciji financiranja, zgledujoč po principu *»imeti različna področja prihodkov in s tem zmanjševati tveganje obstoja, povečati prihodke in s tem pripomoči k večji trajnosti«*. Povečanje področji za pridobivanje sredstev je bolj zanesljiva odločitev kot fokusiranje na en sam prihodek (Barget in Chavinier-Rela, 2017, str. 14–15).

Nasprotno od zasebnega komercialnega sektorja v terciarnem sektorju prihodki niso glavna prioriteta, temveč je to zadovoljitev družbenih želja. Te organizacije pridobivajo finančna sredstva preko lastnih dejavnosti, javnih sredstev in sponzorstev. Študije kažejo, da v različnih državah največji del prihodka prihaja s področja lastnih dejavnosti (prodaja in druge dejavnosti), sledijo javne finance, nato članarine in na koncu nekaj prispevajo tudi donatorji. Vsekakor pa je moč ugotoviti, da je, podobno kot v komercialnem sektorju, značilna razporeditev področji, le da se ta razlikujejo. Poleg prostovoljstva so bila v terciarnem sektorju identificirana enaka področja pridobivanja finančnih sredstev, in sicer: članarine, komercialne aktivnosti, kot so gostoljubnost, sponzorstvo, javne finance (neposredno s strani pristojnega ministrstva ali posredno kot rezultat obdavčitve iger na srečo) (Barget in Chavinier-Rela, 2017).

Nedobičkonosne športne organizacije se torej financirajo tako iz zasebnih kot javnih virov. Javne vire predstavljata pristojno ministrstvo (MGTS), FŠO, skladi Evropske unije (v nadaljevanju EU) in lokalne skupnosti oziroma občine. Na nivoju NPŠZ iz javnega financiranja izključimo občine, ki so v vlogi javnih financerjev predvsem društev preko lokalnih razpisov. Poleg javnih virov v primeru večjih NPŠZ-jev in OKS-ZŠZ so vir financiranja še dotacije oziroma prihodki MFŠ oziroma MOK, ki jih omenjena subjekta prejmeta za izvršitev določenih nalog npr. organizacije večjih športnih dogodkov ali za namen priprav in udeležbe na večjih športnih tekmovanjih. Med zasebne vire financiranja NPŠZ-jev štejemo sponzorska oziroma partnerska sredstva, donacije, članarine in druge prihodke od dejavnosti kot so vadbine, vstopnine za športne prireditve, najemnine za športne objekte, ki so v lasti organizacij, izdelki iz maloprodaje ipd. Omenjene storitve zveze ponujajo gospodinjstvom, podjetjem in drugim športnim organizacijam, npr. športnim društvom. Raznovrstnost storitev je predvsem odvisna od poslovnega modela organizacije in se praviloma veča linearno z večanjem športne organizacije oziroma NPŠZ-ja (Kolar in Jurak, 2014, str. 42–53).

4.1.2 Financiranje vrhunskega športa v RS

Financiranje vrhunskega športa je običajno upravičeno na podlagi širše družbene koristi vrhunskega športa v smislu »dejavnika boljšega psihičnega počutja« in spodbujanja udeležbe prebivalstva v športu in telesnih dejavnostih. Poleg socialno-ekonomskih koristi je to velik argument za javno financiranje vrhunskega športa. Eden od ključnih dejavnikov za razvoj vrhunskega športa je javno financiranje, pri čemer je zelo pomembno, kako so ta sredstva razporejena. De Bosscher s sodelavci (2018, str. 9–19) trdi, da financiranje, razpršeno na več športnih panog vrhunskega športa, povečuje možnost doseganja boljših rezultatov in omogoči uspeh v širšem naboru športnih panog. Prekomerna koncentracija pa obratno lahko negativno vpliva na skupno uspešnost države.

Kot je zapisano na spletnih straneh državne uprave (Vlada RS, brez datuma a), LPŠ, ki določa programe in področja športa, sofinancirane s strani MGTŠ na nacionalni ravni za vsako koledarsko leto, ter razdeli javna sredstva, zagotovljena z državnega proračuna, se del sredstev nameni področju vrhunskega športa, določenemu v Zakonu o športu (ZŠPO-1). Vrhunski šport se v sklopu LPŠ deli na področja:

- priprave in nastopi državnih članskih reprezentanc,
- priprave in nastopi reprezentanc na mednarodnih več panožnih športnih tekmovanjih,
- razvoj strokovnih kadrov v vrhunskem športu,
- sklad za vrhunske športnike,
- nagrade vrhunskih športnikom in trenerjem.

NPŠZ-ji se preko javnega razpisa za sofinanciranje vrhunskega športa potegujejo za sredstva, namenjena pripravam in nastopom državnih članskih reprezentanc. Podobno se sredstva na mednarodnih večpanožnih tekmovanjih poteguje OKS-ZŠZ.

Poleg MGTŠ LPŠ pripravlja tudi FŠO. Skladno s Pravilnikom o sofinanciranju izvajanja letnega programa športa Fundacije za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju Pravilnik FŠO), Ur. l. RS, št. 72/17 in 94/21 na podlagi javnih razpisov dodeljuje sredstva med drugim tudi za programe vrhunskega športa na področjih:

- priprave in nastopi nacionalnih reprezentanc, v katere so vključeni vrhunski športniki, ki nastopajo pod okriljem NPŠZ,
- priprave in nastopi nacionalnih reprezentanc, ki potekajo pod okriljem OKS-ZŠZ,
- priprave in nastopi nacionalnih reprezentanc, ki potekajo pod okriljem Zveze ŠIS- SPK,
- priprave in nastopi nacionalnih reprezentanc, ki potekajo pod okriljem SUSA in jih organizira Mednarodna študentska športna zveza.

NPŠZ se torej v sklopu javnega financiranja lahko prijavijo na razpise dveh različnih organov, katerima lahko poročajo različne stroške trenažnega in tekmovalnega procesa, v katerega so vključeni vrhunski športniki.

Poleg omenjenih virov prihodkov NPŠZ pridobivajo sredstva, ki jih namenijo vrhunskemu športu tudi z lastno dejavnostjo vključno s sponzorstvi, partnerstvi in drugimi pobudami. Dodatno financiranje zagotavljajo MŠF, projekti EU in donacije pravnih ter fizičnih oseb. Dodaten prihodek NPŠZ-jev predstavlja tudi organizacija mednarodnih tekmovanj. NPŠZ-ji za programe članskih reprezentanc oziroma financiranje vrhunškega športa najprej porabijo sredstva MGTŠ, FŠO, OKS-ZŠZ za financiranje priprav in nastopov športnikov. Po potrebi se uporabijo dodatna sredstva iz drugih virov (OKS-ZŠZ, 2023b; Smučarska zveza Slovenije - Združenje smučarskih panog, 2023; Gimnastična zveza Slovenije, 2024).

4.2 Financiranje športa v Evropi in drugod po svetu

V državah EU so potrebe amaterskega športa večinoma financirane z javnimi sredstvi, pri čemer se večino sredstev vlaga v športno infrastrukturo, preostanek pa predstavlja prostovoljno delo ter prihodki s strani gospodinjestev. Na drugi strani organizacije, ki gojijo vrhunski šport oziroma v nekaterih primerih profesionalni šport, pridobivajo lastna sredstva oziroma ustvarjajo prihodek s pomočjo sponzorjev, medijev in ravno tako s strani gospodinjestev (nakupi vstopnic, članarine) (Andreff, 2009, str. 8–17). Montel in Waelbroeck-Rocha (2010) ocenjujeta, da države EU iz javnih sredstev na leto namenijo športu 30 milijard €, od tega 13 milijard € za športno infrastrukturo ter 8 milijard € športnim društvom in organizacijam. Na drugi strani prevladujejo zasebna sredstva, iz katerih šport na letni ravni pridobi okoli 10 milijard € s strani gospodinjestev ter okoli 15 milijard € s strani podjetji (sponzorstvo, mediji).

Če se osredotočimo na določene države znotraj EU, so deleži različni. V primerjavi s povprečjem imajo velik odstotek prihodka s strani javnih sredstev na primer Bolgarija, Estonija, Litva in Slovaška, kar je posledica bivšega komunističnega režima (Andreff, 2009, str. 6–7). Nasprotno imajo Ciper, Finska, Nemčija, Nizozemska, Švedska in Velika Britanija večinski odstotek pridobivanja sredstev preko zasebnih financ, kar kaže na trend privatizacije športnih financ, ki je bil v zahodni Evropi opažen že v začetku 90. let. Nemčija tako na primer združuje vladno in loterijsko financiranje, kar vključuje celovite programe za identifikacijo in razvoj talentov ter visokozmogljive centre za usposabljanje športnikov (BMI - Ministry, 2024). Velika Britanija uporablja financiranje iz nacionalne loterije, ki ga upravlja t. i. »UK Sport«. Model vključuje ciljno financiranje glede na potencial za olimpijski in paralimpijski uspeh, neposredno podporo športnikom, naložbe v visokozmogljive objekte in trenerje ter strateški fokus na športe z največjim potencialom za osvojitve kolajn (UK Sport, 2023). Na Norveškem se v športnem managementu uporablja demokratičen pristop, nad katerim bdi Norveški olimpijski in paralimpijski komite in športna konfederacija (NIF), ki združuje panožne športne zveze, okrajne športne zveze,

paralimpijski komite ter združenje, ki skrbi za specialno olimpijado (Skille in Säfvenbom, 2011, str. 289). Pomembno se od ostalih držav EU loči Francija, saj ima izredno visok odstotek javnega financiranja (Barget in Chavinier-Rela, 2017, str. 22). Značilnost športnega financiranja v Franciji je centralizacija in državno usmerjen sistem športa. Skupni stroški športa so torej v večini pokriti z javnim financiranjem, vse večjimi zasebnimi sredstvi ter namenskimi sredstvi za večje športne dogodke (Project play, 2024). Slovenija kot članica EU deli »usodo« združene Evrope na številnih njenih področjih (Šugman, 2006, str. 375).

Andreff (2009, str. 8–10) je v svoji raziskavi preverjal povezavo med gospodarsko razvitostjo države in financiranjem športa. Vložek v šport na posameznega prebivalca je med evropskimi državami precej raznolik in se razteza med 8 € v Bolgariji in 500 € na Nizozemskem. Od leta 1990 do 2005 so se sicer te zneski v povprečju povečali za 37 %. Ravno tako se je povečalo razmerje med financiranjem športa in bruto domačim proizvodom na prebivalca (v nadaljevanju BDP). Bolj kot je država gospodarsko razvita, večji delež BDP namenja športu, in sicer neposredno z javnim financiranjem, predvsem pa posredno na račun zasebnega financiranja. Slovenija je športu namenila 0,69 %. Nemčija, ki velja za eno izmed držav z večjim BDP, je športu namenila 1,42 % (Andreff, 2009, str. 8–10; Andreff (2006, str. 311) trdi, da sta BDP oziroma BDP na prebivalca in število prebivalcev pomembna dejavnika, ki vplivata na uspešnost športnikov na največjih tekmovanjih.

Skupni izziv v EU je uravnoteženje javnih in zasebnih sredstev za zagotavljanje dolgoročne trajnosti športnih organizacij, pri čemer je decentralizirano financiranje z več različnimi viri prihodkov najbolj zanesljiva strategija. Slovenija je sicer glede odstotka financiranja javnih in zasebnih sredstev primerljiva z decentraliziranimi državami v Evropi, a ji daje eno glavnih značilnosti pomankanje razpršenosti med različnimi viri. Ob tem dejstvu se lahko navežemo na raziskavo De Bosscheja in sodelavcev (2015), ki v raziskavu poudarijo, da razmer v Sloveniji in drugih državah zaradi svojih značilnosti ni mogoče metati v isti koš.

5 RAZISKAVA O POVEZAVI MED VLOŽKOM V POSAMEZNO ŠPORTNO PANOGO IN ŠPORTNIM REZULTATOM V RS

Raziskava temelji na mešani metodologiji, ki združuje elemente kvantitativnega in kvalitativnega raziskovanja. V prvem delu raziskave smo kreirali model uspešnosti športnih panog, ki jih je razvrstil od bolj do manj uspešnih ter v drugem delu izvedli kombinacijo anketnega vprašalnika ter delno strukturiranega poglobljenega intervjuja. Podatke smo nato analizirali ter predstavili končne ugotovitve. V nadaljevanju je predstavljena metodologija raziskave, izpostavljene so bistvene značilnosti NPŠZ-jev oziroma športnih panog, vključenih v raziskavo, ter analizirani odgovori anketnega vprašalnika. Predstavljeni so tudi odgovori predstavnikov dveh NPŠZ-jev, s katerima smo opravili intervju. Raziskava se zaključuje s končnimi ugotovitvami, s katerimi smo odgovarjali na raziskovalno vprašanje.

5.1 Metodologija raziskave

Izhodišča raziskave smo predstavili v teoretičnem delu, kjer smo za osnovo uporabili kompilacijo literature in virov oziroma s pomočjo domače in svetovne znanstvene literature izpostavili ugotovitve povezane z obravnavano tematiko. Z raziskavo želimo ugotoviti povezavo med vloženimi sredstvi v posamezno športno panogo in možnostjo doseganja vrhunškega športnega rezultata v slovenskem prostoru.

V prvem delu kvantitativne raziskave smo kreirali anketni vprašalnik in ga poslali na 31 NPŠZ-jev, ki imajo pod okriljem 50 individualnih športnih panog, ki so imele v času posredovanega vprašalnika vsaj enega vrhunškega športnika. Športnih panog športa invalidov zaradi svojih specifik v raziskavi nismo obravnavali. Vzorec zajemajo podatki, pridobljeni s strani 25. NPŠZ-jev, ki so podatke posredovali za 34 športnih panog pod njihovim okriljem, kar je razvidno iz tabele 2. Omejitveni dejavnik pri velikosti vzorca je majno število individualnih športnih panog, ki so imeli v času posredovanega vprašalnika vsaj enega vrhunškega športnika.

V prvem delu anketnega vprašalnika nas je za vsako športno panogo zanimalo, koliko športnikov v določeni športni panogi nastopa za reprezentanco (tabela 2), kolikšen je finančni vložek posamezne NPŠZ (za izbrano sezono), ali športniki v svoje športno udejstvovanje vlagajo tudi lastna sredstva in če da, kolikšen delež.

V drugem delu ankete so nas zanimali podatki o bolj specifično opredeljenih stroških, ki smo jih v grobem razdelili v dva večja sklopa: strokovno znanje, ki je zajemalo športno treniranje, kondicijsko pripravo, zdravstvo/medicino, športno-psihološko obravnavo in športno analitiko; ter logistično podporo, ki je zajemala vodenje reprezentance in transport ter druga posamična sredstva kot so ustrezni bivalni pogoji, športno infrastrukturni pogoji, športna oprema in drugo.

V tretjem delu ankete nas je zanimalo, katero tekmovanje najvišjega ranga je bilo na sporedu v letu, za katerega so vnesli podatke in kje je bilo tekmovanje. V tem delu nas je zanimala tudi ocena časovnega vložka v trenažni proces in ocena časovnega vložka do vrhunškega športnega rezultata.

V zadnjem delu smo pridobili še podatke o različnih javnih in zasebnih virih financiranja za določeno športno panogo, namenjenih programu za priprave in nastope članske reprezentance (npr. FŠO, MGTŠ, OKS-ZŠZ, MŠF, sponzorska in partnerska sredstva, donacije, članarine in druga sredstva).

Za identifikacijo bolj in manj uspešnih športnih panog smo smiselno priredili Model uspešnosti športnih panog, kreiran na podlagi Pravilnika FŠO, ki je opisan v nadaljevanju. S tem modelom smo lahko panoge, vključene v našo raziskavo, smiselno razvrstili glede na

njihovo uspešnost, kar nam je omogočilo lažjo primerjavo glede na vložena sredstva ter povezanost z uspešnostjo športnikov na tekmovanjih najvišjega ranga.

Zaradi omejitvenega dejavnika oziroma majhnega vzorca pridobljenih podatkov je kvantitativna raziskava otežena, zato smo se odločili, da jo dopolnimo še s kvalitativno raziskavo. S tem namenom smo opravili dva delno strukturirana poglobljena intervjuja s strokovnjakoma iz NPŠZ-jev, ki smo ju na podlagi modela uspešnosti ter analize prejetih odgovorih z anketnim vprašalnikom prepoznali kot primera dobre prakse. Intervju je obsegal 12 vprašanj, ki vključujejo podrobnejšo opredelitev glede vloženi različnih sredstev v športni panogi. S tem smo želeli identificirati, katera sredstva so v teh dveh športnih panogah najbolj povezana z možnostjo doseganja vrhunskih športnih rezultatov ter posebnosti slovenskega športa, s katerimi se soočajo.

5.2 Predstavitev NPŠZ in športnih panog

V sklopu pridobivanja podatkov z anketnim vprašalnikom smo prejeli odgovore za 34 individualnih športnih panog, od tega 22 olimpijskih ter 12 neolimpijskih športnih panog. Večina športnih panog vključenih v vzorec, je letnih ($N = 28$), ostalih 6 pa zimskih. Glede na konkurenčnost, opredeljeno v Modelu FŠO (OKS-ZŠZ, 2024a), lahko športne panoge v našem vzorcu razdelimo v številčno podobne skupine, pri čemer nekoliko izstopajo tiste v četrtem razredu konkurenčnosti, saj so vanj uvrščene le tri panoge, v ostalih razredih pa jih najdemo od sedem do devet. Glede na delitev v skupine na podlagi dokumenta Pogoji za registracijo in kategorizacijo smo prejeli podatke športnih panog, ki so večinoma v prvi skupini, torej olimpijske športne panoge ($N = 22$), ostali dve skupini pa si v našem vzorcu delita vsaki po šest športnih panog.

V tabeli 2 so nanizane športne panoge, zajete v naš vzorec, število reprezentantov (označeno s št. repr.), ki so trenutno aktivni v določeni športni panogi, število kategoriziranih športnikov (označeno s št. kateg.) glede na evidenco kategoriziranih športnikov v Republiki Sloveniji s 1. 2. 2024 (označeno s št. kat.) in število vrhunskih športnikov (označeno z VŠ), prav tako glede na evidenco s 1. 2. 2024. Ker število reprezentantov v športnih panogah moderni tekmovalni plesi in sladkovodni športni ribolov zaradi svojih specifik statistično močno odstopa od ostalih, smo se zaradi prisotnosti skrajnih vrednosti odločili, da ti panogi izključimo iz izračuna povprečja in standardne deviacije pri omenjeni spremenljivki, da bi zagotovili bolj reprezentativne in zanesljive rezultate analize.

Tabela 2: Športne panoge, št. reprezentantov, kategoriziranih in vrhunskih športnikov

Športna panoga	Št. repr.	Št. reg.*	Št. kat.**	VŠ**
Stadionska atletika	60	2986	521	18
Badminton	10	526	52	3
Boks	20	485	53	1
Umetnostno drsanje	4	129	15	1
Športna gimnastika	60	448	35	3
Golf	37	150	27	0
Jadranje	12	138	38	10
Ju-jitsu	7	208	39	3
Judo	20	1478	201	19
Kajak kanu - mirne vode	8	202	28	9
Kajak kanu - slalom	16	235	81	18
Kajak kanu - spust	9	122	27	3
Kegljanje	20	735	106	1
Kickboks	45	322	63	16
Cestno kolesarstvo	14	577	103	14
Konjenišтво - preskakovanje ovir	4	349	43	1
Letalstvo - jadralno padalstvo in zmajarstvo	30	194	40	5
Tarčno lokostrelstvo	15	286	55	8
Motokros	3	93	17	1
Namizni tenis	28	627	56	3
Performance cheer	22	395	137	0
Planinstvo - alpinizem	32	813	20	15
Športno plezanje	19	1102	88	22
Plavanje	12	1450	262	5
Ples - akrobatski r&r	40	124	8	2
Moderni tekmovalni plesi	350	1641	69	9
Ribištvo - kasting	16	12	6	1
Sladkovodni športni ribolov	322	171	47	5
Alpsko smučanje	17	574	118	11
Biatlon	10	202	61	7
Deskanje na snegu	15	54	18	6
Smučarski skoki	***7	401	99	15
Smučarski teki	7	345	90	5
Veslanje	6	238	41	3

*Opomba: Glede na evidenco kategoriziranih športnikov v RS s 1. 2. 2024.

** Opomba 1: Na dan 1. 2. 2024.

*** Opomba 2: Samo moški del reprezentance.

Vir: prirejeno po OKS-ZŠZ (brez datuma).

Iz tabele 2 je razvidno, da v športnih panogah, za katere smo v sklopu magistrskega dela zbrali podatke, v povprečju 20 športnikov nastopa za slovensko reprezentanco, pri čemer so razlike med panogami precejšnje ($M = 19,6$; $SD = 15,1$). Izmed panog, za katere smo opravili

izračun, imata po podatkih izpolnjevalcev največ športnikov, ki zastopajo barve Slovenije, Atletska ter Gimnastična zveza Slovenije v panogah stadionska atletika oziroma športna gimnastika ($N = 60$), najmanj pa Avto-moto zveza Slovenije v panogi motokros ($N = 3$).

Na dan 1. 2. 2024 je bilo izmed panog, vključenih v naš vzorec, največ športnikov registriranih v panogi stadionska atletika ($N = 2.986$), v kateri je tudi največ kategoriziranih športnikov ($N = 521$). Najmanj registriranih ($N = 12$) in kategoriziranih športnikov ($N = 6$) je v panogi ribištvo – kasting. Na podlagi evidence kategoriziranih športnikov s 1. 2. 2024 lahko iz tabele 2 razberemo, da največ vrhunskih športnikov prihaja iz športnih panog športno plezanje ($N = 22$), judo ($N = 19$) in kajak kanu – slalom ($N = 18$) ter stadionska atletika ($N = 18$). Na drugi strani pa v športnih panogah golf in performance cheer v obdobju veljavnosti kategorizacije s 1. 2. 2024 ni niti enega vrhunškega športnika.

5.3 Predstavitev intervjuvanih oseb

Za podkrepitev podatkov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom, smo se odločili izvesti še dva intervjuja. Intervjuvani osebi smo izbrali na podlagi razvrstitve športnih panog glede na uspešnost ter na podlagi z vprašalnikom pridobljenih podatkov, saj prihajata iz NPŠZ-jev, ki bi jih na podlagi števila vrhunskih športnikov v panogi lahko izbrali za dobri praksi pri vodenju državnih reprezentanc. Izbrali smo predstavnika Kajakaške zveze Slovenije (v nadaljevanju KZS), oziroma panoge kajak kanu – slalom in mirne vode, ki sta pri samem vrhu lestvice vrhunskih športnikov, ter predstavnika Planinske zveze Slovenije (v nadaljevanju PZS), s katerim smo se pogovarjali o športni panogi športno plezanje, ki ima od vseh panog, zajetih v naš vzorec, največje število vrhunskih športnikov.

Naš prvi sogovornik je bil Andrej Jelenc, direktor KZS in nekdANJI vrhunski slovenski kanuist, ki je v svoji športni karieri osvojil številne kolajne na svetovnih prvenstvih ter svetovnem in evropskem pokalu v disciplini C1 športne panoge kajak kanu – spust. Po koncu tekmovalne kariere je ostal v športu in bil aktiven v vlogi trenerja in vodje reprezentanc. Pod njegovim vodstvom so slovenski kajakaši in kanuisti dosegli številne uspehe, vključno z olimpijskim srebrom Andraža Vehovarja na OI v Atlanti leta 1996. Jelenc delo direktorja zveze opravlja že več kot 20 let in tako igra ključno vlogo pri organizaciji kajakaškega športa v Sloveniji, poleg tega pa je tudi pomemben člen organizacijskih odborov za velika tekmovanja v Sloveniji. Aktiven je tudi mednarodno in kot član tehničnega komiteja za slalom pri ECA sodeluje v različnih strokovnih združenjih. Za svoje delo v športu je bil večkrat nagrajen, med drugim je prejel Bloudkovo nagrado ter se uvrstil v t. i. Hram slovenskih športnih junakov (FŠO, brez datuma).

Naš drugi sogovornik je bil Tomo Česen iz PZS, nekoč priznani slovenski alpinist in športni plezalec, danes pa strokovni sodelavec na zvezi in eden izmed ključnih členov pri razvoju športnega plezanja v Sloveniji. Česen je v času svoje aktivne športne kariere v 80. in 90. letih prejšnjega stoletja postavil nove mejnike v alpinizmu s svojimi izjemnimi solo vzponi

preko nekaterih najtežjih smeri v Alpah in Himalaji. Po zaključku aktivne plezalne kariere je postal selektor mladinske in članske reprezentance, poleg tega se je prvi v Sloveniji posvetil tudi organizaciji tekmovanj v športnem plezanju pri nas. Še danes ima v sklopu delovanja na zvezi ključno vlogo pri razvoju in promociji športnega plezanja ter organizaciji državnih prvenstev ter tekmovanj na najvišji ravni (PZS, 2023).

5.4 Analiza rezultatov raziskave

Za analizo uspešnosti športnih panog smo s pomočjo sekundarnih podatkov analizirali stanje v slovenskem prostoru, oziroma s podatki o številu vrhunskih športnikov, številom osvojenih kolajn na največjih tekmovanjih ter s podatkom o konkurenčnosti posamezne športne panoge razvrstili športne panoge od najbolj do najmanj uspešnih športnih panog.

Za analizo rezultatov, pridobljenih z anketnim vprašalnikom oziroma obdelavo podatkov, smo uporabili statistične metode, vključno z izračunom minimalnih in maksimalnih vrednosti, mediane, standardnega odklona ter Spearmanovega koeficienta korelacije oziroma statističnega testa, ki omogoča merjenje moči monotone povezanosti med pari podatkov. Rezultate smo predstavili s pomočjo tabel in grafikonov. Za primerjavo podatkov ter ugotavljanje njihovih podobnosti in razlik smo uporabili komparativno metodo. V primerih, ko je v anketi določena zveza za svojo panogo označila, da v neko sredstvo ne vlaga, teh panog nismo zajeli v analizo, vezano na določeno sredstvo. Delne analize posameznih sredstev tako zajemajo le vzorec panog, ki v to specifično sredstvo vlagajo skladno z odgovori v sklopu izvedene ankete.

Pri analizi intervjujev smo se odločili za navzkrižno analizo odgovorov znotraj posameznih tem, ter tako povezali mnenji dveh predstavnikov NPŠZ. Analiza je služila kot podkrepitev kvantitativnih podatkov, ki smo jih pridobili s pomočjo anketnega vprašalnika. Vse odgovore smo obdelali ter v analizi izpostavili le ključne zadeve posameznih odgovorov. Širši povzetek intervjuja je v prilogah.

Analize rezultatov, ki se nanašajo na raziskavo z matematičnim modelom, anketnim vprašalnikom ter intervjujema, smo predstavili v dveh delih. V prvem delu smo analizirali odgovore anketnega vprašalnika ter intervjujev s krajšim povzetkom znotraj posameznih poglavji. V drugem delu analize smo predstavili končne ugotovitve raziskave, v katerih smo s sklici na teoretični del odgovarjali na raziskovalno vprašanje magistrske naloge.

5.4.1 Uspešnost športnih panog

V prvem koraku analize smo ocenili uspešnost športnih panog, vključenih v našo analizo. Ocenili smo jo s pomočjo evidence registriranih in kategoriziranih športnikov na dan 1. 2. 2024 (OKS-ZŠZ, brez datuma). V sklopu 34 športnih panog, vključenih v našo raziskavo, je

tekmovalno aktivnih (torej registriranih) športnikov skoraj 18.000 ($N = 17.812$). Kot že omenjeno in razvidno iz tabele 2, je v našem vzorcu največ registriranih športnikov v stadionski atletiki ($N = 2.986$), sledijo ji moderni tekmovalni plesi ($N = 1.641$), v skupino z več kot 1.000 športniki pa se uvrščajo še judo ($N = 1.478$), plavanje ($N = 1.450$) ter športno plezanje ($N = 1.102$). Na repu z manj kot 100 športniki na športno panogo najdemo športne panoge ribištvo – kasting ($N = 12$), deskanje na snegu ($N = 54$) ter motokros ($N = 93$).

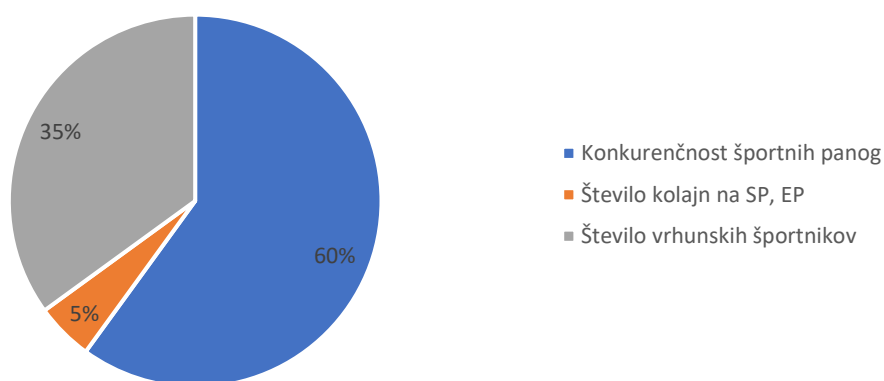
Pri kategoriziranih športnikih je slika pri vrhu podobna, saj na vrhu najdemo 521 kategoriziranih atletov, s po več kot 200 kategoriziranimi športniki sledita še panogi plavanje ($N = 262$) in judo ($N = 201$). Med panogami z več kot 100 kategoriziranimi športniki so panoge performance cheer ($N = 137$), alpsko smučanje ($N = 118$), kegljanje ($N = 106$) in cestno kolesarstvo ($N = 103$).

Za izračun uspešnosti športnih panog, vključenih v našo raziskavo, smo po Pravilniku FŠO priredili model uspešnosti športnih panog in uporabili tri spremenljivke:

- konkurenčnost športnih panog glede na Model FŠO,
- osvojene kolajne na največjih mednarodnih tekmovanjih (SP, EP) v letu 2023,
- število vrhunskih športnikov na dan 1. 2. 2024.

Ker je zahtevnost doseganja kolajn precej odvisna od konkurence na tekmovanju, nam absolutna uvrstitev na tekmovanju ne pove vsega. S tem razlogom smo prej omenjenim spremenljivkam določili različne uteži, kar je prikazano na sliki 4.

Slika 4: Model uspešnosti športnih panog uporabljen v raziskavi

Vir: lastno delo na podlagi Pravilnika FŠO.

Število osvojenih kolajn kaže, kako uspešni so bili športniki na tekmovanjih najvišjega ranga. Ima pa to merilo manjšo pomanjkljivost, saj brez podatka o konkurenčnosti športne panoge težko ocenimo, koliko tak dosežek zares pomeni v primerjavi z dosežki v drugih športnih panogah. Kolarja (2005, str. 94–103) je v doktorski nalogi med drugim zanimala

tekmovalna uspešnost športnih panog v slovenskem prostoru. To je preverjal tudi s spremenljivko »stalnost tekmovalnega uspeha« oziroma številom osvojenih kolajn na največjih tekmovanjih. Na podlagi analize podatkov je ugotovil, da so slovenski športniki največ kolajn osvojili predvsem v neolimpijskih športnih panogah, v katerih je skladno z Modelom FŠO ocenjena manjša konkurenčnost. S tem razlogom smo dali merilu najnižjo utež (5 %). Delno zahtevnost (predvsem s pogojem o minimalnem številu nastopajočih športnikov) upoštevajo Pogoji za registracijo in kategorizacijo, zato nam več kot število osvojenih kolajn pove število vrhunskih športnikov, ki smo jim dali znotraj prej omenjenega modela srednjo utež (35 %). Ti so namreč ocenjeni preko kriterijev, ki konkurenčnost (predvsem s pogojem o minimalnem številu nastopajočih) že upoštevata. Pogoji za registracijo in kategorizacijo sicer konkurenčnost nekoliko upoštevajo tudi pri zaostrovanju kriterijev za dodelitev kategorizacije, a zgolj na podlagi vključenosti NPŠZ-jev v MŠF-je, ki je na drugi strani le eno merilo Modela FŠO. Za natančnejše vrednotenje smo zato dodali še konkurenčnost športnih panog, izračunano z Modelom FŠO - temu merilu smo dali največjo utež (60 %). V tabeli 3 so športne panoge, vključene v našo raziskavo, razporejene po rangi glede na uspešnost izračunano na podlagi prej opisanega modela.

Tabela 3: Uspešnost športnih panog

Športna panoga	Št. kolajn na EP, SP	Št. VŠ	Razred konk.	Uspešnost (rang)
Športno plezanje	3	22	2.	1
Judo	3	19	1.	2
Stadionska atletika	3	18	1.	3
Kickboks	12	16	4.	4
Kajak kanu - slalom	3	18	3.	5
Cestno kolesarstvo	1	14	1.	6
Smučarski skoki	3	15	3.	7
Alpsko smučanje	0	11	1.	8
Planinstvo - alpinizem	0	15	4.	9
Moderni tekmovalni plesi	8	9	4.	10
Jadranje	3	10	3.	11
Kajak kanu - mirne vode	0	9	2.	12
Tarčno lokostrelstvo	0	8	2.	13
Biatlon	1	7	2.	14
Plavanje	0	5	1.	15
Kajak kanu - spust	12	3	5.	16
Deskanje na snegu	0	6	3.	17
Namizni tenis	0	3	1.	18
Smučarski teki	0	5	2.	19
Športna gimnastika	1	3	2.	20
Sladkovodni športni ribolov	2	5	5.	21
Ju-jitsu	5	3	5.	22

se nadaljuje

Tabela 3: Uspešnost športnih panog (nad.)

Športna panoga	Št. kolajn na EP, SP	Št. VŠ	Razred konk.	Uspešnost (rang)
Boks	0	1	1.	23
Badminton	0	3	2.	24
Veslanje	0	3	2.	24
Letalstvo - jadralno padalstvo in zmajarstvo	0	5	5.	26
Konjenišstvo - preskakovanje ovir	0	1	3.	27
Umetnostno drsanje	0	1	3.	27
Golf	0	0	3.	29
Ribištvo - kasting	2	1	5.	30
Ples - akrobatski r&r	0	2	5.	31
Performance cheer	2	0	5.	32
Kegljanje	0	1	5.	33
Motokros	0	1	5.	33

Vir: lastno delo na podlagi OKS-ZŠZ (2024a), OKS-ZŠZ (brez datuma) in OKS-ZŠZ (2024b).

Iz tabele 3 je razvidno, da se je izmed 34 obravnavanih športnih panog kot pet najbolj uspešnih športnih panog izkazalo: športno plezanje, judo, stadionska atletika, kickboks in kajak kanu – slalom. Med petimi najmanj uspešnimi pa glede na uporabljen model uspešnosti v naši raziskavi najdemo ribištvo – kasting, ples – akrobatski r&r (v nadaljevanju akrobatski r&r), performance cheer, kegljanje in motokros. Zadnjih pet športnih panog, navedenih v tabeli 3, je tudi del pete (najnižje) skupine konkurenčnosti glede na Model FŠO. To pomeni, da so najmanj konkurenčne in je višja uvrstitev v teh panogah lažje dosegljiva, športniki v teh panogah ne dosegajo toliko vrhunskih rezultatov, da bi imele na podlagi uporabljenega modela v raziskavi višji rang.

5.4.2 Finančni vložki v športne panoge in pridobivanje sredstev

V tabeli 4 so športne panoge, vključene v našo raziskavo, razvrščene glede na dobljeni rang, s prej opisanim uporabljenim modelom uspešnosti v naši raziskavi. Pri vsaki športni panogi so navedeni zneski, ki jih po poročanju izpolnjevalcev anket posamezne NPŠZ namenijo pripravam in nastopom članskih reprezentanc v eni tekmovalni sezoni, podatek o deležu finančnih sredstev, ki ga športniki dodajo znesku NPŠZ-jev, in podatek o deležu zasebnega in javnega financiranja, vezanega na programe nacionalnih reprezentanc, v katere so vključeni vrhunski športniki.

Iz tabele 4 je razvidno, da je ocenjen letni finančni vložek NPŠZ-jev v povprečju slabih 300.000 €, pri čemer so razlike med športnimi panogami velike ($M = 288.795,17$ €, $SD = 520.197,12$ €). Za 22 od 34 panog (65 %) poročajo, da v svoje športno udejstvovanje dodatno vlagajo tudi športniki sami, pri čemer v povprečju vložijo 35 % lastnih sredstev, ki v tabeli 4 niso všteta v finančne vložke NPŠZ-jev. Večina športnih panog, vključenih v raziskavo, za

potrebe delovanja članskih reprezentanc, katerih del so vrhunski športniki, finančna sredstva pridobivajo s strani javnih financerjev (70 %). V manjši meri (30 %) tako športne panoge za pokrivanje programov uporabijo zasebna sredstva (MŠF, OKS-ZŠZ, sponzorji, donacije, članarine).

Tabela 4: Financiranje športnih panog

Športna panoga	Višina finančnega vložka NPŠZ v športno panogo (€)	Pridobivanje sredstev NPŠZ (%)		Dodatni delež vložka športnikov (%)
		Javno	Zasebno	
Športno plezanje	320.000,00	83	17	/
Judo	300.000,00	77	23	/
Stadionska atletika	400.000,00	92	8	55
Kickboks	158.000,00	98	2	20
Kajak kanu - slalom	520.000,00	79	21	20
Cestno kolesarstvo	180.000,00	69	31	/
Smučarski skoki	520.000,00	20	80	/
Alpsko smučanje	3.110.000,00	16	84	10
Planinstvo - alpinizem	192.478,00	100	0	30
Moderni tekmovalni plesi	291.563,00	79	21	80
Jadranje	243.000,00	91	9	20
Kajak kanu - mirne vode	256.000,00	66	34	20
Tarčno lokostrelstvo	138.000,00	63	37	/
Biatlon	417.500,00	40	60	/
Plavanje	405.000,00	61	39	/
Kajak kanu - spust	171.000,00	73	27	20
Deskanje na snegu	442.000,00	80	20	10
Namizni tenis	179.810,40	82	18	4
Smučarski teki	318.000,00	48	52	/
Športna gimnastika	250.000,00	82	18	13
Sladkovodni športni ribolov	64.951,36	20	80	30
Ju-jitsu	49.000,00	92	8	/
Boks	30.000,00	63	37	/
Veslanje	200.000,00	69	31	/
Badminton	120.000,00	99	1	30
Letalstvo - jadralno padalstvo in zmajarstvo	80.000,00	100	0	80
Konjenišтво - preskakovanje ovir	55.000,00	59	41	70
Umetnostno drsanje	72.500,00	80	20	15
Golf	110.000,00	58	42	2
Ribištvo - kasting	10.533,00	23	77	30
Ples - akrobatski r&t	10.000,00	74	26	60
Performance cheer	16.700,00	36	64	82

se nadaljuje

Tabela 4: *Financiranje športnih panog (nad.)*

Športna panoga	Višina finančnega vložka NPŠZ v športno panogo (€)	Pridobivanje sredstev NPŠZ (%)		Dodatni delež vložka športnikov (%)
		Javno	Zasebno	
Kegljanje	170.000,00	93	7	/
Motokros	18.000,00	100	0	80
Povprečje	288.795,17	70	30	35

Vir: lastno delo.

Glede na višino finančnega vložka s strani NPŠZ-jev v športno panogo izrazito izstopa alpsko smučanje z več kot tri milijonskim vložkom. Alpsko smučanje ima tudi najvišji odstotek zasebnega financiranja panoge (84 %) in posledično najnižji vložek javnega financiranja (16 %), približno 10 % pa morajo po ocenah v to panogo vložiti tudi športniki sami. Na dnu lestvice po višini vložka NPŠZ-jev v športno panogo najdemo akrobatski r&r in ribištvo - kasting z vložkom okrog 10.000 €, pri čemer je pri akrobatskem r&r vložek večinoma s strani javnih sredstev (74 %), pri kastingu pa večino s strani zasebnih sredstev (77 %). V celoti se s strani javnih sredstev financirajo panoge planinstvo - alpinizem, letalstvo - jadralno padalstvo in zmajarstvo ter motokros, pri čemer v te panoge veliko vlagajo tudi športniki sami. V panogi motokros in letalstvo - jadralno padalstvo in zmajarstvo je tak vložek kar 80 %, v panogi alpinizem pa 30 %. Prav tako se skoraj v celoti s strani javnih sredstev financirata še badminton (99 %) in kickboks (98 %), pri čemer športniki sami vložijo še 30 % oz. 20 % lastnih sredstev. Glede na razmerje javnih in zasebnih sredstev približno polovico obeh ocenjujejo v smučarskih tekih, kjer NPŠZ pridobi približno 48 % javnih in 52 % zasebnih sredstev. Športniki v tej panogi po podatkih NPŠZ-ja lastnih sredstev v šport ne vlagajo. Najvišji vložek s strani športnikov ocenjujejo v panogi performance cheer (82 %), najmanjši pa v športni panogi golf (2 %). Povprečje javnega financiranja je pri petih najmanj uspešnih športnih panogah manjše kot pri najuspešnejših. Kot je vidno iz tabele 4, je tudi višina finančnega vložka NPŠZ v panogo pri omenjenih športnih panogah nižja ($M = 45.046$ €). Odstotek dodatnega vložka športnikov se od uspešnih do manj uspešnih športnih panog ravno tako povečuje (od 32 % do 61 %).

KZS večina finančnih sredstev za program priprav in nastopov članske reprezentance prejme s strani javnih financerjev (slalom = 79 %, spust 73 %, mirne vode 63 %), zasebna finančna sredstva pa v večini prejme preko sponzorjev in manjši del s strani OKS-ZŠZ (v primeru, da sodelujejo na večpanožnih športnih tekmovanjih). Jelenc pravi, da se v športni panogi soočajo z nekoliko večjimi stroški, predvsem zaradi nakupa ustrezne opreme, za katero v mlajših selekcijah v večini poskrbijo starši. Ob vstopu v športno panogo sicer za opremo skrbijo posamezna društva, z začetkom tekmovalnega športa pa se ti stroški večinoma povečajo in prevladajo na starše. Jelenc dodaja, da sistemska ureditev športa v Sloveniji omogoča financiranje le ustrezno izobraženega kadra, kar predstavlja precej velik strošek za

pokrivanje trenerjev, ki nimajo ustrezne izobrazbe za financiranje s strani javnih financerjev. Omenjeni trenerji večinoma delujejo na prehodu iz perspektivnega v vrhunski šport.

Vrhunski športniki finance prejmejo s strani zveze, kar je skladno z odgovori, pridobljenimi v sklopu anketnega vprašalnika, kjer KZS navaja, da sami športniki k celotnemu vložku prispevajo okvirno 20 %, na letni ravni pa si sami financirajo zlasti športno opremo. Tisti najboljši pa tudi opremo dobijo sponzorsko. Zveza ima za priprave športnikov določene sklade, pri čemer je višina sredstev odvisna od kvalitete oziroma preteklih rezultatov posameznega športnika. Prav tako zveza pokrije stroške strokovnega kadra. Se pa, kot omenja Jelenc, za prihodnji olimpijski cikel pripravlja sprememba in skladno z njo bolj »centralizirano« financiranje priprav in strokovnega kadra. To pomeni, da bo sestavljena strokovna ekipa, ki bo skrbela za celotno reprezentanco, medtem ko je bil do sedaj pristop bolj individualen. To bo po njegovi oceni pomembno vplivalo na višino finančnega vložka.

Na vprašanje glede alternativnih zasebnih prihodkov Jelenc odgovarja, da manjši del pridobijo s prihodki, vezanimi na organizacijo tekmovanj, pri čemer vir ni MŠF, temveč le prodaja vstopnic ter maloprodaja različnih izdelkov, kar prinese nekaj tisoč evrov. Ves ta znesek se porabi za vzdrževanje kajakaškega centra. O drugih virih prihodkov, kot je npr. športni turizem, so že razmišljali, vendar je težko najti ravnotežje (delitev ur uporabe) med komercialno uporabo centra, ki pomaga pri »preživetju« centra in je osnova za vzpostavitev pogojev vrhunskemu športu, in med uporabo, namenjeno le vrhunskim športnikom. Poleg tega trenutna infrastruktura ne omogoča večnamenske uporabe. Vsekakor pa KZS ves čas k športnemu turizmu in dodatnemu zaslužku spodbuja športna društva. Kot pomemben del prihodka Jelenc izpostavlja tudi prostovoljno delo, predvsem pri organizaciji tekmovanj mlajših selekcij, kjer starši tekmovalcev prostovoljnemu delu namenijo večino svojih poletnih vikendov.

Tudi PZS večina finančnih sredstev za program priprav in nastopov članske reprezentance športnih plezalcev prejme s strani javnih financerjev (83 %), zasebna finančna sredstva pa v večini prejme preko sponzorjev. Naš sogovornik Česen pravi, da je kljub dostopnosti športnega plezanja kot športa finančna podpora obvezen del športnikovih poti. Predvsem se stroški povečajo, ko se posamezniki začnejo vključevati v tekmovalni proces. Večji del finančnega bremena v zgodnjih tekmovalnih letih športnika po njegovih besedah nosijo starši. V kasnejših fazah, predvsem na vrhunski ravni, poudarja pomembnost prilagajanja slovenskim razmeram, predvsem z omejitvijo številčnosti spremljevalne ekipe in s tem povečanju učinkovitost porabe finančnih sredstev. Velik vpliv na manjšo porabo sredstev ima po njegovih besedah dostopnost infrastrukture, za kar je Slovenija več kot ustrezna, saj zaradi svoje majhnosti omogoča ugoden transport, četudi se morajo športniki do prizorišč, kjer trenirajo, pripeljati iz nekoliko oddaljenih krajev. Kot problematiko izpostavlja vedno večje zahteve vrhunskega športnega plezanja, saj morajo vrhunski športniki za ustrezen trening obiskati tudi plezališča v tujini, s tem pa se konkretno povečujejo stroški. Ob tem

poudari, da rekreacijske smeri, ki jih ponujajo plezalni centri, v večini ne omogočajo treninga na najvišji ravni.

Skladno z anketnim vprašalnikom Česen dodaja, da vse stroške vezane na trenažni in tekmovalni proces članske reprezentanca krije zveza. Kot izjemo sicer navaja najuspešnejšo reprezentantko Janjo Garnbret, ki mnogokrat trenira ločeno od reprezentance. Priprave si financira iz nje namenjenega sklada, a Česen pravi, da z dodatnimi finančnimi injekcijami njene ekipe ni seznanjen. Izpostavljenost najuspešnejše slovenske športne plezalke pa bistveno ne vpliva na povečanje finančnih sredstev s strani sponzorjev za PZS, saj se v večini sponzorji obračajo neposredno na športnico. Zasebna finančna sredstva niso zagotovljena niti s strani MŠF-ja, ki finančnih sredstev ne prispeva niti v primeru organizacije tekmovanja oziroma svetovnega pokala, ki pod okriljem MŠF-ja poteka v Kopru. To tekmovanje po besedah Česna pomembno prispeva k popularizaciji športa v RS. Poleg sponzorstev v tem trenutku ne vidi alternativnih dejavnosti za pridobivanje zasebnih finančnih sredstev. Izpostavi preveliko tveganje najema oziroma solastništva plezalnega centra, saj bi to predstavljalo veliko tveganje za obstoj športne panoge, ko govorimo o vrhunskem športu. Komercialna uporaba plezalnih centrov, ki tovrstne centre preživlja, namreč nima neposredne povezave s tekmovalnim oziroma vrhunskim športom.

Povzetek poglavja

Povprečje odstotka pridobivanja sredstev kaže, da se priprave in nastope državnih članskih reprezentanc v individualnih športih panogah, zajetih v našo raziskavo, financira predvsem iz javnih finančnih sredstev. V teoretičnem delu naloge smo predstavili model financiranja v RS, kjer ravno obratno večino prispeva zasebni sektor (Šugman in drugi, 2006, str 80). Rezultati naše raziskave tako kažejo, da programi državnih reprezentanc športnih panog, vključenih v raziskavo, v prvi vrsti črpajo državna sredstva, finančna sredstva zasebnega sektorja oziroma sredstva iz lastnih dejavnosti (kar v Sloveniji pomeni predvsem sponzorska sredstva) pa so za NPŠZ-je drugotnega pomena. Ob tem je potrebno poudariti, da so v seštevek všteta zgolj finančna sredstva NPŠZ-jev (in ne npr. tudi športnih društev, katerih člani so športniki ipd.).

Iz naše raziskave je razvidno, da v povprečju skoraj tretjino prispevajo športniki sami, kar odstotek zasebnih sredstev nekoliko poveča, po drugi strani pa nimamo podatka, koliko prispevajo športna društva. Predstavnika PZS in KZS k zbranim anketnim rezultatom dodajata, da se stroški športnih panog pod njunim okriljem vsako leto povečujejo, zlasti na vrhunski ravni. Pri najmlajših športnikih po njunih besedah finančni zalogaj še ne predstavlja selekcijskega faktorja. Oba pravita, da je za uspešen pogon vrhunškega športa s finančnimi sredstvi potrebno ravnati precej ekonomično. Vsako leto so tako pri plezalcih kot kajakaših večji tudi stroški infrastrukture. Infrastruktura je v Sloveniji sicer primerna, vendar ne ponuja več samozadostnosti, zato se stroški, povezani s treniranjem v tujini, povečujejo. Jelenc opozarja na povečevanja stroškov, vezanih na športno opremo, ki je iz leta v leto bolj

kvalitetna, a tudi dražja. Ena izmed težav, s katerimi se soočajo na KZS, je neustrezna sistemska ureditev financiranja strokovnega kadra, saj primanjkuje trenerjev z ustrezno izobrazbo, ki bi jih lahko zaposlili preko mestnih panožnih športnih šol (v nadaljevanju MPŠŠ) in nacionalnih panožnih športnih šol (v nadaljevanju NPŠŠ). Kor rezervno oziroma možnost za povečanje razpršenosti za pridobivanje sredstev oba vidita širitev dejavnosti v komercialne namene, vendar to predstavlja tveganje za vrhunski šport, saj bi bilo v tem primeru potrebno žrtvovati tako čas strokovnih delavcev kot čas uporabe infrastrukture, kar bi lahko vplivalo na odvzem fokusa na vrhunski šport. Glede na to, da gre za dve izmed najbolj uspešnih športnih panog, zajetih v našo raziskavo, je distanca do tveganja in večjih sprememb razumljiva.

5.4.3 Strokovno znanje

V strokovno znanje, ki v sklopu naše raziskave zajema športno treniranje, kondicijsko pripravo, zdravstvo oziroma medicino, športno psihologijo in športno analitiko, po poročanju predstavnikov NPŠZ-jev ne vloga pet od 34 športnih panog vključenih v anketo, in sicer boks, performance cheer, letalstvo – jadralno padalstvo in zmajarstvo, sladkovodni športni ribolov in ribištvo – kasting. Ostale športne panoge vlagajo v strokovno znanje, pri čemer je povprečna višina finančnega vložka v strokovno znanje okrog 100.000 €, razlike med športnimi panogami pa so velike ($M = 101.173,90$ € (29 %), $SD = 181.515,55$ € (16 %)). Največ, skoraj milijon € (990.000 €), v strokovno znanje vlagajo v alpskem smučanju, najmanj pa v motokrosu (2.000 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ v strokovno znanje vložijo v kegljanju (69 %), najmanj pa v cestnem kolesarstvu (10 %).

Športno treniranje

V športno treniranje poleg prej omenjenih NPŠZ-jev ne vlagajo v cestnem kolesarstvu. Ostale panoge v povprečju strokovnemu kadru za športno treniranje namenijo 83.441,07 € oziroma 24 % celotnega vložka, pri čemer so tudi tukaj razlike med NPŠZ-ji velike ($SD = 149.088,81$ € (16 %)). Največji finančni vložek, namenjen športnemu treniranju, je v alpskem smučanju (790.000 €), najmanjši pa v motokrosu (2.000 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ v športno treniranje vložijo kegljači (59 %), najmanj pa plavalci (2 %).

Kondicijska priprava

V kondicijsko pripravo NPŠZ-ji vlagajo v 13 športnih panogah, vključenih v našo raziskavo, ki za to v povprečju namenijo 10.460,00 € oz. 5 % ($SD = 9.792,38$ € (5 %)), od tega največ v kickboks (30.000 €) in najmanj v badminton, judo in namizni tenis (2.000 €). Relativno

znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ v kondicijsko pripravo vložijo v kickboks (19 %), najmanj v judu (1 %).

Zdravstvena podpora

V zdravstveno podporo športnikov NPŠZ-ji vlagajo v 19 športnih panogah, ki za to v povprečju namenijo 18.533,95 € oz. 3 % ($SD = 44.214,22$ € (2 %)), od tega največ v alpskem smučanju (200.000 €) in najmanj v umetnostnem drsanju, kegljanju in ju – jitsu (2.000 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva v zdravstveno podporo največ vložijo v veslanju (9 %), najmanj pa v kegljanju (1 %).

Psihološka priprava

Športno psihološke storitve NPŠZ-ji financirajo v 14 športnih panogah, ki za ta strokovni del namenijo v povprečju 3.333,33 € oz. 1 % ($SD = 2.832,63$ € (1 %)), od tega največ v športni panogi deskanje na snegu (10.000 €), najmanj pa v športni panogi kickboks (500 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ za psihološke storitve vložijo v panogah kajak kanu – slalom, badminton in deskanje na snegu (2 %), nekoliko manj (1 %) pa v ostalih športnih panogah, v katerih so športniki deležni omenjenega sredstva.

Športna analitika

V športno analitiko NPŠZ-ji vlagajo le v štirih športnih panogah: stadionska atletika (financiranje preko FŠP), plavanje, veslanje ter umetnostno drsanje, ki jim za to v povprečju namenijo 7.500 € oz. 4 % ($SD = 6.873,86$ € (3 %)), največ v veslanju (15.000 €) in najmanj v umetnostnem drsanju (1.500 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ v športno analitiko vlagajo v veslanju (8 %), najmanj v plavanju (1 %).

V petih najuspešnejših športnih panogah glede na model, uporabljen v magistrski nalogi, NPŠZ-ji v strokovno podporo v povprečju vlagajo 91.000 € (28 %), od tega večinoma v športno treniranje, za katerega v povprečju namenijo 67.000 € (20 %), 19.000 € (5 %) v kondicijsko pripravo (brez stadionske atletike in športnega plezanja, saj v ti dve sredstvi NPŠZ-ja teh dveh panog ne vlagata), 11.625 € (3 %) v zdravstveno podporo (brez juda) ter 4.125 € (1 %) v psihološko pripravo (brez juda). V športno analitiko ne vlaga nobena izmed NPŠZ-jev, ki ima pod okriljem najuspešnejših pet športnih panog

Jelenc izpostavlja veliko pomembnost trenerske ekipe. Predvsem zaradi finančnih razlogov namreč mnogi športniki nimajo dostopa do širokega spektra specializiranih strokovnjakov in tako trenerska ekipa, podobno kot v športnem plezanju, mnogokrat pokriva tudi druge aspekte trenažnega in tekmovalnega procesa, kot so kondicijska priprava, psihologija/motivacija in organizacija. V športnih panogah kajak kanu – slalom in kajak kanu

– mirne vode se soočajo s kadrovsko stisko predvsem v mlajših selekcijah (predvsem prehod iz športne vzgoje otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport v kakovostni in vrhunski šport), pri vrhunskem športu pa je po poročanju Jelenca zagotovljena zadostna podpora. Eden izmed pomembnih načrtov v prihodnje je usmerjanje (bivših) športnikov k ustrezni izobrazbi, na podlagi česar bo bodoči strokovni kader lahko deležen sistemske podpore s strani države. Vrhunski športniki se poslužujejo tudi kondicijskih treningov, saj je dobra kondicijska pripravljenost osnova za nadgrajevanje tehničnih in taktičnih elementov. Po navadi so kondicijski trenerji bivši tekmovalci, dobri poznavalci športne panoge ali športni trenerji, ki primarno skrbijo za tehnično in taktično pripravo športnikov. Predvsem v slalomu je po njegovih besedah zelo pomembna povratna informacija, zato se tako v tekmovalnem kot trenažnem procesu v veliki meri posvečajo analizam voženj, tehnike in taktike, pri čemer uporabljajo različno programsko opremo. Eno izmed aplikacij, ki je trenutno v uporabi, je razvil eden izmed slovenskih trenerjev, uporaba pa je brezplačna. Na analitičnem področju sicer obstaja razhajanje med trenerji – eni se držijo tradicionalnih metod, drugi so odprti za novosti. Ključen izziv je po mnenju Jelenca pomanjkanje sistematičnih meritev in dolgoročnega spremljanja napredka. Čeprav se meritve poskušajo izvajati sproti, gredo nekateri trenerji pogosto preveč v podrobnosti, namesto da bi vzpostavili osnovne, dolgoročne teste, ki bi omogočali primerjave skozi čas. Pravi tudi, da primanjkuje preteklih podatkov o športnikih, ki so danes na vrhunski ravni in ki bi mlajšim generacijam omogočali boljše razumevanje, kako doseči vrhunske rezultate. Slovenski kajakaši in kanuisti vedno bolj pogosto sodelujejo tudi s športnimi psihologi. Zveza jim tu pušča odprte roke in vsak športnik si po potrebi izbere psihologa, ki mu najbolj ustreza. Doda še, da je vsakemu športniku, ki tekmuje na najvišji ravni, namenjena določena količina finančnih sredstev, ki jo lahko porabijo za različne storitve vezane na strokovno znanje.

Trenerji igrajo zelo pomembno vlogo pri spremljanju športnikov. Česen pravi, da je ob strokovni podpori pomembna tudi športnikova popolna predanost treningu in motivacija, zato so ob tehničnem in taktičnem treningu bistveni tudi psihološki prijemi trenerjev, ki v majhnih ekipah, kot je trenerski štab športnih plezalcev, mnogokrat opravljajo več vlog, med drugim tudi delo »psihologa«. Ravno majhnost ekip vidi kot eno od prednosti, saj je sodelovanje med člani strokovnega štaba reprezentance na ta način bolj učinkovito, kar se pozna tudi pri podajanju točnih, neposrednih informacij. Ob tem doda, da je podpora strokovnjakov, kot npr. fizioterapevtov in psihologov, zelo dobrodošla, a je vedno trener tisti, ki mora prevzeti odgovornost za večino elementov treninga športnih plezalcev. Reprezentanci so na voljo zdravstvene storitve, vsak športnik pa si izbere strokovnjaka na zdravstvenem področju po potrebi. Trenerji teh nalog ne opravljajo. Nekateri športniki imajo tudi strokovnjaka za prehrano, še posebej tisti, ki imajo oz. so imeli težave s težo, kar je v športnem plezanju precej pogost pojav, predvsem pri ženskih tekmovalkah. Ostale naloge, kot so logistična podpora, organiziranje ipd., pogosto opravlja ena oseba. Česen izraža dvom o uporabnosti analitičnih orodji. Pravi, da testi, kot je npr. merjenje laktata, lahko ponudijo določene podatke, vendar po njegovih izkušnjah ti rezultati ne odražajo vedno športne uspešnosti in tako ne nudijo nujno realne slike oz. ocene. Spomni se primera mladinskega

svetovnega prvaka, ki je imel zelo slabe rezultate na testiranju, čeprav je bil sicer uspešen. Zdi se, da so testi nepomembni, ali pa je neustrezna njihova izbira. Po njegovem mnenju je ključno ugotoviti, kaj je smiselno meriti, saj določeni testi, kot so npr. moč posameznih okončin, ne zajamejo kompleksnosti športnega nastopa.

Povzetek poglavja

Glede na odgovore anketnega vprašalnika ter odgovore predstavnikov KZS in PZS, s katerima smo naredili intervju, lahko opazimo, da je strokovno znanje ključno sredstvo v trenažnem in tekmovalnem procesu športnikov in glede na zbrane podatke v sklopu naše raziskave predstavlja skoraj tretjino vseh vloženih sredstev (29 %). Znotraj strokovnega znanja NPŠZ-ji za športne panoge, za katere so podale odgovore, večino namenijo športnemu treniranju, nekaj malega pa se razporedi med preostala sredstva. Tako KZS in PZS v strokovno znanje v primerjavi z drugimi vloženimi sredstvi znotraj športnih panog vložita 24 % sredstev. V vseh športnih panogah pod okriljem PZS in KZS je po besedah obeh sogovornikov glavno sredstvo, zajeto znotraj strokovnega znanja, športno treniranje. Zakaj je tako, razložita tako Jelenc kot Česen, ki kot eno zmed specifik vrhunskega športa v RS poudarjata majhnost strokovne ekipe, znotraj katere trener mnogokrat opravlja več funkcij hkrati, četudi za to ni strokovno usposobljen. Športniki pod okriljem obeh zvez imajo sicer na razpolago določene finančne sklade, iz katerih lahko črpajo finančna sredstva, namenjena tudi financiranju različnih strokovnjakov. Glede na pogovor ugotavljamo, da je reprezentanca v športnem plezanju vodena nekoliko bolj centralizirano, kar se trudi z novim olimpijskim ciklom vzpostaviti tudi Jelenc v panogah pod okriljem KZS. Jelenc izpostavlja še neustrezno sistemsko ureditev, ki omogoča financiranje le trenerjev z diplomo Fakultete za šport kljub temu da športne panoge kajaka in kanuja premorejo večje število strokovnjakov. S tem namenom številne športnike usmerjajo k dvojni karieri, ki bi jim omogočila trenerski staž po končani športni karieri. Oba predstavnika vidita določene prednosti uporabe športne analitike, a na drugi strani opozarjata na dvomljivost določenih orodji, predvsem pa menita, da je uporabo potrebno prilagoditi športnim panogam.

5.4.4 Logistična podpora in stroški povezani z oddaljenostjo tekmovanj

V anketnem vprašalniku smo pod logistično podporo umestili vodenje reprezentance in transport. Od vseh športnih panog, vključenih v raziskavo, v logistično podporo NPŠZ-ji ne vlagajo v treh panogah in sicer pri tarčnem lokostrelstvu, akrobatskem r&r in performance cheeru. Od tistih, ki so na vprašanje odgovorile pritrdilno, pri štirih športnih panogah (stadionska atletika, letalstvo – jadralno padalstvo in zmajarstvo, umetnostno drsanje in ribištvo – kasting) ne vlagajo v vodenje reprezentance, prav pri vseh pa vlagajo v transport. Pri NPŠZ-jih, ki so pri vprašanju glede vložkov v logistično podporo odgovorili pritrdilno, v logistično podporo vlagajo v povprečju 31 % sredstev v primerjavi z ostalimi sredstvi, predvsem na račun transporta (22 %), ostalih 9 % pa v povprečju namenijo vodenju reprezentance. Finančno gledano v logistično podporo NPŠZ-ji v športne panoge, vključene

v raziskavo, ki se poslužujejo omenjenega sredstva, v povprečju vložijo 80.002,10 € ($SD = 122.434,82$ € (16 %)), največ v alpskem smučanju (700.000 €), najmanj pa v panogi ribištvo – kasting (3.000 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ v logistično podporo vlagajo v ju-jitsu (71 %), najmanj pa v umetnostnem drsanju (7 %).

Vodenje reprezentance

V vodenje reprezentance NPŠZ-ji vlagajo v 27. športnih panogah, ki temu sredstvu namenijo v povprečju 28.298,52 € oziroma 10 %. Največ vodenju reprezentance namenijo v alpskem smučanju (300.000 €), ki pred drugo uvrščeno panogo po vložkih v to sredstvo vodi kar konkretno, saj v biatlonu na drugem mestu za vodenje namenijo 57.000 €. Najmanj za vodenje reprezentance namenijo v boksu in motokrosu (2.000,00 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ v vodenje vlagajo v sladkovodnem športnem ribolovu (31 %), najmanj pa v športni gimnastiki (2 %).

V transport NPŠZ-ji vlagajo v 31 športnih panogah, v katerih za to v povprečju namenijo 57.518,71 € oziroma 22 %, od tega največ tudi na tem mestu v alpskem smučanju (400.000 €) in najmanj v športni panogi ribištvo – kasting (3.000 €). Relativno znotraj posamezne športne panoge glede na vložek v ostala sredstva največ v vodenje vlagajo v ju-jitsu (51 %), najmanj pa v kajak kanu – slalom (10 %).

Za najuspešnejših pet športnih panog glede na model, uporabljen v magistrski nalogi, NPŠZ-ji v logistično podporo v povprečju vlagajo 74.400 € (22 %), od tega večinoma v transport za katerega v povprečju namenijo 63.800 € (18 %), 13.250 € (5 %) pa v vodenje reprezentance, pri čemer športna panoga stadionska atletika za vodenje reprezentance s strani NPŠZ ni deležna financiranja.

Posledice večje oddaljenosti tekmovanj

32 od 34 obravnavanih športnih panog je odgovorilo, da v primeru večje oddaljenosti največjih tekmovanja narastejo stroški v vložena sredstva. Pri športni gimnastiki in ju-jitsu porast stroškov ocenjujejo do 200 %, pri smučarskih tekih do 100 %, pri alpskem smučanju, motokrosu ter konjeništvu pa do 50 %, kar je razvidno iz tabele 5. Sklepamo lahko, da je porast stroškov lahko povezan s transportom, pa tudi vodenjem reprezentance zaradi zahtevnejše organizacije športnih projektov.

Tabela 5: Vložek v logistično podporo

Športna panoga	Vodenje reprezentance		Transport		Skupaj		Razlika v stroških*
	€	%	€	%	€	%	%
Športno plezanje	8.000,00	3	69.000,00	22	77.000,00	24	do 30
Judo	10.000,00	3	80.000,00	27	90.000,00	30	do 5
Stadionska atletika	/	0	115.000,00	29	115.000,00	29	do 50
Kickboks	20.000,00	13	5.000,00	3	25.000,00	16	do 25
Kajak kanu - slalom	15.000,00	3	50.000,00	10	65.000,00	13	do 10
Cestno kolesarstvo	50.000,00	28	60.000,00	33	110.000,00	61	do 20
Smučarski skoki	31.000,00	6	116.000,00	22	147.000,00	28	do 30
Alpsko smučanje	300.000,00	10	400.000,00	13	700.000,00	23	do 50.
Planinstvo - alpinizem	29.860,00	16	40.150,00	21	70.010,00	36	/
Moderni tekmovalni plesi	18.000,00	6	120.000,00	41	138.000,00	47	do 20
Jadranje	20.000,00	8	80.000,00	33	100.000,00	41	do 17
Kajak kanu - mirne vode	7.000,00	3	20.000,00	8	27.000,00	11	do 20
Biatlon	57.000,00	14	86.000,00	21	143.000,00	34	do 15
Plavanje	13.000,00	3	70.000,00	17	83.000,00	20	do 10
Kajak kanu - spust	6.000,00	4	15.000,00	9	21.000,00	12	do 15
Deskanje na snegu	20.000,00	5	50.000,00	11	70.000,00	16	do 20
Namizni tenis	24.200,00	13	44.855,12	25	69.055,12	38	do 40
Smučarski teki	30.000,00	9	60.000,00	19	90.000,00	28	do 100
Športna gimnastika	5.000,00	2	45.000,00	18	50.000,00	20	do 200
Sladkovodni športni ribolov	2.000,00	31	20.000,00	31	40.000,00	62	do 40
Ju-jitsu	10.000,00	20	25.000,00	51	35.000,00	71	do 200
Boks	2.000,00	7	12.000,00	40	14.000,00	47	do 20
Veslanje	25.000,00	13	20.000,00	10	45.000,00	23	do 40
Badminton	14.000,00	12	25.000,00	21	39.000,00	33	do 30

se nadaljuje

Tabela 5: Vložek v logistično podporo (nad.)

Športna panoga	Vodenje reprezentance		Transport		Skupaj		Razlika v stroških*
	€	%	€	%	€	%	
Letalstvo - jadrarno padalstvo in zmajarstvo		0	40.000,00	50	40.000,00	50	do 30
Umetnostno drsanje		0	5.000,00	7	5.000,00	7	do 10
Konjenišstvo - preskakovanje ovir	10.000,00	18	5.000,00	9	15.000,00	27	do 50
Golf	12.000,00	11	10.000,00	9	22.000,00	20	do 15
Ribištvo - kasting		0	3.000,00	28	3.000,00	28	do 20
Motorkos	2.000,00	11	5.000,00	28	7.000,00	39	do 50
Kegljanje	5.000,00	3	20.000,00	12	25.000,00	15	do 15

*Zaradi oddaljenosti večjega tekmovanja

Vir: lastno delo.

KZS za logistično podporo slalomistov na divjih vodah porabi približno 13 % letnega proračuna, namenjenega pripravam in nastopom članskih reprezentanc, in nekaj manj (11 %) pri kajakaših na mirnih vodah. Po besedah Jelenca se soočajo z obsežno logistiko pri organizaciji skupnih priprav in udeležbi na mednarodnih tekmovanjih. Trenutno imajo sicer nekaj težav, saj je sistem precej usmerjen v individualizem, a imajo ob tem srečo, saj tekmovalci zaradi dobrih medosebnih odnosov dobro sodelujejo. V primeru skupinskih priprav je tako vodji reprezentance lažje urediti prevoze in namestitve, kar prihrani veliko dela, vezanega na organizacijo. Specifika športne panoge prisili športnike, da vsako leto odpotujejo na priprave v klimatsko ugodne razmere. To pomeni, da športniki vsako leto za več mesecev odpotujejo na priprave na precej oddaljena prizorišča, kot na primer v Emirate, Južno Afriko in Avstralijo. Dejstvo, da morajo poskrbeti tudi za transport opreme, predvsem čolnov, predstavlja dodatne stroške. Ob tem Jelenc dodaja, da je strošek transporta nekoliko manjši v tekmovalnem obdobju, saj večina mednarodnih tekmovanj poteka na evropskih tleh.

Športni plezalci v primerjavi s kajakaši za logistično podporo porabijo približno dva odstotka več (15 %), predvsem na račun transporta. V absolutnem smislu je skladno s celotnim proračunom znesek sicer manjši. Kot pravi Česen, v športnem plezanju za sam trening tekmovalcev skrbijo večinoma na lokalnem nivoju oziroma ima večina reprezentantov svoje individualne trenerje. Za zbor oziroma selekcijo športnikov pa je zadolžen selektor, ki skrbi za vso organizacijo, povezano z reprezentančnim trenažnim in tekmovalnim procesom. Česen pravi, da je organizacija velikega pomena za uspeh športnikov. PZS mora skrbno

uravnovežiti podporo najboljšim tekmovalcem in hkrati ohranjati majhno in učinkovito ekipo. To pomeni, da mora biti organizacija treningov in udeležbe na tekmovanjih zelo dobro načrtovana, kar omogoča najboljšo izrabo razpoložljivih sredstev predvsem za najboljše športnike. Selektor reprezentance je zaradi številčno majhnega strokovnega kadra ena ključnih oseb, saj opravi veliko dela tako na strokovnem kot tudi na managerskem področju. Česen poudarja pomembnost bližine športne infrastrukture oziroma prizorišč za trening. Kljub temu da je trenutno najbolj primerna infrastruktura za trening v Ljubljani, je strošek, vezan na prevoz za športnike, ki prihajajo iz nekoliko oddaljenih krajev, še vedno relativno majhen. Poleg tega je po državi razpršenih kar nekaj centrov, primernih za trening. Izzivi pa se pojavljajo na najvišjem nivoju, saj omenjeni centri ne zadostujejo potrebam treningov vrhunskih športnikov. Za ustrezen trening vrhunskih športnikov je tako potrebno oditi v tujino, z oddaljenostjo primernih prizorišč za trening na vrhunski ravni pa se povečujejo tudi stroški prevoza. Tekmovanja v športnem plezanju potekajo po vsem svetu, zato lahko letni stroški skladno s tem bistveno narastejo.

Povzetek poglavja

Logistika v primerjavi z drugimi sredstvi za panoge, vključene v raziskavo, predstavlja skoraj tretjino vloženih sredstev. Sicer je vložek predvsem na račun transporta precej odvisen od oddaljenosti tekmovanj v določenem letu. Ugotovitev dodatno potrjujeta tudi Česen in Jelenc, saj se obe zvezi soočata z velikimi stroški zaradi priprav in udeležbe na mednarodnih tekmovanjih. Na eni strani je proračun KZS bolj obremenjen v pripravljalnem obdobju, saj ima pod okriljem panoge na prostem, ki so odvisne od ustreznih vremenskih pogojev. Prevozni stroški se torej bistveno povečajo v pripravljalnem obdobju oziroma pozimi. Na drugi strani PZS zaradi iskanja ugodnih infrastrukturnih pogojev v času trenažnega in tekmovalnega procesa skozi celo leto vlaga v sredstva, namenjena logistični podpori. Oba predstavnika izpostavljata pozitivne učinke bližine športnih objektov v Sloveniji, a hkrati opozarjata na velike logistične stroške zaradi iskanja alternativ za trenažni proces, saj infrastruktura v Sloveniji ne omogoča vseh okoliščin za trening na najvišji ravni. Tako Jelenc kot Česen skladno z anketnim vprašalnikom večino logističnih stroškov povezujeta s transportom in manj z vodenjem reprezentance. Mnogokrat slednje prevzemajo tudi trenerji.

5.4.5 Športna infrastruktura in oprema ter bivalni pogoji

Športno-infrastrukturni pogoji

V športno-infrastrukturne pogoje NPŠZ-ji ne vlagajo v 15 od 34 športnih panog, vključenih v raziskavo. Ostale panoge so v povprečju za infrastrukturo namenile 20.705,88 € oziroma 9 % ($SD = 30.154,36$ € (12%)) celotnega vložka. Od teh je največji finančni vložek v infrastrukturo namenjen v alpskemu smučanju (120.000 €). Najmanj v infrastrukturo vlagajo v modernih tekmovalnih plesih, kajaku in kanuju na mirnih vodah ter smučarskih tekih (5.000 €). Relativno gledano je na prvem mestu performance cheer, ki za športno

infrastrukturo prejme 60 % celotnega vložka, na zadnjem pa z 2 % moderni tekmovalni plesi, kajak kanu – mirne vode, biatlon in smučarski teki.

Od najuspešnejših petih športnih panog glede na model, uporabljen v magistrski nalogi, sta financiranja v infrastrukturo s strani NPŠZ-jev deležni le športni panogi športno plezanje in kajak kanu – slalom, ki za omenjeno sredstvo v povprečju prejmeta 52.500 € (15 %).

Športna oprema

V športno opremo NPŠZ-ji vlagajo v 28 športnih panogah, vključenih v raziskavo, ki za to v povprečju namenijo 39.495,00 € oziroma 7 % ($SD = 146.724,36 \text{ € (7 \%)}$), od tega ponovno največ v alpsko smučanje (800.000 €). Najmanj (1.000 €) športni opremi namenijo za judo in motokros. Relativno največ (34 %) v športno opremo vlagajo za performance cheer, najmanj za biatlon (1 %).

Za najuspešnejših pet športnih panog glede na model, uporabljen v magistrski nalogi, NPŠZ-ji v športno opremo v povprečju vlagajo 15.800 € (5 %).

Bivalni pogoji

V bivalne pogoje NPŠZ-ji vlagajo v 33 športnih panogah, ki za to v povprečju namenijo 76.490,63 € oziroma 29 % ($SD = 95.105,29 \text{ € (15 \%)}$), od tega največ v alpsko smučanje (500.000 €). Najmanj je za namen bivanja namenjeno športni panogi motokros (1.500 €). Relativno največ v športno opremo vlagajo v športni panogi kajak in kanu – mirne vode (63 %), najmanj v biatlonu (1 %).

Za najuspešnejših pet športnih panog glede na model, uporabljen v magistrski nalogi, NPŠZ-ji v bivalne pogoje v povprečju vloži 130.000 € (35 %).

Oba intervjuvanca delujeta v športnih panogah, kjer je športna infrastruktura eden ključnih dejavnikov uspeha. Brez ustrezne infrastrukture v Sloveniji bi bilo gojenje tovrstnih panog praktično nemogoče. Oba izpostavljata, da ima domača infrastruktura v njihovih panogah določene omejitve.

KZS v športno infrastrukturne pogoje na letni ravni vloži 43.000 € oz. 4 % (od tega v slalom 30.000 € (6%), spust 8.000 € (5 %) in mirne vode 5.000 € (2%)), kar je pod povprečjem ostalih športnih panog, zajetih v raziskavo. Relativno majhen vložek glede na specifiko športne panoge po besedah Jelenca predstavlja vložek v obstoječo infrastrukturo v Sloveniji, ki pa ima tudi določene omejitve. Slovenija sicer premore tri slalomske centre, a za udejstvovanje v vrhunskem športu je ustrezen le 30 let star in v primerjavi z modernimi objekti drugod po svetu nekoliko zastarel poligon v Tacnu. Na drugi strani lahko vrhunski športniki na mirnih vodah trenirajo na več lokacijah na reki Ljubljanici, Bohinjskem jezeru

in priložnostno tudi na Blejskem jezeru, kjer je sicer panožni center veslačev. Glede na podnebje se predstavniki obeh panog v zimskem času raje udeležijo priprav v toplih krajih. Kot že rečeno pa ovira slalomistov ni le podnebje, temveč tudi zastarelost športnega objekta. Športniki so zato tudi poleti primorani trenirati na progah drugod po Evropi, kjer so v zadnjem desetletju zgradili zelo kvalitetne nacionalne panožne centre. Omenjeno dejstvo seveda pomeni znatno povečane stroške, vezane na transport, bivalne pogoje in uporabo športne infrastrukture. Glede na omenjeno obstaja velika potreba po prenovi proge v Tacnu, ki bi omogočala kontroliranje vodnega toka oziroma primerljive pogoje z modernejšimi objekti. Proga v Tacnu (zemlja ter zapornica) je v lasti Elektro Ljubljana in jo lahko slovenski reprezentanti uporabljajo brezplačno. Strošek KZS je v tem primeru vzdrževanje in zakup vodne pravice. Poleg tega Jelenc upa na dolgo pričakovano gradnjo slalomskega poligona v Brežicah, ki bo v osnovi zgrajen po modernih smernicah. Značilnost športne panoge kajak kanu – slalom je velika konkurenčna prednost v primeru tekme na ustreznem domačem poligonu. To v praksi pomeni, da so slovenski kajakaši in kanuisti v primeru tekmovanja na tacenskih brzicah v določeni prednosti. Nujen bi bil tudi nov športi objekt, namenjen kajakašem in kanuistom na mirnih vodah. Celovita posodobitev in nove investicije so nujne, če želimo, da bi slovenski športniki ohranili konkurenčnost na mednarodnem prizorišču. Modernizacija omenjenih objektov bi omogočila tudi večnamenskost oziroma uporabo športne infrastrukture v komercialne namene, kar bi bila dobra osnova za pokrivanje stroškov vrhunskega športa, ki mu infrastruktura trenutno predstavlja le stroške.

Poleg infrastrukture pa ne gre brez specialne športne opreme, za katero KZS porabi približno 20.000 € oz. 2 % (od tega za slalom 10.000 € (2 %), spust 5000 € (3%) in mirne vode 5.000 € (2 %)), kar je v primerjavi z ostalimi panogami pod povprečjem. Večji stroški za opremo so zaradi specifičnosti panoge pri slalomistih, medtem ko na mirnih vodah ob ustreznih čolnih zdržijo tudi do 10 let. Stroški, ki zajemajo nakup čolnov, vesel, čelad, plavalnih jopičev, krovnic ipd., so se v zadnjih letih po besedah Jelenca zvišali za več kot 30 %. Tako pri mladih kot športnikih v članskih kategorijah je športna oprema del financiranja športnikov samih, zato tudi odstotek, ki predstavlja strošek NPŠZ, ni velik. Najboljši športniki pa večino opreme prejmejo sponzorsko.

KZS za bivalne pogoje nameni bistveno več kot za infrastrukturne pogoje in opremo, in sicer v povprečju 170.000 € oz. 55 % (od tega za mirne vode 160.000 € (63 %), spust 90.000 € (53 %) in slalom 260.000 € (50 %)), kar jih v primerjavi z drugimi športnimi panogami uvršča med največje porabnike. V Sloveniji so najboljši pogoji za kajak kanu – mirne vode v Bohinju, ki omogoča poletne treninge na Bohinjskem jezeru, športniki pa so lahko zelo ugodno nastanjeni v Centru za šolske in obšolske dejavnosti in nekaterih drugih hotelih. Slovenija nima enotnega nacionalnega centra z ustreznimi bivalnimi pogoji za slalomiste, zato se športniki za optimalne infrastrukturne in bivalne pogoje pogosto vozijo v različne kraje ali iščejo namestitve za zimske priprave v tujini. Pozimi se športniki (slalom in mirne vode) zaradi ugodnejših vremenskih pogojev »selijo« v tople kraje. Za najboljše športnike ima zveza določene sklade, iz katerih športniki črpajo denar za bivanje na pripravah. Ti si

pogosto delijo stroške bivanja in sami poskrbijo za obroke, da zmanjšajo izdatke zveze. Zveza v naslednjem olimpijskem ciklu načrtuje spremembe z željo po bolj »centralizirani organizaciji,« kar bi pripeljalo do zmanjšanja individualizma, bolj ekonomični porabi sredstev in bi omogočilo skupinske priprave tudi za nižji rang športnikov.

PZS vezano na športno-infrastrukturne pogoje športnih plezalcev na letni ravni porabi 75.000 € oz. 23 % celotnega proračuna. Česen pravi, da so številčni centri sicer zelo dobrodošli za dostopnost športne panoge za mlajše, kar zagotavlja večjo množičnost in dobro podlago za doseg vrhunskih športnih rezultatov. Je pa v primerjavi z drugimi državami infrastruktura, namenjena vrhunskemu športnemu plezanju, v tujini (npr. Nemčiji) na bistveno višji ravni kot pri nas. Športno plezanje se je skozi leta zelo razvilo, zaradi česar se je povečala potreba po namensko urejenih plezalnih centrih. Plezalni centri v Sloveniji delujejo predvsem na rekreacijski bazi, kar pomeni, da je treninge reprezentance potrebno dodatno financirati, za postavo ustreznih smeri pa je potrebnega tudi veliko dela. V Ljubljani v Šiški ima PZS sicer panožni center, vendar je tam reprezentantom na voljo le trening na balvanih. Simulacija tekmovalnih pogojev za težavnost na večjih stenah je pri nas zelo omejena. Bojazen je, da bi plezalni šport zaradi napredka v razvoju infrastrukture postal vse dražji. Postavitev tekmovalne smeri v že obstoječem plezalnem centru lahko pomeni več tisoč evrov stroška. Zasnova bodočega centra v Ljubljani sicer obeta boljše pogoje, a je vprašanje, kako bo potekalo sodelovanje med dvema ključnima akterjema, Mestno občino Ljubljana in PZS. Česen se boji, da postavljanje rekreativnega športa v prioritetni položaj ne bo omogočalo optimalnega treninga vrhunskim športnikom. Ideja o Nacionalnem panožnem centru se sicer »dobro sliši«, a Česen pravi, da si PZS trenutno ne upa prevzeti takšnega finančnega bremena oziroma tveganja za ekonomično (ne)upravičenost. Bistveno manj tvegan je najem prostorov, je pa to po drugi strani dolgoročno lahko manj učinkovita odločitev.

Odstotek, namenjen športni opreми za športno plezanje, je sicer relativno majhen, oziroma 3 % celotnega vložka, kar v finančnem smislu predstavlja 11.000 €. Česen pravi, da je oprema za športno plezanje v primerjavi z drugimi panogami, kot je npr. alpsko smučanje, zelo poceni, vseeno pa jo je potrebno stalno dokupovati. Ocenjuje sicer, da tako pri najmlajših tekmovalcih kot pri vrhunskih športnikih oprema ne predstavlja selekcijskega faktorja.

Na področju športnega plezanja specifičnih zahtev glede bivalnih pogojev za vrhunske športnik ni in v tej panogi za bivanje porabijo približno 80.000 € oz. 25 % v primerjavi z drugimi sredstvi. Je pa pri športnem plezanju za učinkovit trening zahtevana dostopnost in bližina specializirane infrastrukture, kar zmanjša potrebo po vsakodnevnih daljših potovanjih in omogoči boljši izkoristek časa. V Sloveniji so plezalni centri strateško razporejeni, da je do njih lažje dostopati, čeprav ni nujno, da je športnikom vedno na voljo ustrezen center s popolno opremo za tekmovalno plezanje na visokem nivoju. Čeprav športniki izven reprezentančnih treningov sami krijejo stroške transporta in morebitnih

bivalnih pogojev, so pogoji za trening postali kompleksni. Plezalni šport danes večinoma poteka v dvoranah, saj postaja trening na umetnih stenah z vedno bolj sofisticirano opremo za doseglo najvišje ravni nujen. Z željo po treningu na raznovrstnih terenih v tujini pa stroški za bivalne pogoje, ki športnikom nudijo ustrezno regeneracijo, naraščajo.

Povzetek poglavja

Vse tri vrste sredstev, omenjene v tem poglavju (športno infrastrukturni pogoji, športna oprema, bivalni pogoji), so glede na raziskavo esencialna sredstva za delovanje športnih panog na najvišjem nivoju. Glede na rezultate, pridobljene z anketnim vprašalnikom, ugotavljamo tudi, da nekateri NPŠZ-ji finančno podpirajo le te tri vrste sredstev, na drugih področjih pa so športniki odvisni od matičnih športnih društev ter lastnih finančnih sredstev. Na podlagi analize rezultatov sklepamo, da je ena takih športnih panog preformance cheer, ki praktično vsa razpoložljiva finančna sredstva vlaga le v omenjene tri vrste sredstev (96 %). Obe dodatno obravnavani zvezi, KZS in PZS, se soočata s podobnimi izzivi glede športne infrastrukture, pri čemer oba predstavnika poudarjata pomen dostopa do kakovostnih centrov za razvoj vrhunskih športnikov. Obe organizaciji se zanašata na javne objekte v Sloveniji, a sta zaradi določenih pomanjkljivosti primorani iskati možnosti za trening na najvišji ravni tudi v tujini, kar povečuje stroške. Ključna težava KZS je zastarelost poligona v Tacnu, medtem ko PZS primanjkuje centrov za trening na večjih stenah, saj so obstoječi centri namenjeni predvsem rekreativnemu plezanju. Infrastruktura v Sloveniji z dostopnostjo omogoča množičnost, a je za udejstvovanje v vrhunskem športu potrebno iskati možnosti tudi v tujini.

Oprema po mnenju obeh predstavnikov zvez ni selekcijski faktor in ne vpliva bistveno na možnost doseganja vrhunškega športnega rezultata, se pa Jelenc boji, da bi lahko glede na trend konstantnega višanja stroškov zagotavljanje ustrezne opreme v prihodnje postal selekcijski faktor predvsem za mlade športnike, kar bi zagotovo negativno vplivalo na kasnejšo udeležbo v vrhunskem športu.

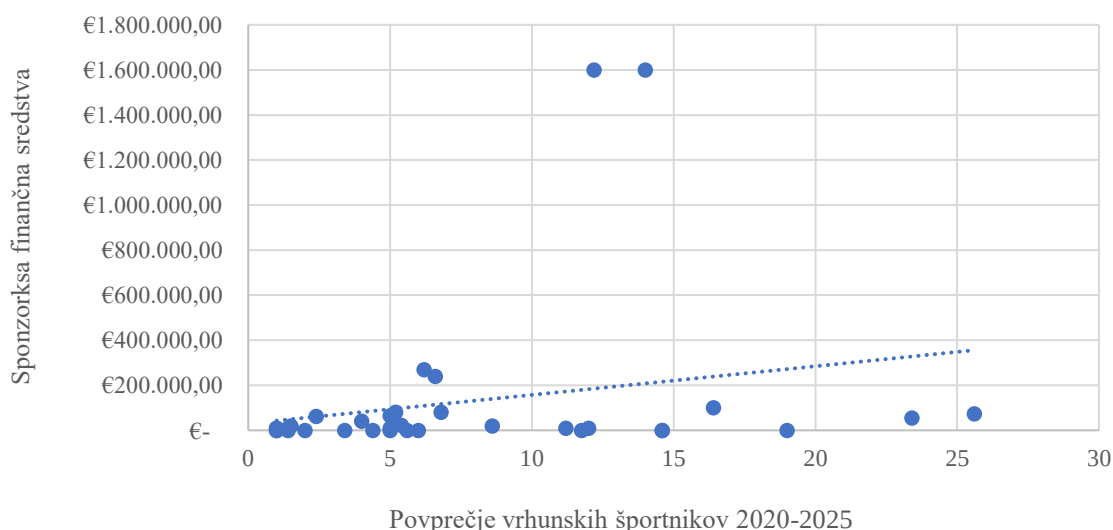
Bivalni pogoji so zagotovo bistvo obstoja športnih panog, saj priprave in nastopi terjajo veliko potovanj in bivanja po svetu. Razumljivo je, da po poročanjih predstavnikov NPŠZ-jev ti v omenjeno sredstvo v raziskavi obravnavanih športnih panogah vložijo skoraj tretjino vseh vloženih sredstev. Razlog, da so skoraj vse športne panoge (33 od 34) vključene v financiranje bivalnih pogojev verjetno lahko iščemo tudi v tem, da je to eden od upravičenih stroškov, ki jih NPŠZ-ji lahko poročajo MGTŠ-ju in FŠO-ju v sklopu javnega sofinanciranja programov reprezentanc.

5.4.6 Povezava med številom vrhunskih športnikov in prilivom sponzorskih sredstev ter številom mladih športnikov

Za namen preverjanja povezanosti med številom vrhunskih športnikov in višino sponzorskih sredstev smo naredili korelacijsko analizo. Pri 34 športnih panogah, zajetih v raziskavo, smo uporabili spremenljivki »višina sponzorskih sredstev« in »povprečno število vrhunskih športnikov v zadnjih petih letih«. Pri tem je potrebno poudariti, da kar 13 od 34 panog, zajetih v naš vzorec, poroča o tem, da s strani sponzorjev praktično ne prejmejo sredstev oz. so na tej točki zabeležili vrednost 0. Korelacijo smo računali s Spearmanovim koeficientom korelacije. Rezultat je pokazal nizko pozitivno povezanost ($\rho = 0,30$), poleg tega se je korelacija pokazala za statistično neznačilno ($p = 0,08$), kar pomeni, da je verjetnost, da je opažena povezava nastala naključno, precej visoka. Povezanost med spremenljivkama je grafično prikazana tudi na sliki 5.

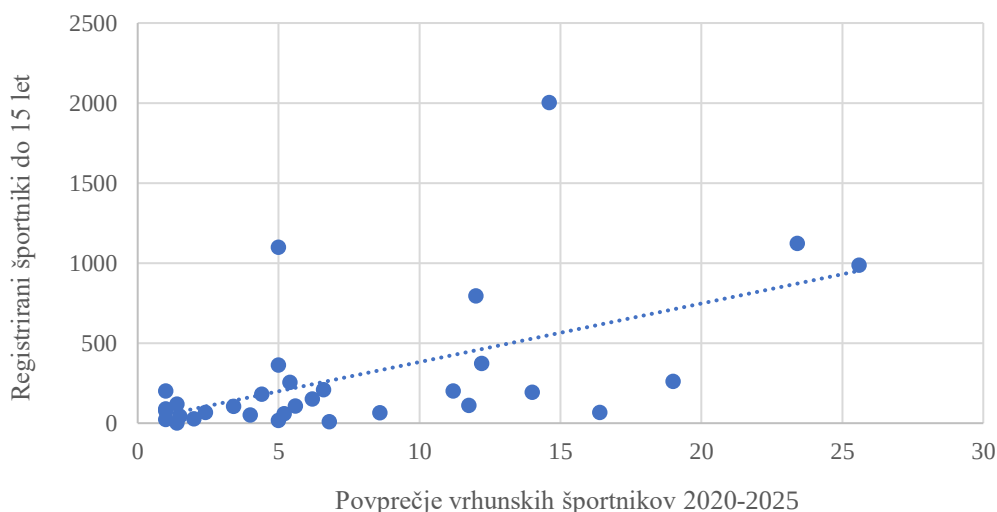
Za namen preverjanja povezanosti med številom vrhunskih športnikov in številom mladih športnikov smo uporabili spremenljivki »povprečno število vrhunskih športnikov v zadnjih petih letih« in »število registriranih športnikov do 15. leta starosti na dan 1. 10. 2024«. V analizo nismo vključili športnih panog letalstvo – jadralno padalstvo in zmajarstvo ter planinstvo – alpinizem, ker zaradi svojih specifik nimata registriranih športnikov mlajših od 15 let. Spearmanov koeficient korelacije je na tem mestu pokazal srednjo pozitivno povezanost ($\rho = 0,54$), pri čemer se je korelacija pokazala za statistično značilno ($p < 0,01$). To pomeni, da se z naraščanjem števila vrhunskih športnikov povečuje tudi število mladih registriranih športnikov. Grafični prikaz korelacije je viden na sliki 6.

Slika 5: Povezava med številom vrhunskih športnikov ter višino sponzorskih sredstev

Vir: lastno delo na podlagi OKS-ZŠZ (brez datuma).

Slika 6: Povezava med številom vrhunskih športnikov in številom mladih športnikov

Vir: lastno delo na podlagi OKS-ZŠZ (brez datuma).

O izbrani tematiki smo govorili tudi s predstavnikoma PZS ter KZS. Sponzorska sredstva so večinski vir prihodka iz zasebnih sredstev, ki jih zvezi porabita za priprave in nastope članskih državnih reprezentanc. V KZS to predstavlja 26 %, v PZS pa 17 % skupnih prihodkov, ki jih zvezi namenita programom članskih reprezentanc. V povprečju vse športne panoge, vključene v raziskavo, s strani sponzorstev pridobivajo 16 %. PZS oz. športna panoga športno plezanje je imela na dan 1. 10. 2024 registriranih 988 športnikov, KZS pa 178 športnikov (od tega spust 51, mirne vode 59 in slalom 68), mlajših od 15 let. Povprečje vseh panog, vključenih v raziskavo, ki ga PZS močno zvišuje, je malo manj kot 300 mladih športnikov ($M = 295$), kar pomeni, da so športne panoge pod okriljem KZS več kot 150 športnikov pod povprečjem.

Jelenc pravi, da vrhunski športniki pozitivno vplivajo na popularizacijo njihovega športa v Sloveniji. Pravi pa, da se v KZS zanašajo predvsem na dolgoletne sponzorje, ki jih je v njihov šport poleg vrhunskih rezultatov pritegnila tudi narava športa. Kot pravi, so »relativno poceni športna panoga«, ob tem pa sponzorjem vlaganje v športne panoge pod okriljem KZS, prinaša ugled družbeno odgovornega podjetja. Jelenc pove, da imajo tri stalne sponzorje, ostali pa so vezani na prireditve oz. tekmovanja pod njihovim okriljem, kar je posredno povezano z vrhunskimi rezultati, ki jih na najvišjih rangih mednarodnih tekmovanj dosegajo slovenski športniki. Ob tem dodaja, da zvezi organizacija večjih športnih prireditev predstavlja v glavnem možnost oskrbe športe infrastrukture, ne pa dodatnih prihodkov, ki bi jih namenili za priprave in nastope reprezentantov. Podobno kot športni plezalci imajo tudi kajakaši in kanuisti za mlajše generacije sproščene in dostopne vrhunske športnike. Glede na to, da centrov za treninge na vrhunskem nivoju ni veliko, lahko pridejo mladi športniki enostavno v stik z njimi. Ogromno k zanimanju za šport mladih tako tudi po poročanju

Jelenca pripomore pozitiven odnos vrhunskih športnikov, ki so z veseljem pripravljeni z mladimi govoriti ali veslati po več ur.

Česen pritrjuje, da uspehi slovenske reprezentance pozitivno vplivajo na pridobivanje sponzorskih sredstev. Po njegovem mnenju brez rezultatov ni prepoznavnosti in brez prepoznavnosti ni možnosti pridobivanja zanimanja za sponzorje. Glede na to, da ima Slovenija eno najboljših športnih plezalk vseh časov, meni, da bi to kot zveza lahko bolje izkoristili, a dodaja, da stvar ni tako enostavna oziroma ni sponzorjev, ki bi vsak dan »trkali na vrata« in v zameno za promocijo ponujali velike vsote denarja. Pravi, da se vlagatelji in sponzorji v večini obračajo neposredno na športnike, kar pomeni, da NPŠZ od tega nima neposredne finančne koristi. Veliko bolj kot na finančno sliko pa imajo vrhunski rezultati vpliv na zanimanje mladih. Kot pravi Česen na primer na podlagi uspehov Janje Garnbret število mladih navdušenih nad športnim plezanjem iz dneva v dan narašča, kar je skladno tudi z ugotovitvami naše raziskave, kjer se je na podlagi pridobljenih rezultatov število vrhunskih športnikov statistično značilno povezovalo s številom mladih športnikov, aktivnih v določeni panogi. V primeru PZS pa naraščanje števila mladih športnikov po poročanju Česna sčasoma predstavlja tudi vedno večji infrastrukturni in logistični problem. V primeru PZS torej na podlagi vrhunskih športnih rezultatov za NPŠZ praviloma ni pridobljenih dodatnih (sponzorskih) sredstev, hkrati pa ima vpliv na množičnost in zanimanje mladih, zaradi česar bi bilo potrebno priskrbeti dodaten kader, infrastrukturo in opremo. Omenjeno izpostavlja kot »sladko skrb«, a po drugi strani kot enega večjih izzivov, s katerim se bodo na zvezi soočali v bližnji prihodnosti. Dodaja še, da k zanimanju mladih veliko pripomore karakter najboljše slovenske plezalke, saj je izredno dostopna in imajo mladi vedno možnost z njo spregovoriti besedo ali dve, dobiti avtogram ali fotografijo. Pravi, da je to nekaj, kar je v športu ogromno vredno in po njegovem mnenju privablja mlade iz ulic v športne dvorane.

Povzetek poglavja

Tako PZS kot KZS na podlagi vrhunskih športnih rezultatov nekaj pridobita predvsem na račun popularizacije njunih športnih panog. Kar se tiče sponzorskih sredstev oba ugotavljata, da ni neposredne koristi. Gre za športni panogi, ki sta močno povezani s športno infrastrukturo in opremo ter strokovnim kadrom, kar pomeni, da povečanje zanimanja za šport predstavlja velik izziv z vidika omogočanja ustreznih pogojev vsem mladim, ki si želijo vztrajati v teh športnih panogah. Gre za zelo pomembne izzive, saj ravno množičnost zanimanja mladih športnikov za določeno športno panogo močno pozitivno vpliva na kreiranje bodočih vrhunskih športnikov. Brez ustrezne infrastrukture je torej onemogočena sklenitev »uspešnega športnega cikla« o katerem govorita tudi Grix in Garmichael (2011).

5.4.7 Primerjava financiranja, organizacije in razvoja športnih programov s tujino

V anketnem vprašalniku tematike nismo obravnavali, zato smo naredili le analizo dveh intervjujev.

Tako PZS kot KZS uspešne modele financiranja oziroma organizacije športa iščeta v tujini, a se hkrati zavedata, da neposredna primerjava zaradi družbenih specifik RS ni mogoča.

Jelenc potrjuje, da je največja razlika med stanjem v Sloveniji in tujini finančne narave. V primerjavi s tujino oziroma konkretno z Veliko Britanijo, Nemčijo, Češko, Slovaško, Francijo idr., je proračun za delovanje določene športne panoge v Sloveniji bistveno manjši. V omenjenih državah se proračun za športno panogo kajak kanu – slalom giblje med dvema in tremi milijoni letno, kar je v primerjavi z našo državo od štiri do šestkrat več, medtem ko je število vrhunskih športnikov primerljivo s Slovenijo. Bistvena razlika v primerjavi s tujino se kaže tudi v infrastrukturi. V državah, kot so Velika Britanija, Nemčija in Madžarska, obstajajo panožni centri z vrhunsko infrastrukturo. Na Madžarskem na primer trenutno gradijo nov regatni center v vrednosti 130 milijonov evrov, ki bo vključeval tehnološko najsodobnejši bazen za simulacijo vodnih pogojev. V Nemčiji je podobno opremljen center v Potsdamu, ki služi različnim športom. V Sloveniji tovrstne infrastrukture ni, kar pomeni, da so športniki pogosto odvisni od tujih centrov ali minimalne lokalne podpore. Britanci imajo nacionalni center, v sklopu katerega so športnikom na voljo analitiki, fizioterapevti, kondicijski trenerji in drugi strokovnjaki, ki so prisotni na vsakem treningu. V Nemčiji in Franciji imajo podobne centre z lastnimi laboratoriji za različne analize in meritve.

Bistvene razlike se kažejo tudi v kadrovski podpori, kjer so v tujini trenerji in ostali strokovnjaki redno zaposleni in financirani neposredno s strani države. Četudi strokovnjaka zamenjajo, ga le premestijo v drugo ekipo, službe ne izgubi, kaj jim omogoča socialno varnost. V Sloveniji je slika precej drugačna: trenerji delujejo pretežno pogodbeno ali pa so zaposleni preko panožnih športnih šol. Tak model otežuje dolgoročno načrtovanje in razvoj športnikov, saj model ne omogoča kontinuitete. KZS se kljub temu trudi ohraniti visok nivo podpore tako, da trenerjem in športnikom zagotavlja minimalne štipendije iz lastnega proračuna.

Jelenc izpostavi tudi model štipendiranja v tujini, ki pa je po njegovem mnenju precej strog, saj športniki prejmejo mesečno štipendijo v višini cca 1.000 € a se ob tem zavežejo k doseganju rezultatov. S tem so podvrženi velikemu tveganju in pritisku, saj morajo v primeru neuspeha denar vrniti. V Sloveniji športna kultura, kjer je poudarjena podporna vloga sistema, tovrstnega strogega režima ne podpira. Medtem ko v tujini prevladuje meritokracija, kjer so rezultati edini merilo, je slovenski sistem bolj podporno naravnani. V tujini velja pravilo, da odpoved posameznega športnika ni težava, saj je baza mladih talentov dovolj široka. V Sloveniji pa vsak športnik šteje, saj je baza majhna, kar zahteva drugačen, bolj individualiziran pristop. Pri nas je s tega vidika športnikom tako omogočena večja varnost in stabilnost. Kot primer dobre prakse pri nas izpostavi štipendiranje s strani KZS tistih mladih športnikov, ki ne prejmejo pomoči od države in kažejo določen potencial za doseganje vrhunskih rezultatov v prihodnje.

Podobno kot Jelenc tudi Česen kot največjo razliko Slovenije v primerjavi s tujino izpostavlja predvsem manjšo količino javnega financiranja športa v RS. Za primerjavo navede švicarsko člansko reprezentanco v športnem plezanju, ki na letni ravni prejme milijon evrov oz. trikratnik sredstev, ki jih za to prejme panoga v Sloveniji. Ob tem pravi, da je tudi standard v bolj razvitih državah, kot je Švica, drugačen, a vseeno poudarja, da bi večji finančni vložki omogočili širši razvoj in bolj kakovostno delo ne le v vrhunskem športu. Izpostavi problem pomanjkanja javnih sredstev in izrazi zaskrbljenost, ko višino sredstev, namenjenih za šport, primerja s finančni sredstvi, ki jih vlada razdeli drugim področjem. Dodaja, da slovenska podjetja niso tako »radodarna«, da bi nadomestila pomanjkanje javnih sredstev. Ob tem opozarja, da v primerjavi s tujino pri nas številni trenerji delujejo še v času študija ali kot »popoldanski inštruktorji«. To pomeni, da v športu delujejo le delno ali kot samostojni podjetniki, saj država ne zagotavlja stabilnih zaposlitev in so v športne programe vpleteni le toliko časa, dokler ne prejmejo boljši ponudb na področjih, ki nimajo povezave s športom. V Sloveniji je zato pomanjkanje profesionalnih trenerjev eden glavnih razlogov za omejen razvoj športa, kar večkrat poudari tudi Jelenc. Česen kot primer dobre prakse poda Nemčijo, kjer imajo specializirane trenerje za različne športne discipline in nacionalne športne centre in v primerjavi z njimi je po mnenju Česna slovenski sistem zastarel. Za kaj podobnega pri nas Česen nima veliko upanja, saj je za šport v Sloveniji namenjenih premalo javnih sredstev, sponzorski vložki pa so premajhni. V primerjavi s Slovenijo je v razvitejših državah, kot so na primer Švica, Avstrija, Nemčija, infrastruktura precej bolj razvita. Plezalni centri v Sloveniji delujejo po tržnem principu in se vzdržujejo iz prihodkov od rekreativnih uporabnikov. Rekreativne smeri pa niso ustrezne za trening na najvišjem nivoju. Primerljivi pogoji s tujino so le v športni disciplini balvanskega plezanja, kar Česen primerja s plavanjem, kjer je pri nas možnost treninga na najvišjem nivoju le v 25 metrskih bazenih, saj bazenov z olimpijsko razdaljo primanjkuje. Česen doda, da so v tujini lokalna podjetja glavni vir prihodkov za financiranje športne infrastrukture, namenjene vrhunskemu športu.

Povzetek poglavja

Oba predstavnika zvez kot ključen problem predstavljata premajhno podporo države na področju financiranja strokovnega kadra in športne infrastrukture namenjene vrhunskemu športu. Primerjava s tujino namreč kaže, da je v tujini strokovnemu kadru z bolj ustrezno sistemsko podporo zagotovljena socialna varnost, kar pomeni večjo konsistentnost in številni strokovnjaki lahko tako bolj učinkovito delujejo v svoji primarni panogi kot pri nas. Prav tako infrastruktura v tujini ponuja veliko boljše pogoje za treninge za vrhunske športnike v vseh možnih okoliščinah. Oba predstavnika se zavedata, da je na področju financiranja, tako javnega kot zasebnega, v Sloveniji še veliko rezerve. To je razvidno tudi iz anketnega vprašalnika, saj na podlagi pridobljenih rezultatov ugotavljamo, da v obeh panogah finančna sredstva za namen priprav in nastopov članskih reprezentanc pridobivajo predvsem s strani države oz. 83 % v športnem plezanju ter nekoliko manj (79 %) v kajaku in kanu – slalomu. Podobno kot v raziskavi De Bosscheja in sodelavcev (2015) je v

odgovorih obeh intervjuvancev zaznati, da razmer v Sloveniji zaradi svojih značilnosti ni mogoče neposredno primerjati s tujino.

5.5 Končne ugotovitve

Na podlagi analize odgovorov iz anketnega vprašalnika ter intervjujev s predstavnikoma KZS in PZS smo prišli do naslednjih ključnih ugotovitev o vlogi strokovnega znanja, logistike, infrastrukture in opreme v trenažnem in tekmovalnem procesu vrhunskih športnikov v Sloveniji.

S pomočjo anketnega vprašalnika smo ugotovili, da nekateri NPŠZ-ji za programe priprav in nastopov članskih reprezentanc v nekatera sredstva ne vlagajo in delovanje nekaterih športnih panog brez dodatnih vložkov športnikov samih ter športnih društev ne bi bilo mogoče. Izstopajoč primer izmed sredstev, ki smo jih raziskovali, je strokovno znanje, v katerega zaradi določenih specifik nekatere športne panoge ne vlagajo.

Analiza kaže, da se pri vseh zajetih športnih panogah v naš vzorec kot najbolj pomembna sredstva za doseganje vrhunskih športnih rezultatov pokažejo strokovno znanje, bivalni pogoji in logistična podpora. V povprečju je namreč za omenjena sredstva glede na vse zajete panoge v naš vzorec namenjena skoraj tretjina finančnih sredstev, vloženih v individualnega športnika, ki dosega vrhunske športne rezultate. Manj sredstev NPŠZ-ji namenijo športno infrastrukturnim pogojem in še manj športni opremi.

Najuspešnejše športne panoge glede na model, uporabljen v magistrski nalogi, oziroma NPŠZ-ji, ki bdijo nad njimi (športno plezanje, judo, stadionska atletika, kickboks, kajak, kanu – slalom), prisegajo predvsem na strokovno znanje, znotraj katerega največ pozornosti namenijo športnemu treniranju ter nekaj malega kondicijski pripravi in zdravstvenim storitvam. Veliko rezerve pa imajo na drugi strani na področju športne psihologije ter športne analitike. Logistična podpora se kaže kot pomembno sredstvo za delovanje športne panoge, predvsem zaradi transporta, brez katerega trenažni in tekmovalni proces v tujini ni mogoč. Še večji vložek opazamo pri bivalnih pogojih, torej lahko sklepamo, da se predstavniki zvez dobro zavedajo pomembnosti ustreznega okolja, o čemer govorijo tudi Bajec (2016, str. 161) ter Viru in Viru (2002). Po njihovih besedah namreč ustreznost bivalnih pogojev vpliva na zmanjšanje stresa, tveganja za poškodbe ter pospeši regeneracijo.

Zanimiva se nam zdi ugotovitev, da le dve izmed prej omenjenih panog, natančneje športno plezanje in kajak kanu – slalom, vlagata v ustrezne infrastrukturne pogoje. To je verjetno posledica specifičnih zahtev panog, ki sta v primerjavi z judom, atletiko in kickboksom bolj odvisni od specializirane infrastrukture. Poleg tega športni plezalci ter kajakaši in kanuisti veliko treningov opravijo v tujini. Za judo, atletiko in kickboks lahko sklepamo, da se poslužujejo brezplačne uporabe javne športne infrastrukture, kot to omenjata Dugalić in Lazarević (2016, str. 65–66). Kot nepogrešljivo sredstvo najuspešnejših športnih panog se v

naši raziskavi pokaže tudi športna oprema. Sicer je vložek v to sredstvo v primerjavi z drugimi stroški skromnejši, a še vedno predstavlja pomemben dejavnik, ki lahko pripomore k boljšim rezultatom.

Pri najuspešnejših športnih panogah lahko opazimo še eno zanimivost, in sicer da veliko večino prihodkov prejmejo preko javnih sredstev. Sklepamo torej, da NPŠZ-ji, ki imajo pod okriljem te panoge, v prvi vrsti izčrpajo sredstva MGTŠ in FŠO (namenjena programom vrhunskega športa) ter po potrebi programe sofinancirajo iz drugih virov.

Skladno s podatki, pridobljenimi z intervjujema, so višine vlaganja v določeno sredstvo razumljiva, saj oba sogovornika večkrat poudarita pomembnost strokovnega znanja in predvsem ustrezno izbiro športnih trenerjev. Strokovna podpora oziroma vpliv trenerjev sta ključnega pomena pri uspehu športnikov in kot pravi Merkač Skok (2008), brez strokovnih delavcev ni športa. Raziskave (npr. Bogo, Olivira, Lima, Mello, & Furtado, 2019; Dmello, 2023, str. 6313; Drenovac, 2017; Jevtić, Radojević, Juhas in Ropert, 2011; Kajtna, 2019, str. 2–5) tudi kažejo, da sta v zadnjem času za doseganje vrhunskih športnih rezultatov vedno bolj pomembni športna analitika in športno-psihološka priprava oziroma področji, na katerih je v slovenskem prostoru z vidika financiranja še veliko rezerve. Rezultati naše raziskave kažejo, da se športniki v določeni meri sicer poslužujejo športno-psiholoških storitev, a je to glede na poročanje naših sogovornikov ponavadi njihova individualna izbira in ne sistemiziran del športnikove priprave na tekmovanja. Manjša uporaba športne analitike je lahko tudi posledica dvoma v to sredstvo, ki lahko ob neustrezni uporabi vodi tudi do napačnih zaključkov. Pomembno bi bilo torej, da bi ob povečanju vložka v športno analitiko še dodatno okrepili strokovno znanje športnih delavcev na analitičnem področju.

Različni avtorji izpostavljajo pomembnost časovne ekonomičnosti, ki ob tem, da pripomore k hitrejšemu napredku, zmanjšuje stroške trenažnega in tekmovalnega procesa (Guellich in Emrich, 2006, str. 100–105; Hallmann in drugi, 2012, str. 528; Taks in drugi, 1994). Med drugim na časovno ekonomičnost znatno vpliva že omenjena športna analitika, saj povratna informacija v veliki meri izboljšuje izkoristek časa na treningu. Poleg analitike na časovno ekonomičnost vplivajo še drugi dejavniki ali pa sredstva, ki smo jih v našem delu obravnavali. Če na eni strani zelo pozitivno na ekonomičnost vpliva bližina športne infrastrukture v RS, pa je skladno z našo raziskavo ogromno rezerve na področju športne analitike. Čeprav statistika kaže, da se število formalno izobraženih strokovnih delavcev v športu iz leta v leto povečuje, kar je tudi posledica sprememb Zakona o športu (ZŠpo-1, 2017), se zdi, da je v praksi stanje drugačno oziroma je športnih strokovnjakov (predvsem trenerjev), ki bi s svojim analitskim znanjem izboljšali učinkovitost trenažnega procesa, premalo. Skladno z zbranimi podatki lahko sklepamo, da področje diagnosticiranja s pomočjo sodobne analitike ter (maloštevilčna) strokovna podpora predstavljata še veliko prostora za napredek. Drenovac (2017) kot eno ključnih in v zadnjem desetletju najbolj naprednih panog predstavlja športno psihologijo, ki športnikom pri doseganju vrhunskih

športnih rezultatov koristi tudi skladno z analizo naše raziskave, a je vlaganje v to sredstvo glede na prejete odgovore nizko.

Javno financiranje v Sloveniji ima značilnosti decentraliziranih držav, kjer večina javnih sredstev za šport prihaja iz lokalnih proračunov (npr. BMI - Ministry, 2024), ki jih v Sloveniji prejmejo predvsem športna društva. Na to lahko sklepamo tudi na podlagi dejstva, da nekateri NPŠZ-ji, ki imajo pod okriljem panoge, zajete v našo raziskavo, ne vlagajo v sredstva kot so npr. strokovno znanje, logistična podpora, bivalni pogoji idr. Glede na to, da brez tovrstne podpore v vrhunskem športu ne gre, v ta sredstva verjetno vlagajo športna društva na podlagi sredstev iz lokalnih proračunov ali pa športniki sami. Analiza podatkov, pridobljenih v sklopu magistrskega dela, kaže, da skladno z javnim razpisom bolj uspešne športne panoge prejmejo v povprečju več javnih sredstev. Poleg tega je pri teh panogah povprečna višina prejetih javnih sredstev v nasprotju celotnim financiranjem športa v RS precej na strani javnega financiranja. Kljub temu da športne panoge pod okriljem KZS in PZS v sklopu programov državnih članskih reprezentanc večino finančnih sredstev pridobijo preko javnih razpisov in so vloženi zneski nad povprečjem športnih panog vključenih v raziskavo, pa odgovori obeh predstavnikov zvez potrjujejo ugotovitve Andreffa (2009, str. 8–10), da države z večjim BDP, kot so npr. Nemčija, Švica idr., za šport namenijo več kot RS.

Ena izmed značilnosti slovenskega športa v primerjavi s tujino je tudi kadrovanje strokovnih delavcev v športu. Sistemska podpora v RS sicer preko MPŠŠ in NPŠŠ nudi podporo na tem področju, a je podpora pomanjkljiva in ne pokrije celotnega bazena športnih strokovnjakov. V primerjavi s tujino tako trenerji in drugi strokovni delavci v športu pri nas nimajo ustrezne socialne varnosti, kar je pogosto vzrok za hiter umik iz športa. To povzroča zmanjšanje stabilnosti trenažnega procesa in nihanje kontinuiranosti, kar ima lahko negativen rezultatski vpliv. Trenerji v Sloveniji mnogokrat pokrivajo več funkcij hkrati, za katere pogosto tudi niso specializirani in posledično v teh funkcijah manj učinkoviti, kot bi bili za to ustrezno izobraženi posamezniki. Po drugi strani pa obstajajo tudi pozitivne strani slovenskega športnega prostora, saj manjše strokovne ekipe omogočajo lažje fokusiranje na isti cilj ter večjo povezanost znotraj strokovne ekipe in s športniki. Na tem mestu bi bile sicer za ustrezne zaključke potrebne dodatne raziskave.

Slovenska športna kultura v primerjavi s tujino ne omogoča selekcijskega pristopa, saj v tako majhnem prostoru velja, da vsak športnik šteje. V primerjavi s tujino, kjer npr. športnikom nudijo štipendije, ki jih pogojujejo s doseganjem rezultatov (v primeru nedoseženih ciljev športniki vračajo štipendijo), je slovenska športna kultura bolj podporno naravnana. To športnikom omogoča določeno mero varnosti, a po drugi strani to lahko predstavlja tudi pomanjšanje motivacije športnikov. Tudi pri nas poznamo prakse štipendiranja športnikov, ki niso vezane na doseganje rezultatov, oziroma športniki zaradi neuspehov ne prevzemajo tveganja, vezanega na vračilo finančnih sredstev (OKS-ZŠZ, 2024).

Slovenija ima kot majhna država veliko prednost, saj je logistika po državi hitra in preprosta, kar sta kot prednost izpostavila tudi naša sogovornika. To športnikom omogoča relativno enostavno dostopnost do športne infrastrukture, oziroma kot pravijo Hallmann in drugi (2012, str. 528) njeno »priročnost,« ki pripomore k časovni ekonomičnosti. RS premore veliko javne, javno-zasebne in zasebne športne infrastrukture. To omogoča cenejšo uporabo določenih športnih objektov, kar je razvidno tudi iz raziskave, ki kaže, da infrastrukturi NPŠZ-ji za športne panoge, vključene v raziskavo, namenijo manjši delež celotnega proračuna, namenjenega pripravam in nastopom članskih reprezentantov. RS v zadnjih letih z več kot 170 milijoni € prispeva k izboljšanju športne infrastrukture (Vlada RS, brez datuma a). Obstoj infrastrukture, namenjene športnim panogam pod okriljem NPŠZ, kot sta npr. KZS in PZS, je povezan z zmanjšanjem vpliva socialno-ekonomičnih razlik, o katerih govorijo Soyoun in drugi (2011, str. 216–218). Kljub temu pa določeno skrb vzbuja dotrajanosti infrastrukture za namen tako trenažnega kot tekmovalnega procesa. Eden takih objektov je poligon, namenjen kajakašem in kanuistom v ljubljanskem Tacnu. V Sloveniji opažamo tudi pomanjkanje športne infrastrukture, namenjene vrhunskemu športu, ki se po določenih specifikah (npr. nivo težavnosti športno plezalne smeri v steni) razlikujejo od tistih, namenjenih rekreativni uporabi. Kljub temu da je infrastruktura pri nas na prvi pogled torej precej dostopna, so državne reprezentance mnogokrat primorane poiskati priložnosti za trening v tujini. Skladno s tem se povečujejo stroški za logistiko, predvsem na račun transporta.

V sklopu raziskave smo na podlagi izvedenih intervjujev skušali poiskati tudi »recept za uspeh« v športu in skladno z odgovori se zdi, da je ključ do uspeha v športu predvsem predanost ljudi, ki ga soustvarjajo. Najboljše delo opravijo tisti, ki gojijo ljubezen do športa – trenerji, športniki, starši in športni delavci (mnogokrat prostovoljci), ki svoj čas vlagajo zaradi ljubezni do športa in ne zaradi materialnega izkupička. Na lokalnem nivoju je pomembna predvsem predanost staršev, ko pa pridemo na nivo državne reprezentance, pa je zveza tista, ki skrbi za napredek in podporo športnikom. Pomembno je, da športniki, ko postanejo uspešni, ohranijo stik z najmlajšimi, kar je eden glavnih »magnetov« za mlade športnike. Pomembno obdobje je obdobje specializacije med 13. in 17. letom starosti, ko se iz igre in širokega spektra aktivnosti šport prelevi v resen trening. Ključno vlogo pri prehodu iz igrivosti v tekmovalni šport na najvišjem nivoju imajo trenerji, ki svojimi izkušnjami prepoznajo pravi trenutek – ne prezgodaj in ne prepozno – za preklap. Vse omenjeno lahko dosežemo z ustrezno komunikacijo med različnimi akterji procesa delovanja športne organizacije. Organizacija si mora jasno zastaviti cilje ter jim slediti, zato pa je marsikdaj potrebno ego posameznika postaviti na stran, biti kritičen in odprt do sprememb kot zagovarjata tudi Tušak in Kajtna, (2007) ter s tem omogočiti močno delovanje ekipe.

6 SKLEP

Kot so v svoji raziskavi ugotovili De Bosscher in sodelavci (2015), je težko posplošiti najpomembnejše dejavnike za uspeh v vrhunskem športu. Rezultati naše raziskave kažejo,

da so v slovenskem prostoru ključnega pomena za uspeh individualnih športnikov na vrhunski ravni predvsem ustrezna strokovna podpora ter povezanost znotraj strokovne ekipe ter povezanost strokovne ekipe s športniki. Čeprav Retar (2006, str. 44–46) trdi, da je za uspeh v športu nujna natančna delitev dela med različnimi profili strokovnih delavcev in strukturiranje njihovih vlog, s čimer naj bi se povečala tudi njihova učinkovitost, kar bi imelo za posledico večji pozitiven učinek na končni rezultat, se glede na pridobljene rezultate v sklopu naše raziskave zdi, da je v Sloveniji prednost ravno majhnost športnih ekip. Trenerji in ostali strokovni delavci pri nas pogosto opravljajo tudi naloge, za katere niso formalno izobraženi in usposobljeni, a se zdi, da jih to na nek način bolj poveže s športniki, ustvari večje zaupanje in dobro klimo, kar lahko ima pozitiven vpliv na doseganje vrhunskih rezultatov. Skladno z manjšo številčnostjo ekipe je to lažje dosegljivo v primerjavi z drugimi, večjimi državami. Majhnost strokovnih timov pri nas je posledica manjšega števila razpoložljivih sredstev, kar bi lahko v tem kontekstu navedli kot pozitivno lastnost slovenskega športa ali pa, da pri nas omenjeno zelo dobro izkoriščamo.

Glede na ugotovitve Guellicha in Emricha (2006, str. 100–105), ki poudarjata pomen časovne ekonomičnosti in njenega vpliva na doseganje vrhunškega športnega rezultata, imamo glede na analizo pridobljenih podatkov rezerve predvsem v športnih objektih in opreми najvišjega standarda. Kljub načeloma dobrim pogojem za mlade športnike je namreč oprema in infrastruktura v Sloveniji za trening na vrhunski ravni preslaba in časovno dotrajana. Veliko rezerve imamo tudi pri športni analitiki, saj lahko redno diagnosticiranje športnikovih psihofizičnih sposobnosti ter analiziranje opravljenega dela znatno pozitivno vpliva na časovno ekonomičnost in posledično večjo učinkovitost ter lažje poseganje po vrhunskih rezultatih v vrhunskem športu. Pomembno je tudi, da se za ustrezno izvajanje športne analitike za to najprej izobrazijo kader, saj so za uspešnost uporabe analitike ključni najprej kakovostni podatki, ki pa jih je nato potrebno natančno analizirati ter jih pravilno interpretirati in uporabiti (Dmello, 2023, str. 6313). Ravno časovno ekonomičnost lahko izpostavimo kot eno ključnih dejavnikov uspeha, saj je bistveno povezana s finančnimi vložki, ki jih v slovenskem športu primanjkuje. Kot pravijo Taks in drugi (1994) dolgoročen proces predstavlja večje finančne potrebe in ne glede na to, koliko bo RS v prihodnje namenila športu, se je skladno z navedbami Andreffa (2009, str. 8–10) potrebno zavedati, da bodo države z večjim BDP-jem na prebivalca glede vloženih sredstev v šport vedno v določeni prednosti. Glede na dobljene rezultate v sklopu magistrske naloge se tako zdi, da ima slovenski prostor predvsem na račun majhnosti in posledično dostopnosti na eni strani določene prednosti. Majhnost države in dostopnost infrastrukture v mnogih primerih pozitivno vpliva na zmanjšanje stroškov udeleževanja v športu, a predvsem pri mlajših selekcijah in manj v vrhunskem športu. Po drugi strani pa se zdi, da je v Sloveniji na področju financiranja športa in njegove učinkovitosti še ogromno možnosti za napredek. Na eni strani povečanje razpršenosti pridobivanja finančnih sredstev, ki po besedah Barget in Chavinier-Rela (2017, str. 14–15) služi k stabilizaciji financiranja in predstavlja manjše tveganje za športno organizacijo. Na drugi strani pa bi večja finančna stabilnost omogočila vlaganje v sredstva kot so npr. športna analitika, vrhunski športno infrastrukturni pogoji in športna

psihologija, kar bi lahko bistveno pozitivno vplivalo na časovno ekonomičnosti. Ta bi lahko dolgoročno bistveno zmanjšala finančne vložke ter povečala kvaliteto tako trenažnega kot tekmovalnega procesa. Povezanost med časovno ekonomičnostjo in omenjenimi sredstvi bi bil zagotovo lahko predmet bodočih raziskav.

Največja prednost, ki jo na podlagi izvedene analize lahko izpostavimo v primeru najuspešnejših športnih panog v RS je skladno našo raziskavo strokovni tim, za katerega se zdi, da v večini primerov zelo dobro izkorišča slovenske razmere. Tudi v individualnih športnih panogah namreč nikoli ne deluje športnik sam, ampak ga obkrožajo strokovnjaki oz. strokovni tim, ki je sestavljen iz različnih karakterjev in ustrezno usklajevanje teh v povezavi s karakterjem športnika je zelo pomembno za ustvarjanje dobrega vzdušja v ekipi. Glede na našo raziskavo lahko sklepamo, da je to eno najmočnejših »orožji« slovenskega vrhunškega športa. Že od začetka športnikove poti je pomembno, da športno udejstvovanje prinaša pozitivne učinke in občutke, kar športnikom vzbuja motivacijo. Vložki so lahko še tako visoki in vsa sredstva, omenjena v magistrskem delu, so za uspeh zagotovo esencialna, a brez ustrezne »kemije« športnik nikoli ne bo izkoristil svojega potenciala.

LITERATURA IN VIRI

1. Andreff, W. (2009). Public and private sport financing in Europe: the impact of financial crisis. *84th Western Economic Association International Conference*. Vancouver.
2. Andrijašević, S. (1999). *Sport kao javno dobro. Ekonomski aspekti sporta i turizma*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturo.
3. Bajec, B. (2016). Izkušnje iz poletnih priprav kegljačev. *Šport*, 64(3/4), 158–161.
4. Baker, J., Cote, J. in Abernethy, B. (2003). Sport-Specific Practice and the Development of Expert Decision-Making in Team Ball Sports. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(1), 12–25.
5. Barget, E. in Chavinier-Rela, S. (2017). The Analysis of Amateur Sports Clubs Funding: A European Perspective. *Athens Journal of Sports*, 4(1), 7–34.
6. Bednarik, J., Andreff, W., Popović, S., Jakšić, D., Kolar, E. in Jurak, G. (2013). Financial Taxonomy of Non-Governmental Sports Organizations. *Kinesiology*, 45(2), 241–251.
7. Bednarik, J., Ferenčak, M. in Turšič, N. (2002). Nekatere socialno-ekonomske značilnosti slovenskih športnikov in športnic. V M. Tušak in J. Bednarik (ur.), *Nekateri psihološki, socialni in ekonomski vidiki športa v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
8. Bednarik, J., Kolar, E., Kovač, M. in Jurak G. (2007). Vrednotenje športih panog v Sloveniji. V G. Jurak (ur.), *Nekateri kazalniki uspešnosti športnih organizacij v Sloveniji*. Koper: Založba Annales.

9. BMI - Ministry. (2024, 5. junij). *Sport funding*. Pridobljeno 14. septembra 2024 s <https://www.bmi.bund.de/EN/topics/sport/sport-funding/sport-funding-node.html>
10. Bogo, J., Oliveira, J., Lima, E., Mello, R. in Furtado, A. (2019). Sport Analytics A Systematic Review. *National Meeting On Artificial And Computational Intelligence* (str. 670–681). Universidade Federal Rural de Pernambuco.
11. Cabri, J. in Baeyens, J.-P. (2006). Biomechanical Issues in Sports Physiotherapy and Rehabilitation. *24 International Symposium on Biomechanics in Sports* (str. 1–3). International Society of Biomechanics in Sports.
12. De Bosscher, V., Shibli, S. in Christoph Weber, A. (2018). European Sport Management Quarterly. *Is prioritisation of funding in elite sport effective? An analysis of the investment strategies in 16 countries*, 19(1), 1–23.
13. De Bosscher, V., Shibli, S., Westerbeek, H. in Van Bottenburg, M. (2015). *Successful elite sport policies: an international comparison in 15 nations (SPLISS 2.0)*. Meyer & Meyer.
14. De Bosscher, V., Van Bottenburg, M. in Shibli, S. (2006). A conceptual framework for analysing sports policy factors leading to international sporting success. *European Sport Management Quarterly*, 6(2), 185–215.
15. Dmello, J. R. (2023). The Impact of Data Analytics Player Performance in Professional Sports a Systematic Review. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*, 5(4), 6308–6314.
16. Dugalić, S. in Lazarević, S. (2016). The Impact of Sports Manager Education on Sport Transition: An Exploratory Study. *1st International Conference on, Recreation, Health*" (str. 58–69). The College of Sports and Health, Belgrade.
17. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (brez datuma a). Menedžer. *Fran*. Pridobljeno 3. maja 2024 s <https://fran.si/133/sskj2-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika-2/4493915/menedzer?View=1&Query=manager>
18. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (brez datuma b). *Sredstvo*. *Fran*. Pridobljeno 2. maja 2024 s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=sredstvo>
19. Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (brez datuma-c). *Trener*. *Fran*. Pridobljeno 1. maja 2024 s <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=trener>
20. Jevtić, B., Radojević, J., Juhas, I., Ropret, R. (2011). *Dečiji sport od prakse do akademske oblasti*. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
21. Gilbert, N. (2009). Symposium on "Performance, exercise and health". *Proceedings of the Nutrition Society*, 68, 23–28.
22. Grix, J. in Garmichael, F. (2011). Why do governments invest in elite sport? A polemic. *International Journal of Sport Policy*, 4(1) 73–90.
23. Guellich, A. in Emrich, E. (2006). Evaluation of the support of young athletes in the elite sport system. *European Journal for Sport and Society*, 3(2), 85–108.
24. Guellich, A. in Emrich, E. (2012). Individualistic and Collectivistic Approach in Athlete Support Programmes in the German High-Performance Sport System. *European Journal for Sport and Society*, 9(4), 243–268.

25. Gimnastična zveza Slovenije (2024). *Revidirano letno poročilo Gimnastične zveze Slovenije za leto 2023*. Pridobljeno 13. junija 2024 s https://www.gimnasticna-zveza.si/wp-content/uploads/2024/10/07_2023-LP_GZS_za_leto_2023-revidirano.pdf
26. Hallmann, K., Wicker, P., Breuer, C. in Schönherr, L. (2012). Understanding the importance of sport infrastructure for participation in different sports – findings from multilevel modelin. *European Sport Management Quarterly*, 12(5), 525–544.
27. Jaworski, P. (2019). Physiotherapy in sport. *Journal of Education, Health and Sport*, 9(9), 784–789.
28. Jovanova-Simeva, V. (2009). The Role of the Manager in the Sport Activities. *Sport Mont*, 6(18/20), 128–131.
29. Kajtna, T. (2019). Kaj je športna psihologija? V K. Barborič, A. Holsedl, T. Jeromen, K. Kodelja, D. Martinović, M. Smrdu, A. Vičič in B. Zagorc (ur.), *Praktični vidiki športne psihologije* (str. 1–9). Ljubljana: NUK.
30. Kolar, E. (2005). *Model vrednotenja športnih panog v Republiki Sloveniji z vidika vrhunškega športnega rezultata*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
31. Kolar, E. in Jurak, G. (2014). *Strateški management športnih organizacij*. Koper: Univerza na Primorskem.
32. Larive, J. (1994). The European community and sports. *European Journal for Sport Management*, 1(1), 58–64.
33. Merkač Skok, M. (2008). Zaposleni v organizaciji – Kadri v športu. V D. Gerlovič, *Šport* (str. 175–213). Ljubljana: Nacionalna univerzitetna knjižnica.
34. Montel, J. in Waelbroeck-Rocha, E. (2010, 14. junij). *The different funding models for grassroot sports in the EU*. <http://ec.europa.eu/internal-market/services/do>
35. Negro, M., Rucci, S., Buonocore, D. in Focarelli, A. (2013). Sports Nutrition Science: An essential overview. *Progress in Nutrition*, 15(1), 3–30.
36. Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez – OKS-ZŠZ. (2024a, 12. februar). *Model razvrstitve športnih panog v razrede konkurenčnosti za potrebe razpisa FŠO za leto 2024* (interno gradivo).
37. Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez – OKS-ZŠZ. (2023a, 14. december). *Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Slovenij*. Pridobljeno 15. septembra 2024 s https://www.olympic.si/datoteke/Pogoji_pravila_in_kriteriji_za_registriranje_in_kategoriziranje_2024.pdf
38. Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez – OKS-ZŠZ (2023b, april). *Poslovno poročilo 2022*. Pridobljeno 12. junija 2024 s https://www.olympic.si/datoteke/08d_OKS_letno%20porocilo_2022-lektorirano.pdf
39. Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez – OKS-ZŠZ. (2024b, 13. februar). *Razvrstitev športnih panog v razrede konkurenčnosti za FŠO za leto 2024* (interno gradivo).

40. Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez – OKS-ZŠZ. (brez datuma) OKS-ZŠZ. *Evidenca registriranih in kategoriziranih športnikov*. <https://www.olympic.si/sportniki/registracija-in-kategorizacija>
41. Pravilnik o sofinanciranju izvajanja letnega programa športa Fundacije za financiranje športnih organizacij v RS (Ur. l. RS, št. 72/17 in 94/21).
42. Project Play. (2024, 8. junij). *Examining the world's leading sport systems: United States*. Pridobljeno 3. junija 2024 s <https://projectplay.org/world-sport-systems/united-states>
43. Resolucija o Nacionalnem programu športa v RS za obdobje 2014–2023 (ReNPŠ14–23), Ur. l. RS, št. 26/14
44. Retar, I. (2006). *Uspešno upravljanje športnih organizacij*. Koper: Univerza na primorskem.
45. Savić, Z., Randelović, N., Stojanović, N., Stanković, V. in Šiljak, V. (2017). The Sports Industry and Achieving Top Sport Results. *Physical education and sport*, 15(3), 513–522.
46. Skille, E. Å. in Säfvenbom, R. (2011). Sport policy in Norway. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 3(2), 289–299.
47. Soyoun, L., Warner, S. M., Dixon, M. in Berg, B. K. (2011). Sport Participation Across National Contexts: A Multilevel Investigation of Individual and Systemic Influences on Adult Sport Participation. *European Sport Management Quarterly*, 3(3), 197–224.
48. Stanovnik, T (1998). *Javne finance*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.
49. Smučarska zveza Slovenije - Združenje smučarskih panog (2023). *Letno poročilo za poslovno leto 2022*. Pridobljeno 12. junija 2024 s https://sloski.si/wp-content/uploads/2023/08/Ad6_SZS_Revidirano-LP_2022.pdf
50. Šugman, R. (2006). Dileme in perspektive slovenskega športa doma in v združeni Evropi. *Teorija in praksa*, 43(3/4), 373–385.
51. Šugman, R., Bednarik, J., Kolarič, B., Doupona Topič, M., Rauter, M. in Tušak, M. (2006). *Športni menedžment*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
52. Taks, M., Renson, R. in Vanreusel, B. (1994). Of Sport, Time and Money: An Economic Approach to Sport Participation. *International Review for the Sociology of Sport*, 29(4), 381–395.
53. Tušak, M. in Kajtna, T. (2007). Trener in njegov odnos s športnikom. V G. Jurak, *Nekateri kazalniki uspešnosti športnih organizacij v Sloveniji* (str. 235–261). Koper: Univerza na Primorskem.
54. Tušak, M. in Tušak, M. (2003). *Psihologija športa*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
55. UK Sport. (2023). *Investing in Olympic and Paralympic Sport*. <https://www.uksport.gov.uk/>
56. Viru, A. in Viru, M. (2002). *Biochemical Monitoring of Sport Training*. Champaign: Human Kinetics.

57. Vlada RS. (brez datuma a). Letni program športa v Republiki Sloveniji. *Gov.si*. Pridobljeno 15. maj 2024 s <https://www.gov.si teme/letni-program-sporta-v-republiki-sloveniji/>
58. Vlada RS. (brez datuma b). Športna infrastruktura. *Gov.si*. Pridobljeno 5. maja 2024 s <https://www.gov.si teme/sportna-infrastruktura/>
59. Wicker, P. in Frick, B. (2020, 16. november). Sustainable Financing of Elite Athlete Development: An Empirical Analysis of Winter Sports in Austria. *Sustainability*, 12(22), 9664.
60. Wicker, P., Bauer, C. in Pawlowski, T. (2009). Promoting sport for all to age-specific target groups: The impact of sport infrastructure. *European Sport Management Quarterly*, 9(2), 103–118.
61. Zakon o društvih (ZDru-1). Ur. l. RS, št. 64/11 – uradno prečiščeno besedilo in 21/18 – ZNOrg.
62. Zakon o športu (Zšpo-1). Ur. l. RS, št. 29/17, 21/18 – ZNOrg, 82/20, 3/22 – ZDeb in 37/24 – ZMat-B.
63. Zakon o zavodih (ZZ), Ur. l. RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC in 127/06 – ZJZP.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Vložena sredstva v športno panogo

V sklopu izdelave magistrskega dela z naslovom "*Povezava med vloženimi sredstvi v individualnega vrhunškega športnika in možnostjo doseganja vrhunskih športnih rezultatov*" vas prosim za izpolnitev vprašalnika, povezanega z različnimi vloženimi sredstvi v posamezno športno panogo. Podatke bom uporabil izključno za potrebe magistrskega dela. V primeru, da je mogoče, vas prosim za oddajo vprašalnika do 12. 7. 2023.

1. Nacionalna panožna športna zveza (NPŠZ).

-
2. Športna panoga.

-
3. Funkcija izpolnjevalca.
-

SLOVENSKA REPREZENTANCA

4. Število športnikov v reprezentanci Slovenije.

Koliko športnikov sestavlja slovensko reprezentanco, ki nastopa na tekmovanjih najvišjega ranga (SP, EP) v sklopu programa priprav in nastopov državnih članskih reprezentanc, v katere so vključeni tudi vrhunski športniki?

VLOŽENA SREDSTVA V ŠPORTNO PANOGO - finančni vložek:

Prosimo odgovorite na vprašanja glede finančnega vložka, ki ga s strani NPŠZ namenite pripravam in nastopom članskih reprezentanc v eni tekmovalni sezoni.

5. Posredovali bomo podatke za tekmovalno sezono

npr.: 2022/2023 ali 2022

-
6. Višina finančnega vložka NPŠZ

Kakšna je skupna višina finančnega vložka s strani NPŠZ (v evrih) v športno panogo v enem letu (eni tekmovalni sezoni) za priprave in nastope državnih članskih reprezentanc v katere so vključeni vrhunski športniki in v katerem je potekalo vsaj eno tekmovanje najvišjega ranga (SP, EP)?

7. Vlaganje športnikovih lastnih sredstev

Ali poleg NPŠZ v programe priprav in nastopov športniki vlagajo tudi svoja lastna sredstva?

- a) DA
- b) NE

8. Delež finančnega vložka športnikov

Ocenite kolikšen je odstotek (%) skupnega finančnega vložka, ki ga prispevajo športniki s svojimi lastnimi sredstvi.

VLOŽENA SREDSTVA V ŠPORTNO PANOGO

Katerih sredstev so športniki deležni v programih priprav in nastopov članskih državnih reprezentanc in se financirajo iz letnega proračuna za omenjene programe?

V primeru, da odgovorite z DA, navedite še višino stroška (v evrih) za posamezno sredstvo. Vsota mora biti enaka odgovoru na 6. vprašanje (Višina finančnega vložka).

9. Strokovno znanje

Športno treniranje, kondicijska priprava, zdravstvo/ medicina, športna psihologija, športna analitika.

- a) DA
- b) NE

10. Športno treniranje

Trenerski štab, ki skrbi za tehnično in taktično pripravo športnikov.

- a) DA
- b) NE

11. Višina finančnega vložka namenjenega športnemu treniranju

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite za plačilo dela trenerskega štaba.

12. Kondicijska priprava

Strokovnjak ali strokovni tim, ki skrbi za kondicijsko pripravo športnikov. V primeru, da to področje pokriva športni trener, odgovorite z NE.

- a) DA
- b) NE

13. Višina finančnega vložka za kondicijsko pripravo

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite za plačilo dela stroke na področju kondicijske priprave.

14. Zdravstvo/medicina

Zdravnik/i, fizioterapevt/i, maser/ji, ki skrbijo za zdravstveno/ medicinsko podporo športnikom.

- a) DA
- b) NE

15. Višina finančnega vložka v zdravstvo/medicino

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite za plačilo dela zdravstvene/ medicinske ekipe (vključujoče potrošni material, najem opreme, nakup opreme, amortizacija opreme,...).

16. Športna psihologija

Psiholog/i, ki skrbi/jo za psihološko podporo športnikom.

- a) DA
- b) NE

17. Višina finančnega vložka v psihologijo

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite za plačilo dela športnega/ih psihologa/ov.

18. Športna analitika

Strokovnjak ali strokovni tim, ki analizira nastope športnikov. V primeru, da to področje pokriva športni trener, odgovorite z NE.

- a) DA
- b) NE

19. Višina finančnega vložka v analizo

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite za plačilo dela strokovnjaka ali tima, ki izvaja analize nastopov (vključujoče potrošni material, najem opreme, nakup opreme, amortizacija opreme,...).

20. Logistična podpora

Vodenje reprezentance in organizacija, transport.

- a) DA
- b) NE

21. Vodenje reprezentance

Vodstvo reprezentance, ki skrbi logistiko in organizacijo dela.

- a) DA
- b) NE

22. Višina finančnega vložka v vodenje reprezentance

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite za plačilo dela vodstva reprezentance.

23. Transport

Gorivo, cestnine, parkirnine, najem vozil, amortizacija vozil, servisiranje vozil, boniteta vozil, vozovnice (letalo, avtobus, vlak ipd.).

- a) DA
- b) NE

24. Višina vloženih finančnih sredstev v transport

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga vlagate v transport.

25. Ustrezni bivalni pogoji

Namestitve: Hoteli, apartmaji ali druge oblike namestitev. Stroški prehrane v primeru, da so vključeni v stroške namestitve.

- a) DA
- b) NE

26. Višina finančnega vložka v bivalne pogoje

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga vlagate v bivalne pogoje.

27. Športno infrastrukturni pogoji

Športni objekti, površine, ...

- a) DA
- b) NE

28. Višina finančnega vložka v športno infrastrukturo

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite najemu, amortizaciji, vzdrževanju športne infrastrukture.

29. Športna oprema

Manjša potrošna športna oprema, oblačila, športni pripomočki, športna orodja...

- a) DA
- b) NE

30. Višina finančnega vložka v športno opremo

Navedite višino finančnega zneska (v evrih), ki ga namenite nakupu, najemu, amortizaciji športne opreme.

31. Drugo

Ali so športniki deležni še katerih drugi sredstev?

- a) DA
- b) NE

32. Katerih Sredstev so športniki še deležni?

Podajte primer in višino stroška. Npr.: Strokovno znanje: nutricizem - 2500 eur.

33. Katero tekmovanje najvišjega ranga je v letu za katerega ste vnesli podatke potekalo (SP ali/in EP ali/in OI)?

Možnih je več odgovorov.

- a) SP
- b) EP
- c) OI

34. Lokacija tekmovanja

V primeru več tekmovanj vnesite podatek za vsako posebej. Npr.: Evropsko prvenstvo: Birmingham, GBR; Olimpijske igre: Tokio, JPN

35. Ali je lokacija tekmovanja v tem letu (tekmovalni sezoni) vplivala na povečanje stroškov?

- a) DA
- b) NE

36. Razlika v stroških zaradi oddaljenosti večjega tekmovanja.

Ocenite za koliko odstotkov (%) se povečajo stroški v primeru velike oddaljenosti tekmovanja.

VLOŽENI ČAS ŠPORTNIKA

37. Časovni vložek v trenažni proces

Ocenite, koliko ur vloži članski reprezentant v trenažni proces v času enega leta (ene tekmovalne sezone).

38. Časovni vložek do vrhunškega rezultata

Koliko mesecev od preboja v člansko reprezentanco v povprečju porabi športnik za doseg vrhunškega športnega rezultata (rezultat, ki izpolnjuje pogoj za pridobitev naziva

vrhunskega športnika oziroma pridobitev kategorizacije mednarodnega, svetovnega ali olimpijskega razreda).

PRIHODKI ŠPORTNE PANOGE - Javna sredstva:

Športna panoga se financira iz javnih financ. Prosimo, navedite višino finančnih sredstev (v evrih), pridobljenih iz vsakega posameznega področja.

39. FŠO

Priprave in nastopi nacionalnih reprezentanc, v katere so vključeni vrhunski športniki, ki nastopajo pod okriljem NPŠZ

40. MGTŠ

Program LPŠ, programi priprav in nastopov državnih članskih reprezentanc

41. Sredstva OKS-ZŠZ

Ali ste v izbranem letu prejeli sredstva za program priprav s strani OKS-ZŠZ?

- a) DA
- b) NE

42. Višina sredstev OKS-ZŠZ

Kakšna je višina finančnih sredstev, ki ste jih v izbrani sezoni prejeli s strani OKS-ZŠZ?

43. Sredstva Mednarodne športne federacije (MŠF)

Ali pridobivate finančna sredstva tudi s strani MŠF?

- a) DA
- b) NE

44. Višina sredstev MFŠ

Kakšna je višina finančnih sredstev, ki ste jih v izbrani sezoni prejeli s strani MŠF?

PRIHODKI ŠPORTNE PANOGE - Zasebna sredstva:

Športna panoga se financira iz zasebnih sredstev (lastnih dejavnosti). Prosimo, navedite višino finančnih sredstev (v evrih), pridobljenih iz vsakega posameznega področja.

45. Sponzorska, partnerska sredstva:

Navedite višino zneska, ki ga pridobite iz sponzorskih/partnerskih sredstev in ga namenite za program za priprave in nastope članske reprezentance

46. Donacije

Navedite višino zneska, ki ga pridobite iz donacij in ga namenite za program za priprave in nastope članske reprezentance

47. Članarine

Navedite višino zneska, ki ga pridobite iz članarin in ga namenite za program za priprave in nastope članske reprezentance

48. Pridobivate lastna sredstva še preko drugih področji?

- a) DA
- b) NE

49. Druga področja pridobivanja zasebnih finančnih sredstev

Navedite področje in dodajte višino pridobljenih sredstev. Navedite znesek, ki ga namenite programu za priprave in nastope članske reprezentance. Npr.: Maloprodaja: 20000 eur

SPLOŠNI KOMENTAR

50. Splošni komentar

Ali imate na izbrano tematiko oziroma vprašalnik še kakšen komentar?

Priloga 2: Transkripcija intervjuja s Andrejem Jelencem

ANDREJ JELENC, KAJAKAŠKA ZVEZA SLOVENIJE

S: Glede sredstev sva ravnokar govorila, katera so. Zdaj kot najprej najbolj splošno vprašanje: katera sredstva poleg finančnih najbolj vplivajo na uspeh vrhunskih športnikov?

J: Glej, moje izhodišče je takšno, da moraš imeti za dosego ali pa se normalno izvedbo programa prvič objekt, na katerem lahko treniraš, se pravi pogoje za trening. Druga zadeva je pa strokovni kader. Če imaš doma ti dve stvari pokrite, da imaš, recimo, kjer dnevno treniraš, dobre pogoje, kar se tiče objekta in pa strokovnega kadra, potem je že veliko narejenega. To pomeni, da ti potem ni treba veliko dati na priprave izven kraja bivanja, ker so res finančno potratne, časovno tudi, biva se drugje. Ni tako kot doma, vseeno je lepše doma trenirati. Je pa potem odvisno od pogojev. Glede na to, da smo šport v naravi in da je med pripravljalnimi obdobjem, torej nekje od decembra pa do marca, praktično nujno iti v neke kraje z ugodno klimo in poiskati čim boljše pogoje, da se da tam izpeljati tiste stvari, ki jih je pač potrebno v pripravljalnem obdobju potrebno narediti.

Če gledam vse panoge, ki jih pokriva naša zveza, imamo s slalomom dva centra, v katerih imajo solidne pogoje za trening. Tacen v Ljubljani kot eden nacionalnih centrov, kjer je pa proga stara že več kot 30 let in tudi proga ni več primerljiva z drugimi modernimi programi, na katerih so bile največja tekmovanja. Zato tukaj nismo več najbolj konkurenčni. In pa Solkan, ki ga mi tretiramo prav tako kot nacionalni center, predvsem za mladince, in kjer je tudi cilj, bo drugi največji dom v Sloveniji. In tam je bolj problem tudi sama Soča, ker je odvisna od delovanja elektrarne in se ni vedno lahko zmeniti za to, da so pogoji konstantni. Če ti med treningom voda naraste in pade, je potrebno popravljati in je tako zelo težko izvesti optimalen trening. Imamo pa še en center na Špici v Celju, ki je pa izredno dober center za najmlajše za učiti se. Na primer, kako se osnove tehnike na divji vodi naredijo zato, ker je malo kubikov, in se otroci lahko tam naučijo neke pravilne tehnike v pogojih, prilagojenih njihovem znanju.

To, kar se tiče pogojev za slalom. Za spust je skupina »spustašev« zelo velika in večina jih praktično trenira v Ljubljani na Ljubljanici in se potem vozijo na Savo, Kolpo in tako okrog po rekah takrat, ko so ugodni vodostaji, tako da so zelo odvisni od prevozov.

Kar se tiče pa mirnih vod, so pa zdaj veliko trenirali v Ljubljani. Čez poletje so večinoma v Bohinju na bohinjskem jezeru, kjer imamo Kajak kanu klub Bohinj in njihove prostore za hrambo čolnov. Tam imajo tudi manjši fitness, uporabljamo tudi ČŠOD za bivanje. Tako da biva se večinoma v namestitvah blizu, tudi v hotelih. Velik problem treninga na mirnih vodah je zakon na celinskih vodah in da nam ne dovoljuje uporabe električnih motorjev za spremljanje tekmovalcev in zato uporabljamo dva električna čolna, dva katamarana z električnim motorjem in si morata ta dva katamarana na vse ekipe vse trenerje čez dan menjati. Še en tak čoln imamo tudi na Mostu na Soči, kjer je še nekaj skupin, ki trenirajo na

mirnih vodah. Imamo tri klube na morju – »mirnovodaške«, kjer pa je morje za trening primerno zelo zgodaj zjutraj, ko je še mirno. Tako da so pogoji za vrhunski trening zelo zelo težki. Imajo tam v Ankaranu nekaj možnosti, pa v Seči je kanal, tako, da pogoji za trening na mirni vodi za vrhunski trening niso optimalni. Zaradi tega so tudi, recimo, Špela Ponomarenko Janić in vse te boljše tekmovalke in tekmovalci z obale večinoma trenirali v tujini. Kar pomeni poleti na primer v Bohinju, čez zimo v Južni Afriki, Avstraliji in spomladi, na primer, v Zagrebu. Pa včasih smo uporabili tudi Bled, tako da smo gostovali pri veslačih, ampak nimamo ravno idealnih pogojev za trening.

Zdaj se dogovarjamo da bi progo postavili v Murski Soboti na Kamenšnici tam v tistem jezeru. Tako da bo mogoče zdaj občina vložila določena sredstva, da bodo postavili proge za mirno vodo. Tako da mogoče bomo enkrat prišli do nekega objekta, da bi lahko naredil kakšno tekmo tudi doma. Vsaj s tremi progami postavljenimi.

To je kar se tiče objektov. Kar se tiče pa strokovnega kadra, imamo, pa lahko rečem, dosti dober strokovni kader, ki ima veliko izkušenj in veliko znanja. Tako da mislim, da je ta del solidno pokrit predvsem v slalomu in pa tudi v spustu. Nimamo pa veliko trenerjev za trening na mirnih vodah, tako da tukaj je sigurno ena stvar, kjer nam mogoče malo manjka znanja. Imamo Stjepana Janića, imamo Jerneja Zupančiča, pa še Maks. To je kar se tiče trenerjev na mirnih vodah. Ampak je v bistvu Stjepan edini trener, ki je delal s trenerji vrhunskega ranga. Maks ima izkušnje z njimi, ki jih prenaša zdaj tudi na mirne vode, tako da tudi z rezultati, ki jih dosega, zdaj že sodi med trenerje, ki sodijo visoko. Je pa recimo kaj sem problem, ker je potrebno povečati število kvalitetnih trenerjev, predvsem pa pri mladih. Tako da veliko jih nimamo in tudi klubi, ki iščejo trenerje, se soočajo s kar veliko težavo – dobiti dober kader mogoče ne ravno za najmlajše, ampak bolj za vmesno obdobje med 15. in 19. letom, v obdobju glavnega razvoja. Velik del najboljših trenerjev se ukvarja s članskimi ekipami in reprezentanco in hkrati pokriva še mlajše selekcije. In tu se pojavi en izziv za nas. Poskušamo nekaj tekmovalcev usmeriti na Fakulteto za šport, da bi z ustrezno izobrazbo po končanih športnih karierah delali kot trenerji. Je pa dejstvo, da dober tekmovalec ni rečeno, da bo tudi dober trener. Trener mora bit talentiran za ta posel ali pa biti »pravi človek« za to.

Druga stvar so potem finance: ali smo sposobni te trenerje ustrezno nagraditi? Mi že lahko s strani zveze nekaj pomagamo, je predvsem velik problem financiranja trenerjev na lokalnem nivoju oziroma v klubih. Veliko tekmovalcev, ki imajo znanje in izkušnje, bi to lahko prenašali na mlajše generacije oziroma bi se izkazali kot trenerji, a še niso diplomanti Fakultete za šport. So samo usposobljeni in problem nastane, ker jih kot usposobljen kader ne moreš »obesiti« na sistemsko financiranje. Tako da moramo temu namenjati »svež denar«, ki ga dobimo od zunaj – npr. od staršev skozi vadbine. Ne moreš pa ga dobiti preko sistemskih sredstev, ker je ureditev športa v Sloveniji ta trenutek takšna.

To sta ti dve zadevi – kader in pogoji, ta trening in objekti.

S: Hvala za izčrpen odgovor. Se bova v nadaljevanju navezala še na to. Če nadaljujemo – recimo, raziskave kažejo, da se prebivalci s slabšim socialnim statusom bolj ukvarjajo s kolektivnimi športnimi panogami; tisti z boljšim socialnim statusom pa z individualnimi športnimi panogami. Zdaj vi ste sploh specifika zaradi infrastrukture, kakor si zdaj razlagal, in športne opreme. OK, do zdaj sva se bolj dotaknila infrastrukture, poleg tega verjetno pride tudi športna oprema. No, zdaj me pa res zanima, kako ta dostopnost vpliva na to, da vi lahko rekrutirate mlade športnike v vašo športno panogo?

J: Za začetek dobijo vsi opremo v klubu. Kar pomeni, da ko začnejo s treningi v kajakaški šoli, pa recimo prvo leto, ko veslajo, imajo klubske čolne, klubska vesla, čisto osnovna čelada. To osnovno opremo dobijo v klubu. Za sam začetek. Potem je pa zelo zgodaj potrebno, da že starši poskrbijo sami, da se pridobi individualna oprema. Kar pomeni, da je zelo malo klubov Slovenije, ki so sposobni tekmovalcem dlje časa zagotavljati opremo. V Sloveniji sta mogoče dva na divjih vodah takšna: Tacen in Celje. Mogoče Hrastnik. In mogoče Žusterna pri mirnih vodah. Drugače pa večina otrok tekmovalcev, sploh na divjih vodah, ima svoje čolne oz. opremo. Zdaj sreča je ta, da čolni rotirajo, da jih na primer boljši tekmovalci prodajajo potem mlajšim in lahko mladi veslajo par let na teh starih čolnih. Zdaj na divjih vodah se čolni bolj hitro menjajo zato ker sva tudi večkrat poškodujejo zaradi narave športa. Na mirnih vodah ti čolni trajajo bistveno dlje, če jih znaš čuvati oz. da se malo bolj pazi. V tem primeru je lahko uporabna doba nekega čolna tudi deset let. Včasih so bili ti čolni za slalom tudi malo cenejši kot za mirno vodo, zdaj pa ni več tako. Zdaj pa so šle cene tudi teh čolnov blazno navzgor.

S: Kaj to pomeni? Tisoč, tisoč plus?

J: 2,5 ali 3 tisoč. So novi čolni.

S: Tudi za »slalomiste«?

J: Ja. Kar pomeni, da so včasih mladi športniki za nekje 1.000 € ali celo 500 € lahko kupili že rabljen čoln. Zdaj, počasi, to ni več dovolj. Kar pomeni, da je zdaj kriza. Pa še vsa vesla so karbonska več ali manj. In tudi pod 250, 300 € ne dobiš nobenega vesla. In veslo se lahko tudi hitro zlomi. Ne vem, čelada, plavalni jopič, krovnica in ta osebna oprema, to že traja. Plavalni jopič je nekje 100 €. Ampak potem želi imeti že vsak te malo boljše complete: jopič, ki ima krovnico in plavalni jopič v enem kosu, ki je pa takoj 250 € ali celo 300 €. In zdaj, če gledaš čoln, da mora nek starš dati za enega 14 let starega, ki bi rad prišel zraven, da da 1500 € za rabljen čoln, pa da ima otrok dve vesli, pa je to takoj 500 €. Tako, da smo mimogrede na dva ali pa tri tisoč, če želiš imeti neko konkurenčno opremo v mladinskih kategorijah.

S: Ampak dokler ne pride do reprezentance verjetno?

J: Noben od reprezentantov nima opreme financirane s strani zveze.

S: Se pravi od zveze ne dobi nič? Ampak od društva pa verjetno kaj dobi?

J: Ja, tudi ne zato, ker je sistem spet financiranja tak, da klubi za člansko zgodbo ne dobijo denarja. Sponzorjev klubi večinoma nimajo. Če gledamo samo Ljubljano, pa je v Sloveniji zelo podobno – financira se objekt in kader. Zdaj objekta se pri nas ne financira zato, ker nismo v dvorani. Ne dobimo niti evra za bencin ali pa za nafto, kar pomeni za vzdrževanje kombijev. Kar pomeni, da imajo klubi po dva, tri kombije, zato da se lahko vozijo na treninge. Torej iz sredstev, ki jih nekako napraskajo, morajo vzdrževanje vozil pa te stroške pokriti. Pa trenerje. Kar pomeni, da vse priprave in vse stvari so plačane s strani staršev. In zdaj ti najboljši tekmovalci člani, imajo pa ta del na pripravi pa tega pokrit s strani zveze. Pokrit imajo strokoven kader s strani zveze, ampak za opremo se pa opremo, ne vem, boljši športniki kot Peter Kauzer, Savšek, Božič, dogovarjajo z opremljevalci, sponzorji. Kar pomeni, da recimo Sadiline, Peak pa osebno opremo jim več ali manj zagotovijo sponzorsko.

Kar pomeni, da tega stroška ni. Za čoln morajo pa že večinoma plačevati. Kauzer ga še dobi. Beni mislim, da dobi en čoln ali pa tudi to ne. Ne vem, ali že mora nekaj za material dati zraven. Že člani, recimo »top top« tekmovalci, se morajo znajti, kako to opremo pokrit. Mi imamo recimo za najboljše tekmovalce neke sklade za priprave. Za zimski del priprav recimo, dobijo glede na njihove rezultate določen denar. In recimo znotraj tega si lahko tudi nabavijo kakšen kos opreme te, če je ne dobijo sponzorsko. Tako da tukaj je pri nas upravičen strošek tudi oprema, ampak je problem pa ta, da nočemo imeti osnovnih sredstev preveč na zvezi. Tako da to potem več ali manj nakupujejo preko klubov, pa mi s klubi potem urejamo, tako da njihove individualne čolne klubi na svojih osnovnih sredstvih pokrijejo. Skratka, to je pač nek sistem, da jim pomagamo, mogoče tudi pri opremi, predvsem pa zagotavljamo priprave pa strokovni kader s strani zveze.

S: Okej.

J: Tako da oprema je tudi ena izmed težav.

S: No, saj to je tudi eno izmed mojih vprašanj, tako da si tudi zdaj v bistvu tudi že večinoma odgovoril. Ker si tudi v anketi, ki si jo izpolnil, napisal, da tam tudi za 20 % stroškov pokrivajo tekmovalci sami, kar se tiče celotnega budžeta. Se pravi, očitno je to več ali manj oprema.

J: Ne, mi pokrivamo definitivno vse zimske priprave. Če govorimo o najboljših športnikih. Zato, ker recimo, ko so šli v Emirate, to je bilo 100 % pokrito s strani zveze. Imamo na primer tudi tak nek način, da imajo oni neko svojo kvoto, ki jo koristijo. Tako, da se že na začetku leta pripravljalnega obdobja ve, kakšna kvota je temu namenjena. In se potem na osnovi tega odločajo, ali bodo šli za na primer tri tedne ali pa za en mesec. Odvisno, koliko imajo sredstev. Če gre pa trener z njimi, je pa pokrit ekstra, tako da oni ne plačujejo stroškov trenerjev iz teh svojih skladov.

S: To je torej za bivanje, za transport in podobno?

J: Ja. Honorarje pa imajo trenerji. Z njimi imamo mi podpisane pogodbe. S tistimi, ki delajo s temi najboljšimi tekmovalci in so bili del programa. Tako je sedaj. Pripravljamo pa neko spremembo za naslednji olimpijski cikel.

S: Okej. Kar se tiče infrastrukture sva tudi že prej kar veliko govorila. Ampak zdaj me zanima še stanje v primerjavi z drugimi državami. Rekel si, da so zadeve že malo dotrajane. Kaj pa v primerjavi z drugimi? Koliko v bistvu to res vpliva na neko konkurenčnost naše države glede na ostale, kar se tiče infrastrukture?

J: Velik problem je v bistvu pri mladih. Zato, ker starejši ti boljši tekmovalci že grejo okrog in veslajo tudi po drugih progah. Ker je tudi šport zelo specifičen. Predvsem zelo se lahko orientirava na slalom. Na slalom progah je pač tako, da več različnih prog pravzaprav preveslaš, bolje se znaš prilagajati na vsako progo. In prideš na nek objekt, če si tam že večkrat veslal, imaš več šans, da s konkurenčnim tistim, ki so tam doma. Zato tudi mi delamo v Tacnu tekme. To je kar specifična sama disciplina. Tega recimo ni na mirnih vodah zato ker kanal je kanal, jezero je jezero. In je tukaj dosti težav, v bistvu pri mladih. Tako da Tacen je v bistvu zelo specifičen in zato tudi naši zelo veliko hodijo na priprave, kadar je možnost, na primer v Bratislavo. So pa zdaj večina prog teh, kjer so največja tekmovanja, proge z umetnim ovirami. In je pri nas v Tacnu specifična tega padca in pol se voda razlije, diha. Zdaj naša vizija je, da bi enkrat v kratkem Tacen prenovil. Da bi naredili ožji kanal in tudi določene umetne ovire in da bi bil tok po sredini takšen kot na vseh drugih progah. Upamo, da bo se premaknil tudi projekt proge v Brežicah, ki je narejen »iz nule«, kar pomeni, da je projekt narejen tako, kot so te moderne proge postavljene.

Tako da je sigurno primerjava z drugimi, ki trenirajo veliko na takih progah, težka. Mislim, nismo čisto v enakem položaju. In zdaj tako, če gledamo druge močne države, recimo Angleži, imajo center od olimpijskih iger leta 2012, kjer trenirajo vsi. Takrat so se vsi ti boljši tekmovalci praktično preselili tja in trenirajo tam. Tudi vsi trenerji reprezentančni so tam. V Pragi na primer večina tekmovalcev trenira v Pragi in so vsi več ali manj v Pragi. Zdaj, če gledamo Francoze, oni so imeli nacionalni trening center v Poju, ker je tudi umetna proga. In zdaj so zadevo za Pariz preselili v Pariz. Nemci imajo center v Ausburgu, Leipzigu, dve progi umetni in so vsi tekmovalci in trenerji praktično tam, od mladincev naprej. Dobijo službo v vojski, policiji, kakorkoli in so potem nastanjeni tam in trenirajo v tistem centru. Slovenija je po drugi strani tako majhna, da tudi če živiš na primer v Celju, se lahko trikrat na teden v Ljubljano pripelješ na trening. In ni nujno, da živiš tukaj. Je pa res, da jih večina pride študirat v Ljubljano in zato je pri nas Tacen tudi takšen center, ker so šole pač v Ljubljani in se veliko mladih seli sem.

S: Ampak to je potem že precej najvišji nivo. Problem je pa, če prav razumem, z mladimi.

J: Ja, saj pravim, da oni pa trenirajo v svojih krajih. Na primer v Solkanu, veliko mladih trenira tudi v Tacnu. Je pa specifična. Glede na to specifično jih je treba peljati tudi drugam trenirat.

S: Ja. Razumem. Okej, zdaj kar se tiče teh sredstev, o katerih sva prej govorila. Iz različnih raziskav je razvidno, da je ta časovna ekonomičnost ena najbolj pomembnih stvari, se pravi, da čim bolj izkoristiš čas. No, in zdaj, če pogledaš na sredstva, o katerih sva govorila, katera so tista, ki najbolj vplivajo na časovno učinkovitost. Na kakšen način bi lahko najbolj ekonomično zapeljal celotno stvar? Kaj najbolj vpliva na to?

J: Tukaj misliš mogoče tudi ne vem, koliko imajo časa trenirati z vsem drugimi obveznostmi?

S: Tako, z vsem drugim. Z vsemi obveznostmi. Eno tako stvar si na primer že povedal. Recimo, da se športniku ni treba peljati iz Ljubljane kamorkoli na trening.

J: Ja, zdaj v Ljubljani imamo recimo tri klube. Vsi trenirajo v Tacnu. In otroci recimo trenirajo v Tacnu v soboto in nedeljo. Ker ni mogoče tudi vedno trener zraven. Čoln ima recimo v čolnarni, ga vzame in gre veslat tudi dol pod elektrarno, pa lahko tri ure naredi v vodi brez težav. Tudi sam. Gre, pa ponavlja določene zadeve, kakšne občutke ipd. Iz Ljubljane, iz Livade, če hočejo trenirati, se mora peljati tudi v Tacen. In če nima trenerja, če nima kombija ali pa da ga starš ne pripelje, trenira na Ljubljani, na mirni vodi in ne trenira tistih stvari, ki bi moral. Že pri teh, ki so v Ljubljani, se tako hitro zakomplicira. In stvar je ta, da je pa šola, pa zima. Otroci so do dveh v šoli. Pozimi je pa ob štirih tema. In mi imamo toliko in toliko časa več kot 20 čolnov v Tacnu, na progi naenkrat ne morem trenirati. Imaš popoldne dva termina, kamor jih moraš spraviti vse. Pa, da jih pripelješ vse, pa imaš še kakšne tujce, pa tako naprej in jih moraš v dve uri popoldne vse, ki so v šoli in na faksu, spraviti.

Lažje je recimo za najboljše ti, ki so profesionalci recimo, ki imajo čas trenirati dopoldne. In dopoldne naredijo tisti trening na divji vodi. Se pravi cel jesenski in zimske del sezone je kriza, ker je kratek dan in ne moreš zunaj trenirati. To je tudi eden izmed razlogov, zakaj vsi hodijo drugam trenirati. Ampak ta časovna komponenta je zelo pomembna in recimo velik vložek je potreben za to, če hočeš kolikor toliko optimalne pogoje zagotoviti. Recimo, Simon Hočevar pobere s kombijem vso mladino po šolah in jih pelje v Tacen na trening. Torej čaka po šoli. In jih pobere. In je logistika. In če nimaš profesionalca v klubu, ki ima čas to narediti, če imaš na primer enega honorarnega trenerja, ki je v službi in popoldne pomaga kot trener – da je usposobljen in pomaga kot trener, težko dela pred četrto popoldne. In čez zimo si »zmrznil,« ker nimaš pogojev. Mi sicer imamo reflektorje in lahko tako tudi pozimi luči prižgemo in lahko mogoče naredijo trening tudi lahko zvečer. Je pa to na nekem krajšem delu proge. Tako da določene treninge lahko naredijo pozimi, tudi kasneje.

S: Ampak kaj pa če greva samo, recimo na vrhunske športnike, kjer si že prej rekel, da imajo lažje pogoje. Kaj pa recimo ena uporabo neke tehnologije kot na primer analitika? Razmišljam, če bi z neko športno analitiko prepoznal tiste stvari, ki so ključne za na primer telesne sposobnosti – da bi lahko rekli stvari naredil na suhem.

J: Sej jih. Mislim, večina vsaj teh najboljših gre tudi 4-5x na teden v fitnes. Tako, da ogromno kondicijske vadbe se naredi v fitnesu. »Mirnovodaši,« ogromno treninga naredijo na trenažerjih. Na primer Špela in Anja od novembra pa do konec januarja, ko gredo v Južno Afriko, enega treninga v vodi sploh ne naredijo. Ali pa gredo v sobota ali nedeljo kakšen trening naredit na vodo, tako malo za občutek. Da ne izgubi občutka. Sicer so pa dvakrat na dan na ergometrih, pa še v fitnesu. Pa ogromno plavajo. Vsaj »mirnovodaši«.

Drugače pa, kar se tiče analitike: pri nas dosti ukvarjamo predvsem v slalomu, z analizami voženj, tehnike, taktike, s temi primerjalnimi »softverji«. Recimo Inaki, ki je šef, on je sam razvil en dober »software« za iPhone pa za apple, ki ima noter vse: »poštopaš,« vse odseke, na primer, in ko on zaključi »furo«, lahko on takoj že primerja svojo vožnjo z drugimi. Se pravi, imamo prav svojo kajakaško aplikacijo. Eni trenerji sicer še vedno uporabljajo »dartfish«. Tako da teh analiz za taktiko, tehniko se dela kar veliko. Tudi imamo sistem, da imamo server nastavljen in trenerji recimo takoj po treningu gor naložijo vse posnetke iz treninga, tako da lahko tekmovalci sami analizirajo vse – imajo vse vožnje s treninga naložene in lahko pregledujejo, ko imajo čas. Ta sistem kar dobro teče.

Imaš pa različne trenerje – ena, ki se držijo nekih tradicionalnih zgodb, eni so pa pripravljeni iti naprej. Ena od stvari, ki je meni ni uspelo doseči ali pa nisem sposoben, je, da bi bistveno več meritev delali. Pa da bi spremljali bolj sistematsko, kompletno celo zgodbo. Da, da bi imeli tudi podatke za nazaj, recimo Benjamina Savška, Petra Kauzerja. Recimo, kakšne sposobnosti so imeli, ko so bili 27 let stari. Ali pa ko so prihajali zraven v primerjavi s tem, kakšne so bile potem kasneje, ko so bili na vrhuncu. Da bi mladi razumeli proces. Na primer od čisto osnovnih motoričnih sposobnosti pa do določenih storitev. Da bi vedeli, kje morajo biti, na katerem nivoju, če bo, hočejo imeti pot v prihodnje vrhunsko. To nam definitivno manjka, ker te nismo bili nikoli sposobni res dobre baterije testov naredit, ki bi se jo držali na dolgi rok. Vsakič poskušamo vsakič sproti, ampak se mi zdi, da so potem trenerji, takšni, da preveč hočejo. Hočejo preveč v detajle pri vseh teh meritvah, namesto da bi se odločili za neke osnovne zadeve, ki ti dajo nek vpogled. In bi dejansko potem na dolgi rok lahko imeli neke primerjave. Ker čisto pri teh nekih detajlih je tako specifično pri posameznikih, da nima smisla.

Skratka, ta del nam sigurno manjka. Nimamo pa tudi ljudi, ki bi se zelo veliko ukvarjali, vsaj pri nas ne, ki bi se s tem znanstvenim delom ukvarjali. Tako, da je zelo ostaja vse na posameznikih. Ena posamezniki tega delajo več. Vsem dajemo možnost sodelovanja z Inštitutom za šport, tako da imajo vsi odprta vrata. Še malo jih »porivamo« in eni pač koristijo tega več, drugi manj. Predvsem pri mladincih smo v zadnjem obdobju malo teh zadev vzpostavili. Da imajo vsaj jeseni in spomladi mladinci kot ekipa skozi neko baterijo testov. Da bi imeli pa to za člane, pa žal ne.

Vem, da je bilo v anketi eno vprašanje tudi, koliko se tega zraven uporablja. Zelo veliko je psihološke priprave, tega je veliko. Veliko, vsaj ti najboljši individualno sodelujejo na prehranskem statusu na krvi, na kontrolah glede pretreniranosti – na primer meritve sestave

telesa in te stvari. Da so tu pod kontrolo. Tako da kri, pa te zadeve, te kontrole so redne. Predvsem pri puncih, da je pravo razmerje železa v krvi. Ampak vse skupaj je tako narejeno, da mi smo jim mi vrata odprli, potem se pa sami trenerji oz. tekmovalci odločijo skupaj, na kakšen način bodo to izkoristili. Odvisno, komu kdo in kaj odgovarja. Nočemo prisiliti nekoga, da morajo obvezno nek sistem peljati, ampak jim damo predvsem dosti maneverskega prostora, da delajo s tistimi, od katerih imajo »feedback«, ki ga rabijo in kjer da vlada zaupanje. Ker mislim, da če imaš ti neke rezultate, je pomembno, da imaš okrog sebe take ljudi, ki jim verjameš, zaupaš. In potem bistveno drugače odpelješ proces treninga, kot pa če nekaj dobiš, pa potem ne veš, če je to in tako naprej. Tukaj je bil dostikrat problem z Inštitutom. Ker so ti z instituta samo testirali in dali potem rezultate na način »tukaj imate« in potem si trenerji mogoče, nekateri, ki so predvsem bivši tekmovalci usposobljeni, ne znajo tistih rezultatov dejansko interpretirati. In jim ne pomagajo pri planiranju treninga. In so parkrat rekli, da tega ne rabijo in da če nimajo nekega svetovanje, ki nam svetuje, da trening usmeri v eno ali v drugo smer, potem trikrat grejo, četrtič pa teh rezultatov ne gledajo več. In iščejo mogoče neko drugo varianto, nekoga drugega, ki bi jim pa to omogočil.

S: Glede na specifiko športne panoge je res ogromno tehnične in taktične priprave. OK, saj telesna sigurno vpliva...

J: Ja, s telesno je pa tako ne. Fantje morajo biti na top nivoju. A veš, če niso kondicijsko top pripravljeni, če nimajo vzdržljivosti, moči, gibljivosti in koordinacije, potem ti ne bo nobena taktika, tehnika pomagala. Ker ti moraš biti »tam tam«, potem je pa ostalo nadgradnja.

S: Naslednje vprašanje se veže na kadrovsko stisko. Verjetno trenerji pokrivajo več ali manj vse spektre? Od treniranja do analiziranja...

J: Da je zmeraj več je tega, da imajo za kondicijsko vadbo druge trenerje. Recimo, Eva Terčelj dela z Maksom Frančeškinom na fitnesu. Ker Maks se je veliko fitnesom ukvarjal. Pa tudi, predvsem Luka Žgajnar, se veliko fitnesom ukvarja pa še kdo drug. Več ali manj se tisti tekmovalci, ki so v neki trening skupini, vežejo na istega kondicijskega trenerja. In Eva na primer dela kondicijo z Maksom, plan treninga, tehniko, taktiko in vse ostalo pa z Jernejem. Beni Savšek je delal vsa leta in še zmeraj hodi v Maribor. K Baradi. Dobro je tudi malo družinska naveza, ampak vseeno. In stvar tam zelo funkcionira. Tako da jih je kar nekaj tudi tukaj naših, ki so se bolj usmerili v kondicijski del in delajo na tem področju s tekmovalci.

S: No saj, tudi jaz to vidim pol ker psihologe imajo pa verjetno tudi različne?

J: Ja, seveda. Sedem različnih. Delajo z različnimi. Tudi sam ne poznam vseh.

S: Če prav razumem, oni torej dobijo neko kvoto, neka sredstva, ki jih oni potem porabijo za karkoli.

j: Tako.

S: OK, ampak imate kakšne kriterije narejene za delitev teh sredstev? Kot so bili na primer za olimpijske narejeni tisti NPŠZ kriteriji?

J: Ja, seveda imamo. Za vsak olimpijski cikel smo naredili neke svoje kriterije. In imamo glede na rezultate narejene skupine. In recimo za zadnjega štiriletno obdobje je Inaki kot vodja programa naredil kriterije za slalom, ki smo jih potem samo malo transformirali na mirne volje, da smo imeli tudi tam približno enak sistem rezultatov. Tako, da ima v obeh disciplinah tisti »top-top« tekmovalec isti »support« na slalomu in mirnih vodah.

Na spustu smo pa zadevo spustili na 60 % slalomskih programov zato, ker je ne-olimpijska disciplina, imamo pa top rezultate. Na primer Urankar in vsi te pa glede na to, da je spust zdaj že v četrti skupini, prej je bil v tretji in dajemo višino 60 % slalomskega programa. In en del »supporta« je denar za priprave; drugi del »supporta« je, da imajo kvoto na Inštitutu za šport pri meritvah – določena je maksimalna kvota, ki jo lahko izkoristijo na Inštitutu.

S: Glede kriterija – je to bolj individualno ali na panogo?

J: Ne, govorim o »individualcih«. Sistem, ki ga imamo, razdeljuje finance, na primer glede na kolajne. In potem so imeli olimpijski kandidati še dodatek. Kar pomeni, na primer, da je imel Beni na razpolago za zimo 13.000 € za svoj program.

S: Za svoj program, potem pa verjetno zraven dobi še za prevoz ipd.? To je pa itak tvoj strošek?

J: Ne, to je samo za čez zimo. To je samo do izbirnih tekem. Za čez zimo. Cel del priprav, zdaj vse tekme svetovnega pokala, vsa prvenstva, vse priprave za Pariz so ekstra.

S: To je ekstra zanj konkretno, ne?

J: Skupen program, kar je čez sezono od aprila do konca septembra. Je pa 100 % pokrit s strani, z zveze. On če bi na primer za pet dni skočil v Prago sam individualno na trening, si pokrije to iz fonda. Poleg tega ima pa potem še mislim, da 2.000 ali 3.000 € na Inštitutu za psihologe meritve, strokovno podporo ipd. Tisto kvoto, ki jo »počrpamo,« kar nam je na voljo s strani Fundacije, pa Ministrstva, ko imamo kvoto na Inštitutu.

S: Razumem.

J: Potem je pa tako. Vsak individualno hodi in koordinira.

S: Torej, če imate pa vi skupne priprave, ko grete na primer v Avstralijo, to gre iz tega fonda?

J: To niso skupne. Čez zimo nimamo nič skupnega in ja, to se vse iz tega fonda črpa.

S: Če pa zmanjka, pa »privat«?

J: Ja. Nekateri vzamejo družine s sabo in potem to sami financirajo. Lahko iz kakšnega sponzorskega budžeta ali kakorkoli. Mi ne kompliciramo, če najamejo apartma in so vsi notri v apartmaju. Mu pokrijemo strošek, ne glede na to, koliko jih je v apartmaju.

S: Aja, saj se strošek ne razlikuje, poleg tega ima v vsakem primeru fond.

J: Tako. Sploh pa so načeloma zelo šparovni. Tudi ti, ta mladi, se zmenijo in najamejo eno hišico skupaj npr. V Emiratih in potem na koncu naredijo obračun in si razdelijo stroške. Kuhajo, si sami avto »rentajo« in si razdelijo stroške.

S: Varčujejo, ker drugače ne gre čez. To je dober sistem.

J: Ja, zmenijo se vse sami. Mislim, to je praktično edina varianta, da pridejo s tistimi sredstvi, ki jih imajo skozi. Je pa del tega, da nam v bistvu ta sistem ni všeč. Predvsem zaradi tega, ker je toliko individualizma. Vsak gleda samo še zase. Noben ne gleda več, da bi kaj skupaj, pa da bi skupaj delali, skupaj napredovali in tako naprej. Zato, ker smo jim varianto nastavili zelo individualistično. In zdaj naša za naslednji olimpijski cikel, da bomo zadeve združili, da bomo samo najboljšim – Benotu, Perotu ipd. Dali določeni manevrski prostor, da se odločijo in lahko individualno delajo. Ampak to bo samo za svetovni in olimpijski razred. Vse, kar je dol (nižji razred), bomo organizirali skupne priprave in bodo trenirali skupaj s trenerji, ki bodo reprezentančni trenerji. Ker zdaj vse praktično delajo v okviru nekih trening skupin. In potem se malo potem »fajtajo,« koliko tekmovalcev bo kakšen trener imel zato, da sploh pridejo v kvoto. Ker če imajo določeno količino tekmovalcev, jih bo zveza pokrila. Vidmar je v službi, v vojski, je od Savšeka trener. In občasno še naredi s kom drugim, drugače pa je to ena na ena. In to je drago. Drago kot pes. Potem imaš pa Javornika, ko jih ima osem, pa Simona Hočevarja, ki ima poleg svojih dveh še tri druge mladinske v klubu. In potem se eni trenerji z osmimi ukvarjajo, eni pa sam z enim. Luka Božič ima tako čisto drugačen »support,« ker njegov trener skrbi za osem varovancev kot pa na primer Beni, ki ima svojega trenerja.

S: Ja seveda.

J: Sploh na večjih tekmah se to pozna, ko se lahko on samo na enega 100 % fokusira, Javornik jih mora imeti pa osem čez. In bi radi to malo spremenili, da res samo tem najboljšim še damo nekaj več, sicer pa začnemo graditi na neki skupni zgodbi. Da bomo rekli: »Tukaj imate priprave in se gre za tri tedne v Emirate. In takrat pokrijemo mi, če greste ven iz tega, si plačajte sami.« Na začetku bo verjetno težko, ker so tako navajeni in se bodo verjetno pritoževali, ampak verjetno, upam, je na koncu to tista smer, v kateri bodo več eden od drugega odnesli. Ena druga zgodba je Peter Kauzer, ki pride v Emirate na trening in potem drugi k njemu hodijo. Tujci, ki imajo interes trenirati z njim. Enako Beni. Tem mlajšim moramo neko konkurenčnost na treningih, zato da čim več skupaj delajo. Zato zdaj delamo na spremembi za naslednja štiri leta.

S: To je fina informacija še za marsikoga drugega.

J: Bomo pa videli, če bo to šlo. Zato, ker ta sistem, ki ga imamo, je kar drag. Po drugi strani je pa za nas to peljati težko in mi se na koncu ukvarjamo še samo z delitvijo denarja. Potem pa rečejo: »Kombije bi potrebovali« ali pa: »Prikolice bi potrebovali« ali pa: »Rezervirati je potrebno to ali ono.« Če greš s skupino, je potrebno rezervirati enkrat, tukaj pa rezerviraš za vsakega posebej. Jim pa pomagamo tudi pri vsem. Zdaj je z logistiko res veliko dela. In če imaš ene reprezentančne priprave, pa lahko to enkrat samo urediš in je bistveno lažje.

S: Ja okej. Zanimivo razmišljanje. Ker bi si mislil, da marsikdo dela tudi bolj individualno, v individualnih športnih panogah.

J: Za mene sta dve poti. Ali gremo čisto individualne. Razdelimo denar, pa delajte z njim, kar želite. Samo, da nam prinesejo račune. Mi zahteve že prej oddamo na Ministrstvo in Fundacijo. Financirajo pa potem naj v tem primeru vse sami. Tudi trenerje ne bomo več plačevali in naj financirajo vse sami. Tudi ta del trenerski razrežemo glede na kvaliteto.

Ali pa gremo skupaj. Zdaj bomo videli. Saj smo že dvakrat probali, ampak smo bili zaradi revolta najboljših na polovici spremenili in popustili pod pritiskom boljših tekmovalcev. Je pa dejstvo, da vsak mora imeti določeno individualno pot. Ker šport je žal individualizem. Sploh v individualnih športih, če ni program napisan na kožo posameznika, njegove predispozicije, njegovim tudi socialnim pogojem je težko doseči rezultat. Zdaj, če hočeš meti rezultate, moraš tudi temu vsaj približno slediti.

Jaz zdaj, ko sem bil v Pragi na svetovnem pokalu, imajo to svojo agencijo, svojega sponzorja in naredijo razstavi prostor samo za enega svojega športnika. To pomeni, da je najboljši reprezentant v češki reprezentanci čisti individualist. In ima tudi denarja s strani sponzorjev ogromno. Tako da temu individualizmu se ne moreš izogniti. In s temi spremembami mi to malo na glavo obrnemo glede na to, kamor gre cel svet. Ampak za razvoj se mi pa zdi, da da bi bilo pa boljše, če bi bilo tega skupnega dela več.

S: Ja, ker na tem kar se tiče finančnega vidika, se težko potem mi primerjamo z drugimi državami.

J: Saj ni hec v tem. Ampak že zdaj, ko čakamo, kakšne izračune bodo na OKS-u dal za »support« za priprave v Parizu. Ko bom jaz kolegom pokazal: »Poglejte, toliko smo dobili za priprave za Pariz, od olimpijskega komiteja,« se mi bodo smejali. Zato, ker bodo rekli: »Kako samo tako malo?« Zato, ker je pač sistem tako nastavljen, da tudi OKS isto kandidira za sredstva na ministrstvu ali pa kjerkoli, in pač tako je. In potem, ko se pogovarjamo, kdo ima koliko...

Jaz sem, na primer, v času pred olimpijado v Riu sem delal neko tako hitro analizo, koliko imajo sredstev določene reprezentance samo za slalom program. In smo prišli do tega, da imajo Čehi dva milijona samo za slalom. Slovaki milijon in pol. Francozi nekje tri. Nemci so imeli nekje 2,5 milijona. In prideš do tega, da od konkurence samo za slalom program ni bilo nikogar, ki bi imel pod 1,5 milijona. In recimo pri Avstralcih je reklo, da ima

800.000 € ampak imajo praktično samo dva tekmovalca. Za program slaloma reprezentance. Zato, ker tisti, ki so slabši, si vse sami plačajo. Pri nas noben tekmovalec, ki gre na tekmo, ne plača niti evra sam. Tam imaš pa cel kup, recimo reprezentanc – npr. Američani razen najboljšega enega si vsi čisto vse sami 100 % plačajo. Zveze jih samo prijavo na tekmo. Ostale je pa na njih. In je blazno velika razlika, kako in kaj stvari funkcionirajo. Angleži imajo pa na primer znotraj ekipe in psihologa, svojega in kondicijskega trenerja in fizioterapevta. Vsi so 100 % plačani in so vsak dan v službi na treningu.

S: Ja, razumem, ampak so pa milijoni...

J: Ja. In imajo analitika, ki jim direktno po treningu analizo naredi. Pa imajo fizioterapevta, da greš na fizioterapijo po treningu. In so vsi tam v centru, da čakajo. Saj mi imamo tudi tako nastavljeno, da enkrat na teden je fizioterapevtka od ekipe na razpolago. Tako da več ali manj na tekmah in na skupnih pripravah imamo fizioterapevta s sabo. Ampak se vsi s. p. Ne moreš ga zaposliti. In enkrat je en, drugič je drug.

S: Ja, kar je pa spet slabo...

J: Tako. Nobenega ne moreš 100 % vedeti. Ker tudi, a veš, imaš mladinsko ekipo, člansko slalom, mirna voda, »spustaše,« toliko enih panog znotraj, da je težko. Tako, da z enim ali dvema fizioterapevtoma tudi ne bi nič rešili. Recimo ta teden imam jaz osem kombijev v pogonu, od teh imamo štiri svoje, štiri smo pa morali najeti.

S: Tista nova zgodba si pa predstavljam, da bo te stvari majčkeno skrčila.

J: Upam. Pa še program je tako »smotan«, ker se ne znamo na svetovni in evropski zvezi zmeniti. Ker imaš na primer v istem vikendu Svetovni pokal v Krakovu, Evropsko prvenstvo, mirne vode, Svetovni pokal, spust. Tri prvenstva smo imeli na tri različnih koncih. Poleg tega, da imaš svoj program doma – priprave pa te stvari.

S: Okej, no, ampak zdaj pa če greva res na finance. Že v bistvu na to, kako »noter spraviti«, pa kako v bistvu sploh prideš do tega, da lahko deliš finance. Zdaj, glede na športne organizacije v Sloveniji, je značilno, da vsa privatna sredstva oz. zasebna sredstva dobimo preko sponzorjev. Kar mi je čisto logično. Ampak me zanima, če imate nek izoblikovani poslovni model znotraj zasebnih in samo sredstev za pridobivanje sredstev še neke še z drugih področij.

J: Mi nismo lastniki nobene zadeve. Niti ne peljemo nobenega ekstra programa, da bi imeli kakšen rekreativni pogon ali pa turizem, da bi lahko kakšna dodatna sredstva še kje nabrali. Tako da nimamo v tem trenutku nobene druge zgodbe. Praktično so velika tekmovanja ali pa eno veliko tekmovanje na leto, ki ga imamo – recimo svetovni pokal v Tacnu. To je ena izmed tistih zadev, s katerim poskušamo dodati neko dodano vrednost dobiti, da nekaj ostane.

S: Preko vstopnic recimo, ne?

J: Pa preko vstopnic v bistvi ne. Zato, ker nikdar ne privabi toliko ljudi, da bi se poznalo. Ampak je tako, da poskušamo prek tega vzdrževati center. Ker takrat, ko imamo svetovne priprave in te stvari vložimo definitivno v obnovo in v kakšno nadgradnjo kakšnih stvari. Tako, da skozi veliko tekmo to delamo. In praksa je takšna, da če smo na nuli, smo že kar dobri.

Drugače pa tudi tam so zadeve nastavljene na model sponzorstva in donacij. Eni so »supporterji« in dajo donacijo. Za ene kot sponzorje moraš pa kaj oddelati. Kakšno promocijo, pa to.

S: Kaj pa kakšen »merchandise« pa to?

J: Nekaj malega, ja, ampak je to tako malo, da se ne pozna. Enako kot za vstopnice. Recimo za letošnje evropsko prvenstva ti ne bom sploh govoril, ker smo morali to po-poplavno sanacijo narediti. In je brez veze, da gledamo, ker bo na koncu 100.000 € minusa ali pa še več. Ampak če pogledamo svetovne pokale in naš budžet okrog svetovnega pokala, 150.000-180.000 €. Od tega je od vstopnic pa »merchandise-a« s prodajo artiklov spravimo noter nekje 6.000-7.000 €. Torej nekje 5 %. Nekaj prihodka je iz akreditacij, ki jih ekipe plačajo. To mesto sofinancira.

S: Ampak to gre vse, da se pokriva center ne? Ni to zdaj, da bi imeli naši kakršnekoli koristi od tega? Ampak oni pa zastonj uporabljajo Tacen, ne?

J: Ja, vsi.

S: Od koga je Tacen? Od občine?

J: Načeloma mi plačujemo vodno pravico. Zveza. Klub in to je od Športa Ljubljane. Zemlja kot takšna je pa od Elektro Ljubljana. Ampak tam imamo dogovor, da lahko zastonj uporabljamo in tudi zapornica, pa vse je od Elektro Ljubljana in imamo dogovor, da takrat, ko potrebujemo, da sami reguliramo pretok vode na progi. Skrbi pa zveza za vse. Za vso vzdrževanje. Za zemljo, za kontrolo vode, tistega, ki odpira, pa zapira. To so vse stroški zveze.

S: Ampak kaj pa za prvenstva? A od mednarodne športne zveze vi dobite kaj za to?

J: Ne.

S: Nič? Se pravi za vas je to sam strošek?

J: Ja, sam strošek. Plus plačati moramo vse sodnike. Televizija je naš strošek. Produkcija. Zato moramo toliko notri dobiti, da se vse pokrije?

S: Ampak spleča se pa vam vseeno na nek način...

J: V bistvu je nam interes trenutno organizirat to zaradi promocije športa.

S: Tako.

J: Da nas doma vidijo. Vsaj enkrat na leto, da lahko tisti, ki ga zanima, spremlja. Sicer smo samo zunaj. In to je glavni motiv organizacije velike prireditve.

S: In če imaš tekmo doma, imaš tudi boljše rezultate. Ali se to pozna? Vam ti rezultati se verjetno bistveno poznajo tudi pri pridobivanju sredstev?

J: Tako bom rekel. Več ali manj so naši sponzorji tisti, ki že tradicionalno vsa leta ostajajo z nami zato, ker: prvič smo poceni, drugič so pa nek imidž družbene odgovornosti, da nam pomagajo pri celi zgodbi. Sploh HSE, ki je od prvega leta, ko je bil ustanovljen, eden naših sponzorjev. Telekom je že vsa leta z nami. Elektro Ljubljana je prišel, ko je Ribič prišel za predsednika, in še zdaj peljemo skupno zgodbo. Pa tudi mala elektrarna v Tacnu, pa tisti prostor tam je od Elektro Ljubljana, tako da se tam najdemo skupaj. In moramo dobro sodelovati. To je pa to, kar je nekaj sponzorjev. Ostali so pa samo na prireditve vezani. Za v bodoče je ideja glede trajnosti vključitev v naš program in sponzorje nagovarjati s to zgodbo. V smislu, da smo mi pač v enem športu, kjer smo ambasadorji čistih voda. In da bi tudi s tem s temi programi preko klubov nagovarjal sponzorje. Da bi nek drugačen model s sponzorji našli. Predvsem na ekologiji, da bi bil poudarek.

S: Ste res panoga, ki je na to vezana...

J: Ja. In so to stvari, na katere moramo biti pozorni. Da imamo pogoje za veslati takšne, kot je potrebno. In je tudi trend v svetu takšen. In ideja je, da sponzorsko strategijo zapeljemo v to smer. Sicer pa drugih poslovnih modelov nimamo. Predvsem skušamo klube spodbujati, da bi imeli drugačen poslovni model. In da bi organizirali ne vem izlete, tečaje, nek program za nekoga, ki jim pomaga tudi za sponzorje, na primer narediti »team-buildinge«. Zato, ker oni imajo opremo, oni imajo kader, oni imajo prostorske zmožnosti na svojih lokacijah. Ampak je tega zelo malo.

S: Saj to je v bistvu to, ker sem zdaj bral. In sicer, da imamo ravno v Sloveniji precej velik procent zasebnih sredstev, ampak čisto neprimerljivo z drugimi državami majhen procent sofinanciranja iz gospodinjstev. Gospodinjstvo je itak financiranje za društva. Se pravi tako, kot si že sam povedal, ves ta »merchandise« in pa neka prodaja opreme, pa turizem, tako kot si rekel, pa vse te zadeve ne...

J: Ja, ampak to ni vse stvar zveze. Mi želimo klube spodbujati, da bi šli v so zgodbo. Ampak so spet klubi odvisni od predsednikov. Noben klub na žalost ni nekako blazno organiziran. In tudi mi, ki delamo katerokoli tekmo, poberemo ljudi z vseh klubov, da lahko izvedemo tekme. In potem je to 14 dni, ko so tu. Pa imamo izbirne tekme, ko sta to vsaj dva vikenda. Pa imamo »ta male pokale« in so eni in isti ljudje, so starši, ki delajo v klubih, ki tudi nam pomagajo. In to »reskirajo« osem vikendov. In to čez poletje. Tako, da zelo malo vikendov

ostane, da jih ima za sebe. In je težko pričakovati, da bi »reskirali« še bistveno več. Je težko pričakovati, da bo še tega nekoliko, še bistveno več. Bolj je to, da bi morali tekmovalce ali pa bivše tekmovalce v klubih usposobiti, jim dati na razpolago opremo, najti nek način nek program, da bi oni neke programe izvajali in da bi klubi neka dodatna sredstva v svojo blagajno dobili.

Jaz, recimo leta govorim že klubi na Livadi, da bi morali organizirati tečaje oz. izlete po Ljubljani s kajakom. Ena runda v mesto trikrat na teden, recimo ponedeljek, sredo, petek, ob 17. popoldne. Da imamo izlet s kajakom do Roga, pa nazaj, pa noter povedat vse še malo o Ljubljani – kateri so mostovi, Plečnikovi ipd. Pa malo združiš zgodovino in urbanizem še z neko aktivnostjo. Druga varianta: obrneš levo, greš na barje, si v miru. Tam imaš račke, čaplje, ni, da ni. In imaš takoj lahko dva programa, kjer bi eden šel zraven veslat, ne da jim samo posodiš čolne. In lahko računaš malo več, celo izkušnjo. In bi lahko to bil nek dodaten zaslužek za nekega športnika. Da zasluži nekaj na teden, za zraven. Pa še za klub nekaj. Ampak nekdo mora to peljati.

S: Ja, saj razumem. To je bil samo komentar. Nisem niti apeliral na zvezo, da ne boš mislil. Mi je jasno, da je to posel društva.

J: Kot panoga definitivno so možnosti. Ampak jaz pa s strani zaveze kot take pa ne vidim blaznih dodatnih možnosti. Vsaj v tem trenutku še ne. Ko se recimo pogovarjamo, kaj narediti s Tacnom, dejansko zdaj jaz ne vem, ali bom šel v nacionalni program športa. Nekaj se že omenja nacionalne centre. Da bi se financiralo določene nacionalne centre, kjer bi bile res zveze tiste, ki bi roko držale tudi nad upravljanjem centrov. In če imaš pa nek nacionalni center, kjer imaš domicil, kot tak pol pa lahko recimo tudi še en del komerciala za to, da se center obdrži, obesiš v tak center. Moraš pa imeti balans do kje komerciala, ki pomaga živeti center pa, kje je tista osnovna naloga centra, da zagotavlja dobre pogoje vrhunskemu športu, razvoju športa in tako naprej. Da imaš zadosti ur uporabe objekta. Zraven pa še malo komerciala takrat, ko je čas oz. ko imaš malo »lufta«. Pa ne vem na pamet rečem usposabljanje iz divje vode, pa gasilci, pa uprava za zaščito in reševanje pa te stvari, kjer je sistemski denar, ki bi ti lahko pomagal živeti center. Ampak so tam že na nekem nestabilnem terenu, ko ne veš, koliko bo tega. Ker na koncu bo pa uprava za zaščito in reševanje, ki ti recimo lahko pomagajo preživeti, rekla: »Mi rabimo vsak dan šest ur vode.« Tebi bosta pa potem ostali dve uri za trening. Ti si center naredil, da bodo tvoji trenirali. Je pa fino imeti tisti za zraven, da lahko trening »laufa«.

S: Pač neko multi-funkcijo, da lahko imaš, ne?

J: Kar se tiče Planice, sem se pogovarjal in pravijo, da »skakalnice delajo samo minus«. In pravijo, da dobro, da imajo parkirni prostor, ker ljudje tam parkirajo, da gredo v Tamar. In s parkirnim prostorom zaslužijo toliko, da minus, ki ga dela vrhunski šport, pokrijejo.

S: Skratka gre tudi razmišljanje v to smer ja. Ampak ni tako enostavno si predstavljam.

J: Ja, na koncu moraš imeti ljudi, da opravijo delo. Ne vem kakšen poslovni model ti ne pomaga, če ne najdeš ljudi, ki jih boš lahko vključil v ta sistem noter. Moraš imeti dovolj managementa, in potem je še operativa, da ti v ozadju zadeve pelje. Vse moraš imeti.

S: Ja, seveda. No, pa glede teh športnih objektov v tujini – zdaj, precej si govoril o denarju v drugih državah je druga zgodba (Anglija, Češka in tako dalje)... A imajo kakšne sisteme za vrhunski šport ali pa za perspektivni šport, kar se tiče nekih športnih centrov? Se pravi, da jim znotraj tega nudijo vse. Enkrat sem recimo bral o Red bull centru, kjer imaš za meritve in vse živo. Ampak, a obstaja panožno kaj takega?

J: Recimo Angleži imajo center, kjer trenirajo vsi, in imajo tudi zaposlene analitike. Tako da tam vse analizirajo in tudi testirajo. V Ausburgu je podobna zgodba. Tam imajo od namestitev do fitnesa bazena. Tako da vse stvari tam delajo. In imajo fanta, ki je sicer uradno zaposlen tako, kot da bi bil pri nas na Inštitutu za šport, tam plačo dobiva, ampak je vsak dan z njimi na treningu. Zato, ker je njegova naloga spremljanje kajak reprezentance. In je skozi sistem v bistvu dodeljen kajak reprezentanci.

Angleži imajo recimo podobno – svoje analitike, ki imajo dva športa. Enega pozimi, enega pa poleti. Tako da so celo poletje določene priprave s kajakaši določene priprave poleti in skozi sezono pa z nekimi hitrostnimi drsalci. In so tam zaposleni. Tako da niso del – da bi bili na plačilni listi.

Madžarske zgodbe ne poznam tako dobro. Oni imajo neke akademije. In zdaj delajo pred Budimpešto nov center, vreden 130 milijonov evrov investicije. In nov regatni center. Noter imajo bazen porit, 50 metrski, za treninge plavalcev, kajakašev. Do zdaj je edini bazen za regulirano vodo v Potsdamu v Nemčiji, kjer imajo prav za testiranje vse. Bazen je in voda teče in ima kamere okrog – kinematika, meritve in vse delajo naenkrat. En tak bazen so zdaj naredili tudi Madžari v tem centru znotraj tega centra z vso najnovejšo tehnologijo. Tako, da so določeni centri, ki imajo vse. V Potsdamu je sicer prav lastni center, mislim, ta »zvezni center,« ki je samo ta bazen, en del še drugih. Tako kot da bi imeli pri nas na DIF-u en tak bazen. Samo pa ni samo panožni. Ampak je pač namenjen panogam, da ga rabijo. Verjetno ga imajo še za plavanje ali pa kaj takega.

Čehi, recimo imajo tam v Pragi, kjer je klub od univerze Fakultete za športe, imajo čolnarno, fitnes, dvorano, vse v sklopu Fakultete za šport.

S: Tako, da imajo vse pri roki.

J: Ja. Tako da prav ta najboljši klub, kjer je tudi cente, je klub te praške Fakulteta za šport. Tako, da so malo različni modeli...

Recimo v Franciji imajo ta nacionalni center, kjer tudi vodijo vse zadeve, vezane na kajak. Jaz sem bil presenečen, sem bil tam od septembra do oktobra na evropskem prvenstvu v »freestylu« in so imeli 800 otrok na testu. Zveza. Na testu motoričnih sposobnosti. In nekaj

so veslali. Tako, da so jih malo testirali in na koncu rekli: »Ta skupina je »taprava«.« Ampak so prišli iz cele regije tja. Ker je zveza organizirala testiranje zato, da so potem klubom sporočili, kateri so bolj »tapravi« za to kot drugi.

S: Otroke, že?

J: Ja. Misli otroke. Nekje od 14 do 16 let. Nekako tako.

S: Ravno ta leta, ko se moraš počasi odločiti ja...

J: Ja, takrat se začne resen trening za mladinsko. Zdaj, če gremo v številkah. Tukaj sva midva z Jako, ki peljeva to administrativno-logistični del. Pa imamo šest trenerjev, ki preko teh panožnih športnih šol delajo večinoma po klubih. Pomagajo na programu mladinskih reprezentanc. Pa potem te individualne trenerje, ki jih imamo na s. p.-ju.

Recimo na angleški zvezi jih je 130. Francoska zveza ima, meni se zdi, 60 trenerjev zaposlenih. In oni so potem kot nekakšni državni trenerji. In potem tudi enkrat, ko ne dela več v eni ekipi, ga dajo nekam drugam. Ne ostane brez službe. Ampak to so vsi 100 % financirani s strani države. Zato je tudi deset milijonov evrov budžet letni. In potem je tu ta primerljivost glede pogojev za doseganje rezultatov. Na štartu sta pa Beni, pa Anglež, pa Francoz, iz istega štartnega mesta štartata.

S: No, saj to je to je fenomen.

J: Je pa nekaj. Kako gledajo te velike reprezentance na določene športnike. Tam se ne sekirajo, če nekdo odpade. Sistem je toliko močen in stabilen spodaj, da se bo že nekdo našel. In se ne sekirajo, če nekdo odpade. Pri nas pa, če enega izgubimo ali pa dva, smo »gotovi«. In vseskozi gledaš, da bi čim večjemu številu pomagal čim več, zato ker veš, da klubi ne morejo. In iščemo zdaj variante, da preko zveze rešimo kar se da.

Tako da tudi s štipendijami mi tem mladim, ki ne dobijo štipendije preko OKS-a, jim dajemo mi kot zveza štipendije. In imamo 15 ali 16 štipendistov mi. V na našem budžetu. Ekstra, poleg ne vem, tistih 12 ali koliko jih je preko OKS-a. Tako da na koncu jih je mladincev 25, ki nekaj malega dobivajo podpore, da si lahko veslo kupi ali pa karkoli.

Recimo v Franciji sem se pogovarjal, kako je s štipendijami, zaposlitvami, pa tako. In tam ni tako, da bi bili zaposleni. Razen če jih mestne občine zaposlijo in imajo potem na čeladi to napisano. In rekel, da jim dajo štipendijo in podpiše pogodbo, da bo naredil rezultat. Mu dajo na primer 1000 € štipendije, ampak on s pogodbo prevzame odgovornost in garantira, da bo naredil rezultat. Da se bo čez dve leti 100 % na olimpijado ali svetovno prvenstvo uvrstil. In da bo v finalu. Ker če ne bo, bo 25.000 € vračal. Tam si upajo prevzet to odgovornost tekmovalci, ki si želijo in rabijo denar. V Sloveniji takih ni. Jaz ne vem, kdo od naših športnikov bi si upal to narediti. Tudi zato, ker ne vem, kakšno socialno zgodba ima v ozadju. In ali bi lahko sploh vrnil, recimo čez dve leti. Ampak tudi ni takšen način

razmišljanja. V Ameriki tudi vzamejo kredit, da grejo študirati. Pa rabim potem 30 let ali pa 20 let, da odplača. Pri nas jih je malo, ki bi to naredili. Kultura ali pa razmišljanje, kako in kaj določene stvari v življenju peljati, je različno. Pa ne verjamem, da jo bomo spremenili in vprašanje, tudi če je smiselno. In vprašanje, če je tisti način dober.

S: Ja, vem, kaj misliš. Saj mi imamo podobno. Mi imamo recimo te kriterije in naredimo oz. preverimo ob koncu uspešnost ter vidimo, kaj ja, kaj ne. Pa naslednjič prilagajamo kriterije. Mi ne bomo zdaj nobenega rezali. In to je tako, kot si rekel po eni strani prav. Pri nas, ko jih že tako malo, selekcija ne more biti ista pri nas. Ampak je kontra. Sem pa tudi jaz veliko bral o tem, da so v tujini stvari drugačne.

S: Okej, glej, čisto na koncu še to. Glede na vse, kar si povedal, pa glede na to, kakšne pogoje imamo, kljub vsemu rezultate imamo. In me zanima: kaj je po tvojem mnenju ključ do v prvi vrsti do stabilnosti neke športne organizacije, ki jo peljete čez vsa ta leta. In za konstantnost pri doseganju vrhunskih športnih rezultatov, ki jih pa tudi imate.

J: Saj ne vem, če vem, kaj je ključ do tega. Jaz pravim, da imamo veliko sreče. Če mi kdo reče, da imamo dober sistem, jaz rečem, da nimamo. Zato, ker nimamo nobenega resnega sistema. Mogoče je tudi to, kar imamo, eni rečejo: »saj tudi to je sistem«. Na koncu malo organiziraš kaos, pa je to tudi neke vrste sistem.

Ampak drugače pa v prvi vrsti je to, da je cel kup ljudi še blazno zaljubljenih v ta šport in da si želijo, da se nekaj zgodi. Kaj pomeni to v klubih? Da v klubih starši pridejo in da so pripravljeni delati veliko zastonj ali pa za neko nadomestilo. Tukaj, pri nas na zvezi, dejansko, da si želimo, da gre šport naprej. In da imamo okoli sebe take ljudi, ki nam pomagajo z ljubeznijo do tega športa. Ker noben ne gleda samo to, da je v službi. In da, ob 16. uri je konec in da grem domov. Pa, da je sobota, nedelja pa praznik. Delaš zato, da se bo kaj zgodilo. Da imaš rezultat. Da smo pripravljeni pomagati. Pa da, recimo, da imajo vsaj neko minimalno podporo, da se lahko s tem ukvarjajo. Definitivno je tem, ki so službo dobili, super to, da so vsaj približno nekako situirani, da se lahko samo s športom ukvarjajo. Predvsem pa to, da imajo to blazno radi.

Da imamo kontinuiteto, se mi pa zdi, da je zelo pomembno, da se veliko dela v klubih. Ker ko pridejo mladi gledat na primer v center gledat Benija Savška, se pol naučijo samo zato, ker ga gledajo. Enako »ta mali« v Hrastniku, ko gledajo Petra Kauzerja in da gre še dvakrat Pero z njimi veslati, pa je zadeva narejena. In je veliko tega. Če imaš doma tekmovalca in pa da otroci na treninge hodijo in da vidijo te najboljše tekmovalce tam trenirati, je bistveno lažje držati ta kontakt.

Jaz mislim, da eden od ključev je ta, da imamo samo par točk, kjer se trenira in da tam trenirajo najboljši in tudi mladi. In mladi »pijejo« od najboljših. Recimo lani je Živa, ko je tabor dela v Tacnu, je prosila Perota, če pride zraven, in je bil Kauzer pet dni s mladimi v Tacnu. Vsak dan se je z njimi ukvarjal, veslal z njimi in tako naprej. In so rekli vsi, da je bil to eden boljših taborov. In za te mlade je zelo pomembno, da imajo nekega idola, ki vleče, in

tako je pomembno, da te naše top tekmovalce uporabimo tudi za to, da pomagajo mladim, da jih »napalijo«.

Saj pravim, smo imeli pred leti akcijo »kajakašice kajakašicam«, ko je bila še Urša Kragelj. Sta dva vikenda Urša pa Eva Terčelj imeli vse kajakašice imeli v Tacnu. Iz vseh slovenskih klubov. Pa sta oni dve delali kot trenerki z vsemi puncami. Da je ta prenos med najboljšimi tekmovalci in pa mladimi, spontan. Brez nekega sistema.

Na koncu pa je stvar teh klubskih trenerjev. Ali znajo »napaliti« otroke za šport. Eni trenerji to znajo in imamo malo sreče, da imamo v svoji sredini take. Marsikje pa zmanjka ta del med 13. in 17. letom. Posebno zato, ker so programi v klubih zelo zanimivi. Otroci so radi zunaj. Voda je. Večina programov zajema različne športe in imajo potem tekme v smučarskem teku, pa plavanje in podobno. In potem hodijo recimo v Žusterno in imamo tam tek in potem plavanje, pa neko orientacijo. In se rezultati seštevajo. Pa smučarski tek, tako da se vseskozi, tudi pozimi nekaj dogaja. Vsak vikend, vsako soboto gredo gotovo nekam. In imajo res zanimiv program. So starši zelo zadovoljni, da se otroci naučijo 100 različnih športnih panog. In gredo do 13. leta vsi tako. Potem je pa potrebno narediti preklap. Se odločiti za resen trening. In se odločiti, v katero panogo bo šel disciplino. Tam jih pa pol odpade, ker niso pripravljeni. Oni bi se še samo »igračkali«. In eni trenerji mogoče predolgo vlečejo to in zamudijo tisti del, ko bi že morali resno začeti. Eni so mogoče prezgodaj začeli... ko bi se še ti mlajši, recimo še igrali, pa še niso pripravljeni na resno delo. Toda to je ravno ta vmesni del in takrat rabiš najboljšega trenerja. Ki ga pa nimaš, ker vsi delajo z najboljšimi.

S: Ker ne dobiš financiranja...

J: Mi smo recimo zdajle, ko je Dejan Tersten prišel z Japonske, ko je hotel podpisati še za en olimpijski cikel, podpisati za Japonce. In je rekel, da se mu ne da več delati v tujini. Ampak mora pa preživeti doma. In smo se potem s klubom zmenili, da smo polovico plače mi dali, polovico pa klub. In dela v Mostu na Soči, ko klubski trener in pelje programe razvoja pri nas. Ampak sva se zmenila zdaj, da dela s trenerji tudi veliko. In je začel recimo čez zimo pisati bloga. In smo imeli recimo 15 blogov, objavljenih na različne teme na spletni strani. Je imel pogovore s fizioterapevti, psihologi, trenerji, tekmovalci... Z vsemi temi, ki so lahko malo svoje zgodbe, svoje izkušnje delili. Tudi malo iz zakulisja – kaj je pomembno posameznikom. Potem je organiziral delavnice s trenerji okrog tehnike taktike. Samo s trenerji mlajših selekcij. Zato, ker smo rekli, da moramo dvigniti nivo dela v klubih s temi trenerji. In smo se z njim zmenili, da je to njegov del. Razvoj trenerskega kadra na višji nivo. Ker če nimaš trenerjev, ki bi mlade peljali dobro, nimaš nič

Recimo Simeon pa Žiga Lin sta tako posebna zgodba, ker je »tamali« izven serijski. Ampak tudi drugi. Morajo ti trenerji že »dobiti nekaj«, ne pa da se začnejo učiti tiste stvari, ki bi jih moral pred 13. letom. In je to tisto vmesno obdobje, ki je zelo pomembno in nam tu manjka dobrih trenerjev. Vsaj jaz tako vidim. Lahko tudi, da sem premalo notri, da ne vidim vsega,

pa da sem včasih malo preveč kritičen do naših trenerjev. Da sploh ni tako hudo. Je pa tudi nekaj resne: da iz tako majhnega nabora, kot ga imamo mi, ko prideš potem na mednarodno sceno, tudi ne moreš imet samih takih, ki bodo hodili med prvih pet. Ne more biti tako. Skratka, tudi ko v tujini gledaš, smo se velikokrat zafrkavali in rekli: poglejmo rezultate izpred 20. let in iz prejšnjega tedna ter poglejmo priimke. V finalu je polovico priimkov istih. Ker se otroci tekmovalcev, ki so bili svetovna špica pred 20. leti ali pa 25. leti danes kreirajo svetovno špico iz istih družin.

S: Ja, to ni samo talent. To je marsikaj.

J: Francija, Italija, Anglija, Španija, vse te reprezentance Češka, vsi ti trenerji, ki so v reprezentanci, so njihovi otroci, so tudi najboljši tekmovalci. Zato, ker doma živijo za ta šport. In doma se pogovarjajo o športu. O kajaku, o slalomu se pogovarjajo. Ne pa o glasbi.

S: Pa res je tudi taka panoga je, zanimiva.

J: In je tako: Marušič je rekel pred 20. Leti: »Kaj, denar stran mečemo? Poglejmo otroke od trenerjev, vložimo v njih. Vseeno lahko vlagamo še v 100 drugih. Ampak na koncu bodo ostali samo ti. In vztrajali do 25., 30. leta. Do takrat ko je potrebno vztrajati, da boš imel stabilne rezultate.«

In to ni daleč od resnice. Ampak ne moreš pa se tega tako iti. Moraš odpreti in dati možnost, da mogoče pa pride kakšen talent, tudi od drugod.

S: Ja, saj moraš gledat širšo sliko. Ne zdaj samo kolajne, ampak to, da vidiš »tamale«, da so zaljubljeni v ta šport. Fajn panogo imate, ker tako, kot si prej rekel, ste v naravi in tako dalje in je ta ljubezen sigurno večja.

J: Toliko je enih stvari, ki bi jih bilo fajn pokriti. Toliko vsega. Pa ne moreš, ker ni ljudi. Jaz sem bil del skupine, kjer smo začeli z neko evropsko kajakaško izkaznico. In nas je bilo šest držav takrat. To je bil eden prvih teh Erasmus+ projektov. Francozi so ga predlagali. In oni imajo pet nivojev, pet različnih barv, vesel z različnimi nivoji znanj. Ampak to posebna znanja, recimo, koliko znaš. In Angleži imajo nek »star sistem«. In smo rekli, da to bomo pri nas uvedli. Da bo to vhodni nivo – testiranje, ker so to neke naloge, ki jih moraš izpolniti narediti, da dobiš kljukico za določen nivo. In smo s tem že štartali, ker smo želeli in rekreativce spodbuditi, da bi napredovali, da bi se več naučili. In klube in vse živo. In nekaj časa je to Živa za mano peljala za mano, za njo še en »DIF-ovec«, ampak kmalu pa ni bilo več človeka, ki bi se s tem ukvarjal, in je vse zamrlo. Danci so naredili tak bum za znoreti s tem. Mi pa ne najdemo človeka, ki bi to peljal. Pa je fenomenalen program. Ampak ga ne znamo zapeljati. Smo še zmeraj »zamrznjen član skupine«. 1000 € je članarina. In sem rekel, da zamrznimo in bomo nadaljevali s plačevanjem članarine kasneje... Ampak ne dobim nikogar. Pa sem jaz rekel: »Dajmo tretji nivo za vstop, da sploh lahko greš na tekmo.« Za mlajše selekcije. Ker to imaš tretji nivo, narejen na projekciji osem vratc, od katerih se moraš na enem delu tudi prevrniti vratca, si moraš sam nastaviti. Tako da moraš znati še kaj

drugega, ne samo veslati – na primer kako si progo narediš, kako je proga dizajniranja, kako se ogreješ, zaveslaš... Pa specifiki te splošne športne izobrazbe pa specifične. In je dober program, ampak ga ne znamo zapakirati zato, ker ni ljudi. Pa še druge stvari so, no, ne samo to.

S: Se pravi kader, kader, kader...

J: Definitivno. Kader je pa težko dobiti. In še tisti, ki so »tapravi«, ki znajo z mularijo delati, pa se nočejo vsi iti tega.

S: Ja, ta trenerska ja lahko tudi zoprna ta zgodba.

J: Veš, kako je. Jaz vsem pravim. Nihče ne bo bogat od tega. Je pa veliko svobode. In zdaj, če ti to paše – ta svoboda, je to verjetno posel za nekoga. Ker tudi če rabiš za sebe tri dni, ti ne bo potrebno prositi za dopust. Boš pač tri dni mulcem rekel, da je to pa to potrebno narediti in da, po programu je to, ampak boš pa potem šest vikendov zaporedoma, v soboto in nedeljo od jutra do večera z njim. Te pa doma ne bo za vikend. Ampak si pa lahko sam splaniraš marsikaj.

S: Ja, je specifika. Vseskozi moraš biti v tem... jaz sem, saj veš, trener košarke. Ampak to je tak nivo, še da si lahko privoščim, da ne rabim 24/7 o košarki razmišljat. In ravno to je... Jaz imam U16 in, OK, specializacija se res že malo prej začne, ampak jaz mislim, da pri meni je še ogromno neke tehnike, kar je zelo pomembno, da je oni potem rastejo naprej. Tam U18 in tako dalje. In spet sva prišla do tega od recimo 18. leta rabiš ti že kader, ki bo 24/7 za majhne denarje, na primer poleti, hodil na vse reprezentančne akcije. Vse zastonj, praktično. In jih ne dobiš. Zaradi tega pač ja pride do tega, da nekdo dobi eno tretjino več, kakor bi tukaj dobil, in gre kam drugam. Ta pa ne more zaposliti nekoga, ki bi res rad.

Priloga 3: Transkripcija intervjuja s Tomom Česnom

TOMO ČESEN, PLANINSTVO – ŠPORTNO PLEZANJE

S: Skratka, sredstva sem ti razložil, kaj v mojem primeru so. In zdaj prvo bolj splošno vprašanje: katera sredstva poleg finančnih, najbolj vplivajo na uspeh vrhunskih športnikov?

T: Kako misliš...?

S: Da obrazložim, ker sem sredstva zapeljal na malo zanimiv način. A je v vaši športni panogi treniranje tisto, ali so infrastrukturni pogoji morda glede na to, da jih res potrebujete – ne greš teči ven. Je to strokovna podpora – kondicijska priprava, psihologija, analitika, logistična podpora, ki ti dela neko spremembo?

T: Mislim, vse to je potrebno za nek rezultat. Zdaj pri nas so se dostikrat izgovarjali v smislu: »Ja, imamo slabo infrastrukturo.« Kar pa ni pilo vode glede na rezultate. Torej, tudi če je infrastruktura, objektivno gledano, nekoliko slabša, to zdaj ni razlog, da ne moreš vsaj pri plezanju nekih rezultatov dosegati. Jaz mislim, da je ena glavnih stvari pripravljenost športnika na trening, motivacija. Skozi to se da vse.

Če pogledam 22 let nazaj, ko sem imel malo več stika s takratnimi najboljšimi na svetu, ki so živeli v južni Franciji in sem videl, kje so oni, treniral. In potem sem našim rekel, da to ni noben razlog. Ker so imeli oni slabše. Razlog je, da moraš biti 100 % v tem. Jasno, da rabiš nekaj talenta. Ampak vsi vemo, da talent je majhna stopnička. Vse ostalo je delo. In 100 % fokus.

Je pa res, da če nimaš finančno-logistične podpore, ne gre. Če ne moreš niti na tekme hoditi, če nimaš bogatih staršev, ki bi to podpirali. Zdaj odvisno vsak šport zahteva svoja sredstva, eni so dražji, drugi manj. Ampak vseeno, ko hodiš na te tekme, da se uveljaviš. Pa vse te tekme vsi ti stroški v mladih letih ti starši krijejo. To je vsepovsod. Če tega ni, ti tudi talent pa motivacija nič kaj dosti ne koristita.

Zdaj, kako je pa to znotraj vsakega športa urejeno, je pa od zveze do zveze različno. In vsaj naše vodilo ali pa moje na začetku je bilo in je še zdaj, da ne smemo imeti prevelikega aparata – ne zato, da bi to »požrlo« določen procent financ, ampak tudi zato, ker za moje pojme ne naredijo v tem primeru tega dela tako, kot je treba. Preprosto zato, ker smo ljudje po naravi malo leni, večinoma in si mislimo, da bodo drugi to naredili. Skratka, preveč nekih spremljevalcev, strokovnjakov, ki se »tepejo« malo med sabo, ni OK. To sem jaz, trdno prepričan. In smo vseskozi delali na tem, da nimamo velike ekipe. Hkrati je pa bilo vodilo, da najboljši ne smejo ostati brez te podpore. Recimo: imaš reprezentanco pri individualnih športih in jasno je, da je potrebno tiste bolj uspešne bolj podpirati. Če ti zmanjka denarja, boš pač tiste, ki so bistveno slabši, jih ne boš. In to smo ves čas peljali vse do danes.

Tudi danes, ko gledam druge ekipe iz drugih držav, kjer je finančno stanje bistveno drugačno, jih je za moje pojme čisto preveč. Rezultatov vseeno pa ekvivalentno temu nimajo. Se pravi, še vedno je: talent, ki je neka stopnička – če nisi za nek šport, pač nisi ostalo, je pa delo. Trening, fokus na to – tak fokus, da ko gledaš z očmi običajnega prebivalca, da si misliš: »Pa ti so nori.«

Če se vrnem na plezalce in plezalko: vsi tisti, ki so dosegli svetovni nivo stopničke, vsi tisti so bili 100 % fokusirani. In tukaj ni zdaj pomembno, ali bomo spali v hotelu z dvema ali tremi zvezdicami, kako se bomo vozili na tekmo, ali bo šel vsak sam ali bo kombi... Je pa res, da se skozi leta, da se je način treninga in kvaliteta treninga blazno spremenila. Zdaj se mi zdi, da plezalni šport – ti tekmovalci trenirajo tako, da imajo takšen spekter treninga kot nek šport, ki obstaja že vsaj 100 let. Ni več važno samo te mišice, pa kako boš »španak«. Je tudi psihična priprava, prehrana pri plezanju se ogromno dela na gibalni sposobnosti. In tega športnik ne more delati sam. Že kot športnik samega sebe težko gledaš – imaš omejen prostor. Zato vsak rabi trenerja, ki ga opazuje z razdalje in vidi nekaj, kar sam ne more. Pa ne mislim samo, kako je hiter, kako je močan, ampak ali je slabe volje ali ima kakšen drug problem. Ker to vpliva tudi na psihično pripravo, na razpoloženje. Po eni strani je videti enostavno, ko si pa malo bolj v tem, pa vidiš, da je blazno kompleksno. Jaz že takrat, ko sem sedem let z Martino delal, ki je postala potem svetovna prvakinja. Ko je imela tako motivacijo, da je ni bilo potrebno nič priganjati. Ampak je imela cel kup drugih stvari. Ko je prišla s tekme domov, jo je ata grdo pogledal ali pa ni bil zadovoljen je bilo z njo konec. En teden si se ukvarjal z njo, da si jo psihično spravil gor. In mislim, da je to danes še dosti bolj na široko – pa fizioterapija pa masaža ipd. Mislim, da vse to vpliva. Seveda je infrastruktura tudi važna, ampak po mojem mnenju so te stvari, o katerih sem prej govoril, bistveno bolj važne. Ker sicer bi eni Nemci, ki imajo teh sten toliko kot trave, ne vem, imeli kaj rezultatov. V tem trenutku se vidi, da imajo Japonci odlično ekipo, kjer je infrastruktura na pretek. Je pa tudi res, da iz tiste mase je lažje dobiti dosti več tekmovalcev.

S: No, saj. Recimo že naslednje vprašanje. Zdaj sva šla res na široko, tega se bova še mogoče malo dotaknila. Je pa dobro izhodišče, ker me točno te stvari zanimajo. In zdaj že naslednja stvar se tiče športne infrastrukture: glede na raziskave je trend, da se tisti posamezniki z boljšim socialnim statusom ukvarjajo z individualnimi športi, tisti s slabšim pa s kolektivnimi. Kakšne so specifične zahteve glede opreme in infrastrukture v vaši panogi? In koliko to vpliva na rekrutacijo mladih športnikov, ki so baza za vrhunski šport? Če greva na mladinski nivo – a je ta finančni faktor nek selekcijski faktor?

T: Mislim, oprema je tukaj v plezanju zelo poceni. Tako, da to ne sme biti razlog, da bi rekel: »Ne, to je pa predraga oprema. Pa je potrebno vseskozi dokupovati.« Plavalci imajo verjetno še ceneje. Res pa je, da s povečanjem s tem, ko se infrastruktura izboljšuje v zadnjih treh letih, se je odprlo nekaj plezalnih centrov, se pa število mladih bistveno poveča. In potem ta bazen raste. Iz tega bazena nekaj ostane čisto na ravni rekreacije. Otroci pa ne hodijo malo plezati in trenirati kar brez veze. Njihova motivacija je vseeno tudi tekma. In tukaj je to v povezavi z nacionalnim sistemom tekmovanja. In v povezavi na sploh z

vrhunskimi rezultati. Jaz mislim, da mladi nasploh – ko imaš v enem športu »super športnika,« ki je zgled in idol za mlade ljudi, da je to fantastična stvar. In zdaj pri nas, če bi naredili analizo, bi se naredilo, da se je nekoč nekdo našel, ki je dosegel take rezultate in je to idol za mlade, ki na nek način imajo željo, da bi tudi oni. Po drugi strani lahko pridejo v stik čisto fizično, na tak način s tem športnikom. In je to čisto nekaj drugega, kot če imaš ti enega športnika, ki ga nisi nikoli videl. In je to ogromen magnet. Saj smo videli: pride Luka Dončić igrat brezvezno tekmo, igrati v Stožice in gredo vsi tja, da bi ga v živo videli igrati. In pri plezalnem športu je bilo vedno tako, da je bil nek vzgled za te mlade, in potem se je že kdo našel.

Skratka, na vsak način infrastruktura, kar smo zdaj videli s temi centri – Slovenska Bistrica, Prevalje, prej še Celje, da se število mladih, ki si v našem primeru želijo postati Janja po vseh teh klubih, mi pravijo, da »ne folgajo«.

S: Okej. Ampak, recimo, to so verjetno javne ustanove, centri. To verjetno ni omejitveni faktor za mlajše, da pridejo trenirat. Vsak lahko pride?

T: Tako. Vsak lahko pride. Jaz mislim, da tudi tam, kjer na primer starši res ne morejo vadnin plačevati, da to rešujejo na nek drug način. In bi si upal trditi, da nikomur ne rečejo, da ne gre.

S: Se pravi finance ne vplivajo.

T: Ja. Ker tudi ta vpisnina oziroma tisti mesečni prispevek za trenerje, ni to nek super visok znesek. Ali pa si narobe predstavljam. Je pa res, da kakšen, pa sploh do tega ne pride. Saj poznamo, da otroci v šoli nimajo malice, ker si starši ne morejo privoščiti.

S: Ja, to je potem že čisti ekstrem.

T: Ja, kar se v taki državi danes ne bi smelo dogajati. Ampak, OK. Obstaja en tak in si težko predstavljam, da bi kamorkoli lahko še šli.

S: OK, mogoče ti jaz povem za košarko, ko vem. Sem v njej. OK, kolektivna športna panoga verjetno da je nekje 40 € vadnina na mesec. Verjetno se nekje tam gibljemo?

T: OK, ampak zdaj tako bom rekel: to je 500 € na leto. To ni res nek velik znesek. Predstavljam si, da za kakšnega lahko to predstavlja problem. Ampak generalno pa mislim, da to ni nek tak denar.

S: Seveda se strinjam. Bolj me je samo zanimalo, če je to mogoče, nek omejitveni faktor. Ker pri marsikaterem športu pa mogoče, je. Zaradi opreme mogoče, saj centre, če so le v Sloveniji na voljo, se lahko tudi uporabljajo.

T: Ja, to je res. Če imaš pa neko smučanje, kjer je oprema že draga in vse ostalo. Ampak nimaš pa dvorane in moraš iti še okrog, kjer je pa potrebno vse skupaj plačevati.

S: Točno tako. Tisto pa je potem drug ekstrem. OK. Kar se tiče športne infrastrukture. Nekaj si že povedal: če jo primerjaš z drugimi državami – je kakšna razlika?

T: Je razlika. Ogromna. Pri nas ni tako, kot je po drugih državah. Nemčija je mogoče sploh ekstrem. Tam je teh plezalnih sten kolikor hočeš. Je pa potrebno povedati, da je bilo včasih tudi veliko treninga zunaj na plezališčih. Zdaj je pa šport tako v svojo stran šel, da ne moreš zunaj po skalah plezati. Ker je takšna specifika postala, da je treba trenirati na plezalnih umetnih stenah, če želiš biti konkurenčen. In tudi za otroke je logistično tako najlažje. In s stališča varnosti.

Ampak se pa v zadnjih treh letih to pri nas bistveno popravilo. In ne more biti razlog zdaj, da bomo rekli: »Imamo manj infrastrukture in ne moremo biti konkurenčni.« To ni res. Problem nastaja pri nas in zunaj – ti imaš neko dvorano, kjer imaš različne stene, in te stene večinoma živijo od tečajev različnih in rekreacije. Od rekreativnega športa nimajo kaj veliko. Če pripelješ reprezentanco nekam, plačaš. Ni veliko, problem pa je, ker danes ta šport tako »zajeban,« da pravi treningi in tekme so pa zelo dragi. In pa predvsem zelo veliko dela je potrebnega. Ker to ni tako kot 100 m – tukaj je potrebno plezalne smeri stalno spreminjati in ti moraš imeti za to prostor. In redkokateri plezalni center bo rekel: »OK, ta plezalna stena je za vas in delajte, kar želite.« Tudi ne prideš z vstopnino skozi. Moraš plačati ljudi, ki trening pripravijo ipd. In se povsod otepajo tega. Reprezentance imajo povsod problem in tam, kjer imamo mi v Šiški balvansko steno, 365 dni v letu samo za nas. Nimamo pa velike stene. A veš, to je tako, kot bi rekel: »Mi imamo 25 m bazen, nimamo pa 50 m na voljo.« Ampak to imajo tudi drugi probleme.

In tukaj bo nastajal vedno večji problem z vidika financ. Na primer nek bodoči center v Ljubljani ali pa v Slovenski Bistrici kjerkoli. Lahko mi pridemo kot NPŠZ tja in rečemo, da bi imeli toliko in toliko treningov, ampak rekreacijskih smeri gor ne more biti. In bodo nam samo povedali, koliko to stane na leto, da se not prinese. In vprašanje, če ima potem NPŠZ toliko denarja.

S: Se pravi to zna biti na dolgi rok nek omejitveni faktor?

T: Ja zna biti. Ampak ga imajo tudi drugi. Je isto. Ker tudi vse ostale dvorane po Evropi po Svetu so na ta način narejene. Saj ti ne moreš imeti kar en del za reprezentanco.

S: Se pravi, ni tako, da bi šel ti v tujino, ne vem v Avstrijo ali pa Nemčijo, in da bi bila tam druga scena?

T: Saj hodijo na treninge tudi v Avstrijo. Zdaj govoriva o top športnikih, kjer rabijo imeti svoj poligon, pripravljen za njihov trening, ki je na nek način simulacija tekmovanja. Saj obstaja specifični trening vzdržljivosti, moči, ki ga lahko delaš v eni zasebni luknji. To sploh ni problem. Problem je, da imaš pri plezalnih smereh simulacijo, tako kot bo tekma. Ker moraš biti navajen tega. To je tako, kot se tudi kajakaš ne more kar po Savi tako malo brez veze vozi. Tudi on rabi progo. Tako, kot bo na tekmi. In moraš to pripraviti in je to drago. In

zdaj ti centri, ki so, ne živijo od tega, ampak od drugih zadev in so finančni problemi. Pa tudi države, ki imajo mnogo več financ na voljo, imajo probleme. Ker če rečeš, da bo ena dvorana samo za reprezentanco, pa izgubiš rekreacijo. Tako kot mogoče problem pri bazenih pri plavanju ga tudi ne moreš zapreti za reprezentanco, če se ljudje hodijo kopati. Ali pa smučanje isto. Dobro pri skokih, rekreacije ni. Tako da vsak šport je malo specifičen.

Po drugi strani bo pa ta plezalni šport postal drag, ker bo infrastruktura postala čedalje dražja. Plezalna stena je neka tvorba, osnova, kjer še nisi nič naredil. Gor moraš narediti te plezalne smeri in ta šport gre čedalje bolj v nenormalno drage oprimke. Ker je šel šport tako daleč, da to zahteva večje, slabše oprimke, kjer moraš biti navajen tega. Ker na tekmah to odloča. V starem sistemu bi bili to vsi na vrhu. Ker je šel razvoj tako naprej, ti športniki so tako dobri, da si to navaden človek res težko predstavlja. In to postaja čedalje dražje.

Recimo samo primer: tekmovalna smer na SPP – ko pogledaš material, ki je gor nameščen, stane najmanj 10.000 €! Najmanj. Zdaj si pa predstavljaš, da imaš SPP s šestimi smermi. Rabiš pa tudi trening. In ne bom rekel, da rabiš vsakič iz drugih oprimkov. Ampak ti proizvajalci producirajo nove, ki se pojavljajo, in ti moraš temu slediti. Zato bo to čedalje dražje vse skupaj.

S: Ampak, da bi pa imeli kakšen panožni center, da bi imeli. Na dolgi rok. Ste razmišljali kaj v tej smeri?

T: Ja zdaj to, kar imamo v Šiški za balvansko plezanje, tam trenirajo vsi. Reprezentanca, mladinci ipd. imamo 24/7 samo za to. In to je »mega«. Da bi imeli nek tako center še z veliko steno – jaz mislim, da so to sanje. To je nemogoče. In OK - je država vložila v Planico in skakalnice stojijo. In je približno zmeraj isto. Pri nas je pa vseskozi drugače.

S: No, ampak prejšnji teden sem se pogovarjal. Mislim, da mi je Jelenc rekel, da se je pogovarjal z Jelkutom in je rekel, da z vsem drugim pokriva skakalnico. Ker točno s skakalnico samo minus dela. Tako, da je tudi tam zelo podobno. Torej, on ima skakalnico samo za vrhunski šport, ker za druga ne more imeti.

T: Saj to. Ko bo enkrat ta center v Ljubljani – jaz upam, da bo zrasel – s tem ne bo narejeno še nič. Zgraditi neko zadevo je še najlažje. Da stvar funkcionira, je težje. In kako se bo zveza v bodoče skupaj z MOL-om uskladila za sodelovanje, da bi bil tudi tam nek center. Pa je vprašanje za milijon dolarjev. Ker zahteva to veliko dela plus veliko denarja. To, kar plačujemo zdaj v Šiški, lahko seveda preselimo tja. Ne znam pa si predstavljati, kaj ta denarni vložek pomeni za neko tako »bajto,« da bo funkcionirala. Nastavljeno je zelo v redu, kako bo pa to potem, bomo pa videli. Mislim, da ni tako enostavno, kot si nekateri predstavljajo.

Druga stvar pa je, da tudi če imaš nek center, bi bilo narobe, da se tja »zabarikadiraš«. Kot tekmovalec moraš biti ti navajen različnih pogojev. Ker so tudi tekme vedno drugačne. Zato hodijo drugam, da se navadiš vsega.

S: Ja, saj to sem videl, da je bistveno največji strošek treniranje. Na drugi strani pa vložek v infrastrukturo, transport. OK. Naslednja stvar pa mogoče ne toliko na infrastrukturo vezana.

Časovna ekonomičnost ima zelo velik vpliv na doseganje športnih rezultatov. Govorim o tem, da dandanes moraš gledati na vsako sekundo, da jo najbolje izkoristiš. In zanima me, katera sredstva od teh, o katerih sva prej govorila, bi najbolj vplivala na to časovno ekonomičnost? Mogoče tudi kakšna analitika, novodobna tehnologijam novi ali stari prijemi? Hitro dostopna infrastruktura?

T: Ja, to je sigurno. Športnik da ima nek prostor, kjer lahko trenira, da ga ima blizu, je zelo pozitivno. Čeprav še vedno: če se je Janja nekoč iz Koroške v Ljubljano vozila, to ni nemogoče. Ampak OK, imamo izjeme, ki so malo bolj »nore« kot drugi. In seveda bližina pripomore. Pri nas ne vem, če bo funkcioniral sistem, da boš športnike nekje v bližino centra preselil in bodo tam šolo delali. To mislim, da še nekaj časa ne bo tako, kot imajo recimo za skoke v Kranju. Ampak so ti centri po Sloveniji razporejeni, da ni prav daleč kamorkoli iti. Bolj se mi zdi ta ekonomičnost oz. izkoristek časa odvisna od organizacije same pa od trenerjev – kako se tega lotevajo. Da ni vmes cel kup izgubljenega časa. Tukaj pa mislim, da nas čaka še domača naloga. Da bo več ljudi delalo bolj kvalitetno. Včasih izpade kar malo na »free«.

S: No, saj je precej takšna panoga. Jih je še »ene par«. Meni moram reči, da so mi pri srcu te panoge, ki so bile včasih bolj »prostoslogaške«. In dejstvo je, da tudi športno plezanje na nek način del tega. Se je pa v zadnjih letih to čisto spremenilo in ni več na tak način kot včasih.

T: Ne, zdaj ni več. Zdaj so vsi ti, ki so top 20, ali pa celo vsi po vrsti: ne moreš več kar z levo roko. Ne, to je resno delo. In dejansko vsi resno delajo. Recimo, če eno leto resno delaš, še ne moreš pričakovati, da bo kaj iz tega. Vse rabi svoj čas. Zdaj so res vsi tako dobri... to se je res spremenilo.

S: A se uporablja kakšna analitika?

T: A misliš testiranje?

S: Lahko tudi v smislu testiranja ja.

T: Ma... Hodimo nekaj na testiranja. Ampak iz tistega zaenkrat še niso potegnili nič pametnega. Lahko ti tam zmerijo laktat in vse ostalo. Ampak na koncu... Jaz se prav spomnim enega primera pred cca. 15. leti. Bil je svetovni mladinski prvak. Pa je imel na teh testiranjih tako slab rezultat, da so mu rekli, da lahko kar neha. Ampak tu sta dve stvari: ali ima teste totalno brez veze, da nič ne pokažejo; ali pa je s samimi testi nekaj narobe. Nočem reči, da ne pripomore. Ampak so pa nekateri testi taki, ki se ne odražajo v rezultatu. Tu je pa očitno nekaj potrebno spremeniti.

S: Pa še zavede te lahko...

T: Ja, potrebno je ugotoviti, kaj je smiselno meriti. Ti lahko izmeriš moč v prstih in ostalo. Športni nastop je pa vsakič malo drugačen. Tudi pri smučanju lahko verjetno izmerijo, koliko kil dvigne, kako močna stegna ima.

S: Ja, ogromno je še neke taktike, tehnike in tako.

T: Mislim, športni nastop je taktika, tehnika, psiha... vse to je v eni celoti združen in psiha je itak... Saj to vsi vemo: ko ti treniraš, je vse »na izi«. Ko pa prideš na tekmo, pa stopiš ven pa je 10.000 ljudi tam. Se pa hlače zatresejo. In komur malo manj, je boljše. Drugače pa tvoje telo postane zakrčeno in ne moreš iz sebe dati nič. Nič ne gre. To je tako kot nastop pred javnostjo. Ti lahko doma pred ogledalom govoriš, kako boš tam govoril, potem prideš pa tja in zmrzneš. To je treba trenirat, trenirat, trenirat.

S: Da lahko preklopiš to v pozitivno stvar...

T: Tako, da to »zalaufa«. In veliko jih ima probleme s tem. Pa samozavest, pa vse to. Mi vemo, da mišice in vse to se da »natrenirati« do neke mere, tole pa se pa včasih tudi ne da. Tako je to pri človeku. Tu sem jaz Janiji rekel pa še Martini, prej: »Vsak trening, ko prideš na trening – ni zabave. Ko ti prideš na trening, si zamisli, da greš na tekmo. Zamisli si, da imaš 10.000 ljudi za sabo in da, to moraš narediti. In to delaj dan na dan, leta, na leta.« In bo mnogo lažje potem enkrat, ko bo zares šlo. In vem, zakaj se mi večkrat pri drugih športih zdi, da jim včasih zmanjka to. Malo tudi ta samozavest. Od vseh teh naših, ki so »top of the top,« to mislim, da ni bil problem.

S: Ja sigurno. Saj to je recimo vezano tudi že na naslednje vprašanje.

T: No, pa če tudi to na finance še povežem.

S: No, saj to sem hotel reči. Ti rabiš ali deset ljudi ali imaš pa enega človeka. In po mojem mnenju je v Sloveniji dostikrat tudi tako, da smo dostikrat naredili nek rezultat, ko je bil en človek sposoben več stvari. Ker dejansko si mi ne moremo privoščiti specialista na vsakem področju. No, zdaj pa me zanima, kakšen občutek imaš, koliko recimo ta strokovnjak (lahko si tudi sebe predstavljaš, ali pa ali pa Romana ali pa nekega trenerja), ki ima pod sabo vrhunskega športnika – kakšen spekter on pokriva? Se pravi govoriva o psihologiji, o športni prehrani, o športnem treniranju, seveda v prvi vrsti v kondicijski pripravi in tako dalje. Ali imate vi to razdeljeno na več ljudi? Ali to načeloma pokriva ena oseba?

T: Načeloma to pokriva ena oseba. Mogoče je Janja tukaj izjema. Pa dobro, tudi še kakšen, morda. A reprezentanca ima fizioterapijo, vsak si sicer izbere svojega maserja, pa če mu kaj manjka. Tako, da tukaj to trener ne počne. Ne vem. Potem imajo tudi nekateri strokovnjaka za prehrano. Ne vsi, ampak tisti, ki so imeli malo težave s težo in je bilo potrebno to malo regulirati. Saj veš, prehrana, pa psihične težave in tako naprej. Ostali del

ima pa to ena oseba. Zdaj, koliko je pa nekdo kvaliteten ali pa ne, je pa zelo težko reči. A veš, koliko se nekdo v to poglobi, pa tudi koliko ima motivacije za to, da se zato poglobi. Ker vseeno pa ti ljudje niso plačani, da bi rekli: »OK, jaz bom pa to čist cel dan delal.« Ne dobiš tega. No, saj vprašanje, kako je pa to pri drugih trenerji. Saj mogoče tudi niso, razen nekih specifičnih, mogoče nogomet, košarka, ampak pustimo to, verjetno niso izjemno dobro plačani. Bolj ali manj so te stvari na enem človeku. Zdaj, če so kakšne poškodbe jasno, da jih spravijo k fizioterapiji. Ker trener seveda nima tega znanja. To je jasno. Pa masaža, pa tako naprej. Ampak ostalo pa vsa logistika, je pa to bolj ena na ena.

S: Pa imate to, recimo, če je imela Janja ali pa če ima tudi kdo drug, ne vem, recimo prehranskega svetovalca, psihologa itd.? A imate to vi kakšne reprezentančne ljudi ali imate vi nek budžet, iz katerega črpate?

T: Tako: imamo budžet, iz katerega črpamo in si potem vsak izbere. Nimamo reprezentančnega človeka. OK, imamo zdaj tega psihologa. Ampak nasploh nimamo toliko denarja, da bi mi lahko rekli: »To je pa naš zdravnik.« Ali pa: »To je pa naš psiholog, ki dela samo za reprezentanco.« Lahko bi kvečjemu, da bi rekli ne vem: »To je Janez Novak, pa se lahko gre k njemu, kadar se rabi, pa ga mi plačamo.« Ampak tako, kot sem rekel, da zaenkrat k fizioterapiji in k maserju vsak malo, hodi pa za neke te gibalne vaje. Velik del hodi k Bombaču, ker se je izkazal kot strokovnjak. To sem se jaz na lastni koži prepričal. Mene je pogledal, ko sem dal srajco dol in mi je sam povedal, kaj vse je narobe, čeprav ni nič vedel. In tudi Janja pravi, da je res dober. Tako, da jih kar dosti tja dol hodi.

Zdaj sva se enkrat tudi pogovorila, kako bi lahko tudi to nadgradili na nek drug način, ker bo v vsakem primeru potrebno vseskozi nekaj novega iskati. Neko novo formulo. Ti imaš neke zakonitosti, po katerih pač delaš neki, ampak potem si mora pa čisto vsak izmišljevati en način treninga, ki bo pač nekaterim prinesel rezultat, drugemu ga pa ne. In pri drugih športih sem par takih filmov videl v čisto totalno drugih športih, recimo atletika ipd. In sem videl, da si je moral trener vse to izmisliti. To ni bilo nikjer napisano. Kaj zdaj ti za kondicijsko pripravo na primer delaj. Ti moraš gledat na to, ali ta trening, ki si ga zamislil v določenem časovnem obdobju, a to kaj prinese h končnem rezultatu, ali je to brez veze. Ker če je to brez veze, potem je potrebno spremeniti. Tako, da je to »never ending story«. No, vsaj jaz imam takšen občutek.

S: Ja, saj jaz tudi malo delam v tem pa vem, kako je. Enemu paše to, drugemu drugo. In potem se hitro navadiš, da je vsaki individualni športnik in je potem seveda zahtevno delo.

Ampak zdaj že naslednja stvar: recimo vi športnike imate. In zdaj, prvo kot prvo me zanima, če imate katere narejene katerekoli kriterije, na kakšen način vi to vrečo, recimo denarja, ki jo date v reprezentanco, delite. Ali je tako recimo, kot imamo mi na OKS-u prvi, drugi, tretji nivo za financiranje priprav. Imate vi tudi ne vem več nivojev, na podlagi katerih vlagate v športnike? Pa če se še navežem na to vprašanje, če jih imate, a potem na nek način v nekem časovnem obdobju preverjate uspešnost teh kriterijev?

T: Ja, imamo. Ampak nismo to dolgo časa imeli, potem smo pa ugotovili, da je pač to treba narediti. Ker je preprosto nepošteno, da en športnik, ki je mnogo boljši, po rezultatih dobi isto kot tisti, ki je recimo 50. Tako da zdaj imamo kriterije. Malo nas v to sili tudi sam sistem tekem. Ker recimo ne moremo mi kar poslat na tekme, kar ne vem 5, 6, 7, 8 tekmovalcev.

S: Seveda. Imate kvote.

T: Ja. Glej, doslej je bilo tako, da redimo: včeraj se je nekdo pojavil kar od nekje. In je prišel in je zmagal. Skratka, on je imel možnost, da gre na najvišji nivo svetovnih tekem. Zdaj tega ne bo več. Če ti ne boš skozi te evropske pokale se kvalificiral, da bo sploh lahko tja prišel, nimaš šans. Ker tudi pri mladincih so kriterije naredili glede kvot ur na eno kategorijo. Letnice bodo zamenjali. Skratka, množica je takšna, da ti fizično tega ne moreš izpeljati, če ne narediš neke omejitve. Zato smo morali seveda tudi narediti kriterije: koliko en športnik recimo ima budžeta. Za to smo naredili predvsem za fizioterapijo oziroma maserja. Tisti, ki so v do toliko uvrščeni, imajo toliko, tisti, ki so do toliko uvrščeni, imajo toliko ipd. Medtem ko se pa gre na tekmo, so potni stroški plačan za vse enako. Ali si prvi ali si zadnji.

S: OK, kaj pa trenerji?

T: Trenerje mi ne plačujemo »privat«. Osebnih trenerjev. Mi plačujemo vodstvo reprezentance, selektorja, pa tiste trenerje, ki so v tej ekipi. Imamo pravila, kaj to pomeni. Imamo definirano, koliko je vrednost ure, kaj pomeni trening, kako se šteje trening. Ne moreš na primer reči, da si imel trening 20 ur. Mi smo omejili: tako se šteje trening. Tako se šteje, ko si na tekmi. Na tekmi se ti prizna toliko ur, ura je vredna toliko, ne glede na to, da si tam v vsakem primeru 24 ur. In zaenkrat je tako.

Mislim pa, da bo treba to spremeniti. Ker vseeno pa največ prispevajo k dobrim rezultatom osebni trenerji tistih športnikov. In tu bomo prisiljeni narediti nekaj drugače. Ker, a veš, zakaj? Zaradi tega, ker smo ugotovili in so nas tudi opozorili, da ti osebni trenerji... A veš, ko imaš ti svoj center, na primer. Tebi je dosti lažje se ukvarjat tam z enim »šalabajzerji«. Si bolj kot paznik, pa boljše zaslužiš, kakor če se ukvarjaš z enim top športnikom. Ker se moraš z njim ukvarjat 100, %. In oni nimajo denarja. Janja je izjema. Sem siguren, da bi svojega trenerja plačevali. In bomo morali, mislim, da že drugo leto merila narediti, ne vem na primer, da trener športnika, ki recimo pride v polfinale, ima priznanih toliko točk. To bomo morali narediti zato, da bomo obdržali motivacijo teh ljudi za treniranje, teh članov reprezentance, ki pa večji del treninga vseeno naredijo tam v lokalnem okolju. Mi imamo reprezentančne treninge, ki so pač simulacija tekme. Kjer postavijo neko smer in potem grejo plezat kakor situacije na tekmi in tako naprej. Ampak samo od tega športnik ni dober. Ampak to nas še čaka.

S: Okej, ampak zdaj pa... tam v vprašalniku si sicer odgovoril, da športniki svojih lastnih sredstev ne prispevajo. Govorim samo v sklopu reprezentance.

T: Ne, nič. Mi to pokrijem vse.

S: Vse? In je vse to preko nekega modela in tisti, ki je boljši, bo tako šel na več tekem, ker bo moral in ima posledično vsega po več...

T: Izjema od letos je Janja, ki ima še en poseben budžet poleg tistega.

S: Ampak to je budžet vaše zveze, to ni njen budžet?

T: Ne, to je naš. Zanj. Kako ima ona svoj budžet razporejen, nas niti ne sme zanimati. Če nekdo za njo pripravil trening plezalne smeri, to mora ona plačati. Mora plačati svojega trenerja. Ima svojega PR-ovca. In tako dalje. Saj imaš sponzorje in tako naprej, ampak realno je, da je glede na to, kaj ona daje športu nazaj: prepoznavnost, kategorizacijo itd. In si to zasluži. In zato ima poseben budžet, ki pa ni zdaj ne vem, kaj. To je za leto 14.000 €. Poleg tega, da ima ona vse tekme itak pokrite.

S: Ja, te razumem. Samo zanimalo me je, ali mora ona še kaj sama...

T: Ja, jaz ne vem, kakšna je zdaj računica, kako se njej na koncu izide. Mislim, ona sigurno s temi 14.000 € ne more vse pokrit, kar pač zahteva celo njeno leto. To sem 100, %, da ne. Ona od reprezentančnega treninga nima prav veliko. Njej se tja ne splača hoditi zato, ker ni nastavljeno nanjo. In potem je to zanj tako malo kot ogrevanje. In si mora svoje ljudi dobiti, ki morajo vedeti, kakšen je njen nivo, da je to njej potem res ta pravi trening. Ampak ona je izjema.

S: Vse ostalo, če pogledaš reprezentanco, pa ni praksa takšna, ne?

T: Ne. Oni plačajo, če se peljejo trenirat v en center, plačajo bencin, prevoz. Ampak ko gremo na tekme, pa od parkinga do parkinga nazaj imajo oni pokriti vsebino.

S: OK, no, to me je zanimalo. Zdaj značilnost športnih organizacij v Sloveniji je, da večino zasebnih sredstev pridobijo s pomočjo sponzorjev. Še zmeraj nek model pri nas je tak, da se večinoma zveza pokriva z javnimi sredstvi, ampak zdaj govoriva o zasebnih. In še, ko pridemo do zasebnih, sem to opazil tudi pri tebi, pri vas, glede na odgovore so večinoma sponzorska.

A so še kakšna druga pomembna področja, kjer bi lahko vi ta sredstva začeli pridobivati? Na nivoju NPŠZ, ne na nivoju društva, kjer se plačujejo članarine. Da bi nekaj »merchandisinga«, da bi neko opremo in prodaja, da bi v sklopu panožnega centra, če bi ga imel na dolgi rok, da bi to začeli tržiti. Se pravi, da bi nekako denar prinesel še preko nekkih drugih kanalov. A je kaj razmišljanja v tej smeri?

T: Poleg javnih sredstev fundacije in LPŠ, ki je glavni del, to je več kot 75 %. Če to gre, lahko kar zaključimo. Pa mislim, da je večina športov verjetno pri nas isto.

S: Ja res je, glede na moje podatke.

T: Sponzorskega je, jaz mislim, da tam okrog 10 % celotnega budžeta. In zaenkrat drugih, kar se reprezentance tiče, drugih sredstev ni. In tudi ne vem, kako bi jih sicer zaslužili. Kar si rekel, da bi imeli nek center, ki bi ga zveza upravljala, in potem, da bi ta center prinašal nek dobiček, ki bi ga vlagali v to. Jaz mislim, da si to nihče ne bo upal iti v kaj takega. Ker zveza sama v to si ne bo upala iti ker tega finančno ni sposobna. Tudi ko smo se pogovarjali, če bi MOL slučajno rekel: »Dajte vi to vzeti v najem.« Si zveza tega ne upala. To je prevelika stvar.

S: Riziko.

T: Ja, da bi nekdo to podpisal in rekel: »OK, bomo to delali.« Se pravi, da bomo tudi izgubo pokrivali od kje.

S: Vam v bistvu bolj paše sistem, da ste vi kot gost.

T: Da, plačujemo to, pa »čao«.

S: Ne pa da vse najamete imate še s tem delo.

T: Niti nimamo kadra za to. Pravno jaz mislim, da so te stvari možne, da bi neko podjetje ustanovil, pa tako naprej. Ampak to si zdaj pri teh, kolikor poznamo stvari, kako tečejo, ne bi upal podpisati nihče. Pa še ljudi bi morali dobiti. Mi smo premajhni.

S: Skratka ni, da bi le imeli v planu kaj takega...

T: Ne. Zaenkrat, da bi služili s prireditvami, seveda bi bilo super. Ampak glede na svetovni pokal, glede na razmerja med mednarodno zvezo pa NOŠZ ni v bližnji prihodnosti za pričakovati, da bo to nek biznis. Vsaj ne pri nas. Sem pa že slišal recimo svetovni pokal na Češkem imajo predračun milijon. Jaz ti po pravici povem, da ne vem, kaj bi, če bi mi nekdo dal milijon! Jaz sploh ne vem, kaj bi naredil. Kako bi ga porabil. Ne vem, a bi moral vse tako povišati, pa vse to plačati... ne vem. Ampak dejansko je res, da to ne stane toliko. Ampak oni imajo milijon. S tem, da jim pa 70 % da država.

S: No, pa vseeno: kaj pa ostalih 30?

T: Ne vem, »namotovilijo«.

S: A kaj mednarodna zveza da za tole.

T: No, mednarodne zveze, da pa nulo. In to že ves čas. In jaz osebno se sploh ne morem s tem sprijazniti in sem se itak že naveličal. In nimam energije. Ampak sem pa rekel predsedniku, s katerim se pozna že 30 let, še iz onih drugih alpinističnih časov, in sem rekel: »Marko, poslušaj. Vi boste »zajebal« stvar. Takole ne more iti. Poglej druge športe. Ti ne moreš samo »cuzat« prireditelje države. Ne moreš.« Pa je rekel: »Ja, pa saj mi pošljemo ljudi, postavljalce, sodnika.« Pa sem rekel: »Stari, pa mi to plačamo! Denar gre sam čez drug

TRR, drugače smo pa na istem!» In tudi TV pravice. Predstavljaš si: ti si organizator, se ti gre, da bo Slovenija to videla. In imamo dobre odnose z RTV-jem. Pa nekaj zadnja leta celo tudi plačamo. Ker jaz vem, da imajo oni seveda tudi stroške. Oni tudi pridejo tja, kamor je gledanost dobra. In mi zdaj vse to uredim. Ampak na koncu pravice ima pa mednarodna zveza in ti dobiš od te pravice nič. In sem rekel: »Fantje, tega pa jaz ne razumem. Tole pa ne bo šlo tako.« Tako, da s strani mednarodne zveze... Jaz se točno spomnim pred 15. leti sem rekel tudi našim, da bo tole slabše in slabše. In jaz ne verjamem, da bomo mi zmogli to finančno dirko. Ker imamo številko ena na svetu, ampak a ti misliš, da pol sponzorji pa dol padajo? Ne, ne padajo! Ne vem, ali imamo napačne ljudi ali nimamo pravih vez, nimam pojma. Ampak to ni kar tako reči, da boš dobil enega za 100.000 €. Ga ni. Najbrž imamo napačne ljudi, ne toliko vplivne, ki bi kaj uredili.

In je vseskozi slabše. In oni bi čedalje več. Za zdaj so nam navili pristojbino za doping kontrolo, da bodo preko ITA, da bodo preko tega šli doping vzorci. Oni bodo seveda naročili SLOADO, tako kot smo jo mi. Zdaj bomo pa namesto 2.000 € kot smo prej plačali, pa to pristojbino 7.000 €. Res se norce delajo. In mi to delamo zaradi tega, ker imamo pač Janjo. Ker imamo rezultate. Ampak kaj pa, ko tega ne bo? Torej, da skrajšam, da bi mi prireditev delali in z njo zaslužili... To ne obstaja.

S: Se pravi z neko pozitivno nulo pridete skozi.

T: Ja... Z nulo prideš čez in zaslužil nisi nič. Ker če pa bi ti zaslužil, potem je pa čisto vseeno, ali imaš svojo reprezentanco ali ne.

S: No ampak zdaj pa: koliko pa res vpliva, čisto tako relativno, po tvoji oceni, uspešnost športnikov na pridobivanje dodatnih sponzorskih sredstev.

T: To pa ja, to pa vpliva. Seveda. Mislim brez rezultatov ni PR-a, brez PR-a ni prepoznavnosti in brez tega sponzorjev ni. To je pa čisto jasno.

S: No, potem pa še naprej od sponzorjev. Kaj pa z rekrutacijo mladih športnikov? Recimo, če pogledaš par let nazaj, čeprav plezanje je že kar nekaj časa popularno pri nas... Mislim pa, da recimo, od Janje naprej je pa to prišlo še na neko naslednjo stopnjo. Ali se vam to pozna pri vpisih, recimo?

T: Se. Blazno. Pa s pojavom teh novih centrov. Ker prej so »mulčki« v vrsti stal. Ti centri, ki so prej obstajali, niso fizično mogli sprejeti toliko ljudi. Dan ima 24 ur. In to se je zdaj izboljšalo. Ampak z rezultati Janje, to pa vidimo po številu tekmovalcev v ligi, državnem prvenstvu, narašča ves čas. Tako da zdaj smo pred problemom, kaj narediti, da bo tekma logistično fizično sploh šla skozi. Ti ne moreš toliko mularije obvladati. Letos se nam je zgodilo prvič, da so morali v zahodni ligi iz enega tekmovalnega dneva tekme raztegniti na dva dni. Zato, ker drugače ni šlo. In zdaj – kaj narediti, da to ne bo preveč? Kaj narediti, a še eno neko ligo ali kaj? Nimam pojma. In to je tudi še en izziv. Ker te mularije je čedalje več.

Tudi vidim po odzivih, ker to ti, mlajši, to pridejo do Janje in hvala bogu, da je ona taka. Sedi tam in podpisuje toliko časa, dokler zadnji ne pride. In to je noro, to je tak naval, da si ne moreš predstavljati.

S: To je ogromno vredno...

T: Ja, ogromno. To je tisto, kar sva prej govorila. Neka taka zvezda, da se jo lahko dotakneš, da ti lahko kaj povede, da se slika s tabo. To je noro. Oni spat ne morejo verjetno. In je to važno. Meni je to važno, tako tudi na splošno. Da en del populacije mladih počne to, namesto da »afne gunca«. Pa tudi če nikoli ne bodo številka ena. To je en dokaz, da šport izvleče in da je to nek vzgojitelj za mlade.

S: To je v redu, ja. Ja, je pa res se je treba verjetno mladih tudi na drugačen način lotevati danes kakor včasih. Danes je toliko enih stvari, da jim je težko vzdrževati notri fokus. Pa da bo vztrajal, sploh v neki športni panogi! Ker se bo jutri lahko šel tisto pa drugo, pa tretje.

T: Glej jaz, če se postavim na stran staršev, je pa pač treba tako z otroki delati. Ti jim moraš pokazati malo več stvari. On se mora pač sam odločati, kaj pa kako. Najhuje se meni zdi, da starši potem svoje frustracije rešujejo pri otrocih. To je pa noro.

S: Ja, to pa težko vplivaš na to.

T: Težko, pa tudi pa tudi nekega efekta ni. Ti moraš šport ali karkoli delaš, ti moraš to rad imeti.

S: Tako je.

T: Ne moreš tega delat, ker bi mama.

S: Ja, to ne gre. Se strinjam. Res ja, tisto ljubezen, če jim vzbudiš, je to zelo pomembno.

T: Šport je ena od stvari, za katere je bolje, da mu fokus dajo. Ne pa na one druge negativne stvari, ki jih poznamo.

S: Tako. A ti poznaš, kar se tiče financiranje, a katera od teh držav, ki so najbolj konkurenčne, s katerimi ste vi npr. Japonska, Nemčija, Amerika... a poznaš kakšne strukture mogoče bolj na splošno financiranja, ki misliš, da bi bila v redu za Slovenijo. Glede na naše razmere. Mi imamo nek evropski model, kjer je javno pa zasebno financiranje nekje enakovredno razporejeno. Recimo.

T: Ne poznam, kakšen sistem drugje imajo, vem samo to, da imajo dosti več sredstev na voljo. Bistveno več kot pa mi. V končni fazi jih pa potovanje stane isto kot nas. Mislim, logistika tekme. Pustimo tisto, kar je doma – priprave, pa trener ipd. Ampak za ostalo je pa isto. In vem, na primer, da švicarska reprezentanca, to mi je Hren povedal, je imela za člane

budžet milijon. Pa kje so? Včeraj so imeli pri fantih enega finalista, ki je zdaj prvič prišel notri. Pa imajo še enega, pa je to je to. In je že štartna pozicija čisto drugačna. Normalno, saj je tudi standard tam drugačen. Ampak saj pravim: denar ni vse.

Je pa res, da če bi ga imeli več, da bi lahko zelo bolj na široko, začeli pa bolj kvalitetno. Ker koliko imaš ti v državi na voljo trenerjev, ki so pripravljeni delati samo to? Pri nas je ta problem, da je teh ni veliko. To so inštruktorji, trenerji popoldne. Ali so študentje popoldne. Ali pa dela pa še popoldne malo. Dokler se ne naveliča. Pa dobi družino, pa mu žena reče, če bo kaj doma. To je zelo enostavno povedano, ampak tako je. In zelo malo je teh ljudi, ki jim je pa služba. Da dela to cel dan in mu je to preživetje. In če bi imeli bistveno več denarja, bi to lahko naredili. In bi rekel, da rabimo 15 trenerjev »full-time job« prijavite, se zrihtamo in začnemo delati na dolgi rok. Ampak tega pri nas še nekaj časa ne bo.

Postranska pripomba je pa to, da država za šport namenja čisto premalo denarja. Čisto premalo. Mislim, to, kar ima letni program športa, je – halo? Luka Dončić pride, pa pokrije cel slovenski šport. Mislim, to je to, koliko mi kot država v to vlagamo. In če rečemo, država kaj dobi nazaj – to je neprimerljivo! Meni osebno ni sploh nič ni jasno – ali je to res pri teh športnikih, pri teh parih posameznikih, a je to toliko tiste motivacije in vsega tega, da sebe iztisnejo maksimalno, da imamo take rezultate, kot jih imamo iz bazena dveh milijonov. To ni racionalno, ni logično. A to športniki eden drugega vlečejo kot neki vzornik? Ampak to, kar država dobi nazaj skozi šport.... Te rezultate, prepoznavnost, da, desetkrat premalo za šport. Imel sem nekoč v glavi številko, ki jo dobi kultura. V Sloveniji. Sem se zgrozil. Koliko dobi kultura, koliko dobi pa šport. Pa nimam nič proti kulturi. Nič. Razmerje je bilo... zdaj sem pozabil to številko. Razmerje je bilo podvojeno.

S: Ja, dostikrat malo argumentirajo, da šport se lahko sam po sebi malo pokriva. Pa starši ipd. Ampak saj tudi kultura...

T: Ja, ne vem, ampak saj v kulturi se starši tudi lahko. Saj oni tudi jamrajo.

S: No, saj potem, recimo, če gledava zdaj sponzorski denar, ker smo glede na naše športnike v svetovnem vrhu... verjetno dobimo sponzorskega denarja »tam tam«. Okej, zdaj, odvisno je tudi od lokalnih podjetij. Se pravi, so državna sredstva tista, ki prednjačijo v drugih državah, verjetno v primerjavi z našimi?

T: Jaz bi rekel, da je tako. Mislim, v našem primeru absolutno. Pri nas tudi, če sponzorjev ni, bi ravno tako odpeljali naprej. Kakšen ne bi šel na kakšno tekmo, pa malo manj treningov... Sem si prav procenite zraven v tabelo napisa, da sem, mislim, našem razlagal, kaj pomeni javno sredstvo. Veš, ker jim je potrebno to včasih razložiti. Oni kar mislijo, da mi dobimo en denar od države in potem lahko mi s tem denarjem delamo, kar se nam zdi. Sem jim razlagal, da to pač ni čisto tako. In jim povem, da ne moremo, ker ne smemo nemo tistega denarja kar tako vzeti, pa reči: »Evo, za tole ga bomo uporabili.« Ker nam ga pol sploh ne dajo.

S: Kakšen račun je treba predložiti ja.

T: Nič ne moreš. Tisti, ki poznamo, kako to je, vemo. Vsi ne vedo. Pri sponzorstvih je pa tako: jaz nič nimam pojma, kako je s temi kolektivnimi športi, kako ti klubi funkcionirajo, kdo jih podpira oziroma v kakšni višini ipd. Na drugi strani pa vem, da ko je en top športnik, da potencialni sponzor rajši vloži vanj kot pa v zvezo. Ker imam od tistega več.

Jaz se spomnim, ko sta Roglič in Pogačar ene dve leti nazaj, je predsednika Kolesarske zveze vprašal en novinar, kaj ima zveza zdaj od tega. Pa je rekel, da samo težave. Ker zdaj sponzorji gredo k onima dvema, oni dobijo v klube cel kup mularije, ki bi bili radi tako kot onadva in nimamo niti za kolesa. In sem rekel ja, podobno je pa tudi pri nas. In je na nek način tudi logično. In vložiš (sponzor) v tistega športnika, ker veš, da bo on tisti, ki bo v soju žarometov, kakor da daš tisti denar zvezi.

In mi od Janje, če sem zdaj zelo grob, pa matematičen, nimamo kaj dosti. Kaj dosti financ, da bi vložili. To, kar sva govorila.

S: se pravi, ti sponzorjev ne dobivaš na njeno ime, če te prav razumem?

T: Ne. Mislim posredno tudi.

S: Posredno tudi. Ampak da bi se pa to zdaj spremenilo za 300 %, pa ne.

T: Mi sponzorje za tekmo dobimo, ker je Janja, ker je TV. Sigurno je nekaj tudi zaradi nje. Normalno. Ampak poglej te sponzorje, ki jih ima ona. Saj jih mi nimamo.

S: Ja, saj vem. Vem na kaj ciljaš. Povsod je tako.

T: Pa saj jaz razumem tudi njihovo pozicijo. Zdaj so »in« in to morajo izkoristiti. Ker ko tega ni več, jih ni več. Tega se marsikdo zaveda. In potem vsak gleda za sebe. Ne glede na to, da je Janja zelo, zelo poštena.

Pa zadnjič sem poslušal ta podcast Pahorja s Tino Maze. Sem rekel, da to se pa nam ne sme nikoli narediti. To je pa tisto obračunavanje med sabo in od tega nobenega efekta ni. Tega pa pač ne smemo delat, ker če bomo to enkrat naredili, smo pa »zasrali«. Je zelo lepo povedala. Ona si je pri 25. letih rekla, da naj neha, ker iz nje ne bo nič. In je imela cel kup frustracij. Potem pa pride Massi, jo goni in iz nje naredi neki. In se seveda vsi prerekajo, kregajo, ne vem, kaj vse živo. Zelo na »ostro«. Ne vem, je rekla, da so bili na sodiščih in vse to. Saj je zelo tako z nasmeškom govorila, ampak je rekla, da so šle stvari tako daleč, da ni smela spati v tistem hotelu kot ostala reprezentanca. To je pa meni osebno bolno.

S: To je pa slabo ja.

T: To je rekla.

S: Ja, ja. To je slabo. Ker verjetno ti že nek kolektiv, kolegialnost ogromno prinesene. In če se začne, še to moraš it ali čisto v drugo smer, in v tem primeru moraš biti tak karakter, da to spelješ...

T: Zveza bi morala uvideti, da je top športnica in da se od te športnice tudi oni ostali verjetno lahko kaj naučijo. Ampak zato sem na začetku rekel, da smo bili vedno za to, da naj ne bo prevelik ta tim, ki je zraven. Ker pol ti povem: več, kot je denarja, ima vsak od njih idejo, kako bi pa on zaslužil še malo več? Mogoče jaz nisem zdaj za ta čas narejen. In ko iz medijev berem, da direktor teh panog, pa direktor onih pa poddirektor... pa si mislim, pa to jih je cel kup! In zdaj med sabo kregajo, kdo bo zdaj koga. Na koncu pa vedno nastradajo tekmovalci.

S: Ja, Tina je zanimiv karakter, že tako ne. Pa ne rečem niti, da pozitivno oz. negativno. Ona je bila 10 let nazaj daleč daleč najboljša vrhunska športnica. Bolj svetovno gledano. Mogoče smo imeli tudi mi to smučanje bolj porinjeno pred oči. Ampak ona je naredila tisto eno sezono, ko je osvojila vse.

T: Ja, pa saj je rekla, da vrhunski športnik ne more bit lih prav prijatelj. Saj sva se midva z Massijem skregala na polno! To je letelo vse po zraku! Seveda, to je napetost in enkrat ti butne ven. Če si pa ves mlahav, se pa tudi peljat na moč, ne moreš kaj preveč.

S: Ona je imela tisto neko »formulo« oziroma sta jo skupaj potem sestavila. Torej še čisto za konec, če vse nekako zaključiva in dava na skupni imenovalec. Glede na vaše rezultate, pa glede na to, da ste pri tem konstantni: kaj bi rekel, da je ključ glede neke stabilnosti športne zveze, organizacije; in pa na drugi strani, da se stalno ti rezultati kontinuirano pojavljajo na nekem visokem nivoju? Naj ti samo dam podatek, recimo vi ste napisali, da imate v reprezentanci 26 vrhunskih športnikov. Pa, če odštejem plezanje v naravni steni, jih je pa 20. Mislim, noro, vi imate praktično celo reprezentanco na vrhunskem nivoju.

T: Ja, mislim, saj ta se bo zdaj s temi kvotami tudi malo zmanjšala. Ker ne bodo mogli vsi na SPP sploh več priti. Tako, da ali bodo na evropski pokal hodili, ker bodo mogli – tisti, ki se bodo želeli uveljaviti. In zdaj, kako bodo hodil, bo pa vse odvisno od financ – v kakšni meri bomo lahko to zapeljali.

Kaj je pomembno? Jaz zagovarjam to, kar sem na začetku rekel: da je potrebno imeti pred sabo nek cilj. Nek končen cilj za vsako stvar. In moraš stremeti k temu in moraš delati tako, da bo to peljalo tja, kamor si si zamislil. Vsi akterji znotraj tega »cirkusa« pa morajo znati svoj ego pri strani pustiti.

Jaz sem se recimo to naučil v življenju, da jaz nimam problemov sodelovati z ljudmi za katere si sicer lahko mislim, da so malo »smotani«, ampak če pa delamo skupaj, pa jaz nimam problema se z njim uvesti, pa se o tistem pogovoriti. Ne rabiva iti pa skupaj na pir.

Vidim pa, da imajo problem s tem. In potem je težko sodelovati in vsak nekaj malo skriva in tako naprej. Zdaj, če bo vsa ta skupnost zmogla toliko energije in tega razumevanja, potem

bo šlo to naprej. Sicer pa ne vem... Še ena Janja se ne bo rodila kar tako. Ker ta punca je res malo izjema, moram reči. Svet ni imel take. To, da bi doslej v zgodovini tega športa ena tako »poharala,« kot je ona, pa tudi če jutri neha, to ni bilo nikoli. In ne moreš kar pričakovati, da se bo zdaj pa kar spet ena takšna naša. OK, zdaj imamo eno mlado punco, ki je, sicer je bila zdajle druga v balvanih. Sta bili na prvem in drugem mestu. Živi v Švici, sicer. V šolo hodi tam. Pride tudi sam na treninge. Ker mama je Slovenka, oče je pa Irec, živijo pa v Švici. In obeta. Rezultati so kar dobri, ampak je to še na začetku poti. Tako da mogoče se lahko iz tega kaj razvije, če je ne bodo Švicarji pod sebe vzeli. Ona ima dvojno državljanstvo ima Irsko, po očetu Slovensko, po njej, ampak živi v Švici. In Švicarji so jo že hoteli zase. Seveda. Da bi za njih tekmovalna, in zdaj je še premlada in potem ni bilo nič. In ko smo se pogovarjali, je tudi rekla, da sistem, ki ga imamo mi, da je bistveno boljši in da se počuti domače in okej. Ampak punca ima 17 let. Ko bo pa 19, pa 20, pa če bodo številke drugače ji predstavljene, pa nikoli ne veš...

S: Ja, nekako bo treba dobro zapeljati. Čeprav kaj dosti vpliva na to, pa nimaš. Skratka, če tako pogledava, spet sva do kadra, je prišla. In če je, kadar »taprav« sploh v našem prostoru, imaš zadevo narejeno, ne?

T: Mislim, če rečemo, če se ne obrnemo na športnike, ki rabijo motivacijo za tisto, kar delajo, nenormalno motivacijo je na drugi strani naš kader, ki, če ni dober in če se med sabo ne razume, ni nič. Sam športnik ne more. Oziroma tisto bi mogel biti pa izjema. In teh je pa zmeraj manj.

Nas, če gledajo res samo športno-rezultatsko, reši samo kvaliteta dela. Ker nimamo toliko denarja, kot ga imajo druge države. In moramo samo delati boljše. S pojavom olimpijskih iger se pa stvari fejest spremenile. V vlaganju sredstev drugih držav v ta šport, ki prej niso. 10 let nazaj so tudi na svetovni pokal prišli kakšni mal »eksotik«. Zdaj takih ni na tekmi. Nobenih. Redimo Izrael. Oni res veliko zadnje čase vlagajo v to.

S: Mene je Izraelka ena, ki dela na olimpijskem komiteju, kdaj tudi kot vodja teh odprav in sem bil pred tremi leti na enem izobraževanju. In me je točno spraševala glede tega, ker so se začeli s zelo ukvarjati s športnim plezanjem. O tem se sicer nikoli več nisem o tem z njo pogovarjal.

T: Ja. Zdaj imajo par mladih dobrih, ko hudir. Tudi svetovni pokal in tako naprej. In veš, saj ti lahko nekje doma treniraš in si res dober. Ampak če tebi nekdo ne plača potovanje, bivanje in vse to nam omogoči, potem ne moreš iti. Ker je zelo redko, da imajo starši toliko denarja, da to financirajo. Zdaj, po Tokiu, iz tega mojega stališča...

Veš, prej je bil res ta šport tako malo na »free,« kot si rekel. Jaz sem takrat, ko je bilo jasno, da bomo v Tokiu, jaz si nisem upal na glas povedati, da bo to uničilo šport. Poveš to tako lepo, ampak vseeno. Ker vsak tak šport, ki postane res čisto samo šport, ima tudi negativne plati. In če ne bodo pazili na zdravstveni vidik tekmovalcev... Če bo to preveč teh suhih, ki nič ne jejo na čelu, pa itak na koncu ni nič iz njih. Ampak bodo uničili dosti dosti mladih.

Ker tu je pa zmeraj en procent ljudi, ki bi naredili vse, da bodo najboljši. In tukaj je Janja začela malo opozarjati mednarodno zvezo glede tega in se malo s tem ukvarjajo... Ampak ja...

Skratka, olimpizem je prinesel tudi kakšno negativno stvar. Saj so tudi pozitivni, ampak še vedno je to za zunanjega opazovalca zelo fascinantno, ko ti tekmovalci, ki pridejo na ogled smeri, da se kar malo med sabo pogovarjajo. Francoz z Angležem, z našimi in tako kako bi zdaj to rešila?

S: Ja to bi se moralo ohraniti. Ampak vprašanje, kako je?

No, ampak saj podobna scena je tudi na primer deskanje na snegu ali pa rolkanje ipd. To so podobne zadeve. Vprašanje, kaj se bo zgodilo čez x let. Ker tudi včasih rolkar ali pa deskar ali pa tudi plezalec, ni imel kondicijske priprave. Pa ni delal fitnesa. Včasih je deskar to delal za zabavo. Zdaj dejansko so pa vsi »tipi topi«. Tudi smučarski skakalci naj bi bili včasih znani po tem, da so pijani skakal po Planici, 240 m. Danes tudi se še najde kakšen, ampak šport gre zmeraj bolj v nek perfekcionizem. Vsak detajl je že pomemben. In če se bo to začelo ravno v teh športih, bo pa to »bolelo«. V teh športih, ki so bili včasih »prostoslogaški,« bo pa to minus. Saj v alpskem smučanju ali pa v teku na 100 m ali pa v vseh teh »resnih,« so pa tega že navajeni. Ker daje to nek čar.

Mogoče je pa tudi to ena iz teh stvari, da recimo vi kot zveza pričarajte ta vzdušja...

T: Zaenkrat je to še na pravi poti, po mojem mnenju. Tudi Janja se zavedata, da je ekipa vzdušje, da je to pomembno. Ampak ona kot ekipo na jemlje samo naše. Se tudi z drugimi pogovarja. A veš ta odnos med športniki je takšen – gotovo si že kdo misli od teh boljših, da naj kdaj dol že pade. Ampak generalno pa je videti, kot da so še vedno ekipa in da privoščijo en drugemu. In na fair-playu bo treba delati. Da spoštuješ to, kar je on drug naredil.

S: Ja. Če imaš to v glavi. Jaz si predstavljam, da je že zelo veliko, da se ne bojiš izgubiti na nek način. Ker če imaš ti stalno to v glavi, da ti mora uspeti, je pritisk ogromen.